

MIO

NOVEMBER '83
2e jrg., nummer 15
verschijnt tenminste
achtmal per jaar

mededelingen opbouwwerk

in dit nummer

opbouwwerk en lokale werkgelegenheidsvraagstukken

In dit themanummer:

- * De inspanningen van het opbouwwerk om (alternatieve) werkgelegenheid te scheppen op lokaal nivo - een beeld van de veelkleurige praktijk in veertien plaatsen
o.m. aandacht voor: *samenwerking met andere kaders
*platforms lokale werkgelegenheid *loonvormende arbeid *alternatieve arbeidsprojecten *arbeids-deeling
*leer- en werkexperimenten
- * Onderzoek: Hoe pakt de gemeente de werkloosheid aan?
- * In het gele katern: de bemoeienis van opbouwwerk met werkgelegenheid toen en nu -
barrières, mogelijkheden en uitdagingen
- * Literatuur

	pag.
- <i>Ten geleide</i> : Veelkleurige praktijk op vele plaatsen	3
- <i>Onderzoek</i> : Hoe pakt de gemeente de werkloosheid aan?	4
- <i>Heerenveen</i> : Opbouwwerk-ondersteuning bij het realiseren van concrete projecten	8
- <i>Hoorn</i> : Platform plaatselijke werkgelegenheid bundelt een scala aan initiatieven	10
- De K.O.M. maakt er werk van in <i>Amsterdam</i>	12
- <i>Tilburg</i> : Wijkburo West werkt	14
- Creatie werkgelegenheid in <i>Klazienaveen</i> lijkt te lukken	15
- <i>Leeuwarden</i> : Werk en welzijn	17
- <i>Z.W. Friesland</i> : Werkgelegenheidsproject in de landbouw	19
- Ontwikkeling kleine recreatievaart in <i>Z.W. Friesland</i>	20
- <i>Analyse</i> : Opbouwwerk en werkgelegenheid - barrières, mogelijkheden en uitdagingen	21
- Opbouwwerk <i>Nijmegen</i> wil werkgelegenheid voor "kansarme" jongeren	33
- <i>Leeuwarden</i> : Knipseldienst moet in vier jaar self-supporting zijn	35
- Werk, inkomen en zeggenschap volop in discussie in <i>Dordrecht</i>	37
- "Lekenbouw" in <i>Tilburg</i>	39
- Werkprojecten Turkse vrouwen in <i>Apeldoorn</i>	40
- Lange adem nodig voor werkwinkel in <i>Veenendaal</i>	41
- Alternatieve woningverbetering en werkgelegenheid in <i>Enschede</i>	42
- <i>Capelle a/d IJssel</i> : Tuinbouwproject "De Dageraad" schept werkgelegenheid	43
- Opbouwwerk <i>Havelte</i> ondersteunt werk- en leerprojecten voor jongeren	44
- Woningverbetering/werkgelegenheid in <i>Leeuwarden</i> : overheid verdient groot deel investering terug	46
- <i>Werkverband</i> : Samenwerkingsverband opbouwwerk en lokale werkgelegenheidvraagstukken	49
- <i>Studiekonferentie</i> Werkgelegenheid en opbouwwerk	51
- <i>Literatuur</i>	52

VEELKLEURIGE PRAKTIJK OP VELE PLAATSEN

De selectie artikelen in dit thema-nummer over "opbouwwerk en lokale werkgelegenheidsvraagstukken" laat een ruime variëteit aan plaatselijke praktijken zien. Niettemin: het blijft een selectie. Enerzijds omdat het thema-nummer nog wel drie keer zo dik had kunnen worden (want er gebeurt nogal wat op dit gebied!), anderzijds blijft het een selectie omdat het uitvoerend opbouwwerk op het terrein van de (alternatieve) werkgelegenheid natuurlijk geen "alleenvertoningsrecht" heeft. Daarmee wil gezegd zijn dat wát er plaatselijk aangepakt wordt méé afhangt van de initiatieven die vanuit ándere lokale kaders worden ontwikkeld.

In een aantal gevallen ook ontstaan er plaatselijke "samenwerkingsverbanden" of "platforms" van instellingen en organisaties die zich op het terrein van de (alternatieve) werkgelegenheid willen inspannen.

Er blijkt in het algemeen een duidelijke nadruk te liggen op projecten en initiatieven van en voor jongeren. Dat is om twee redenen voor de hand liggend: allereerst is de werkloosheid onder jongeren enorm hoog en worden ook overheids-subsidies bij voorrang op deze leeftijds-categorie gericht; op de tweede plaats bestaat onder jongeren een grotere geneigdheid om op dergelijke initiatieven in te steken, waar oudere leeftijdsgroepen nadrukkelijker georiënteerd blijven op de orthodoxe arbeidsmarkt, waarin zij al vele arbeidsjaren geïnvesteerd hebben.

Naar doelstelling treft men al evenzeer een grote variëteit aan. Zo zijn er organisaties en initiatieven die zich nadrukkelijk richten op z.g. "loon-vormende arbeid", zijn er alternatieve arbeidsprojecten die niet tot een renderend bedrijf zullen leiden, maar zinvolle werkzaamheden ten dienste van bepaalde groepen mensen verrichten (b.v. klussendiensten), zijn er "leer/werk"-experimenten die beogen de "uitgangs-positie" van de deelnemers op peil te houden of te verbeteren; en zijn er ook meer "voorwaarden-scheppende" initiatieven, zoals de ontwikkeling van bedrijfsgebouwtjes, het stichten van "waarborgfondsen" voor economische initiatieven; en zijn er arbeids-delings-experimenten (zoals Werk en Welzijn).

Toch moet om verschillende redenen gewaarschuwd worden tegen de verleiding om met konklusies te komen:

- * allereerst zijn allerlei kleinschalige initiatieven en ontwikkelingen te "jong" om al de balans op te kunnen maken;
- * op de tweede plaats maken de macro-economische ontwikkelingen en nieuwe technologieën een veelkleurige en gedifferentieerde (oefen-)praktijk met anders samen-leven en samen-werken tot een maatschappelijk belang;
- * op de derde plaats is ook het "meet-instrumentarium" ontregeld, want beoordeling dreigt plaats te vinden vanuit óf een arbeidsbestel dat aan "vliegende slijtage" onderhevig is en een - tenminste - gerelativeerde toekomstwaarde heeft, óf de beoordeling vindt plaats vanuit meer utopistische voorstellingen die ook - nog - weinig garanderen.

Redenen genoeg om trappelende onderzoeks-ploegen maar wat

in toom te houden en geen voorbarige overlidensverklaringen af te geven. Te meer niet omdat het regeringsbeleid geen enkel houvast voor andere, laat staan betere perspectieven biedt.

Er staat in de Werkgelegenheidsnota '83-'84 die de Regering naar de Kamer zond niet één maatregel die op afzienbare termijn werk oplevert. Integendeel, worden er uitsluitend banen afgebroken, zo constateert een beleidsmedewerker van de Raad voor Jeugdangelegenheden terecht in NRC-Handelsblad van 15 november j.l.. De zin van deze Verelendings-politiek lijkt ver te zoeken. Er blijft eigenlijk maar één toereikende, maar zeer cynische verklaring over, namelijk dat de regering een re-educatieve straf-expeditie volvoert om weer eens duidelijk te maken hoe de verhoudingen eigenlijk liggen. Gevreesd moet worden dat het - op besparing gerichte - regerings-experiment onberekenbare schade oplevert.

Die sombere diagnose van het gecreëerde maatschappelijke klimaat kan zeer verlamdend werken, dat effect treedt ook op. Maar een veroordeling van het beleid "sec" levert niks op en behalve een gedurig en fel pleidooi voor een ander sociaal-economisch beleid dienen vooral de kleine kansen ter plekke opgepakt te worden. En dat die concrete en overtuigende inspanning door het opbouwwerk geleverd wordt, mag onder meer blijken uit deze M.O.-selectie over "opbouwwerk en lokale werkgelegenheidsvraagstukken".

Wil van de Leur

HOE PAKT DE GEMEENTE DE WERKLOOSHEID AAN?

In het kader van de door WVC gesubsidiëerde experimentele projecten opbouwwerk-werkgelegenheid in 5 en straks 8 gemeenten in Nederland, heeft het NIMO het gemeentelijk beleid terzake van de aanpak van de werkloosheid doorgelicht.

Dit op verzoek van het samenwerkingsverband Opbouwwerk en Lokale werkgelegenheidsvraagstukken van het Platform Opbouwwerk.

Een eerste globale analyse van het gemeentelijk beleid is in 1982 afgerond. Vervolgens is midden 1983 een begin gemaakt met het opnieuw analyseren van dit beleid.

Alhoewel dit laatste onderzoek nog niet af is, zijn er toch enkele ontwikkelingen en tendenties boven tafel gekomen die de gemeentelijke aanpak in een bepaalde richting lijken te stuwen.

Kernachtig samengevat komt het erop neer dat gemeenten de werkloosheid aan willen pakken door vooral te mikken op de grote 'bulk' van laag opgeleide en langdurig werkloze jongeren zonder perspectief op betaald werk. Gemeenten ontwikkelen zich steeds meer als aanbieders van onbetaald werk. Door middel van stageplaatsen, oriëntatieplaatsen, werkervaringsprojecten, gemeenschapstaken of gewoon vrijwilligerswerk worden aan jongere werklozen arbeidsplaatsen aangeboden. Arbeidsplaatsen die tot voor kort betaald werden: in de welzijnssector, in het gemeentelijk apparaat en zelfs in het bedrijfsleven.

De gemeenten creëren géén werkgelegenheid en pretenderen dat ook niet.

Wel wordt jongeren voorgehouden dat ze zo met behoud van uitkering en met een onkostenvergoeding arbeidservaring opdoen, een arbeidsverleden opbouwen en hun kansen vergroten op een echte baan straks.

Een terugblik

Eind 70er jaren kregen steeds meer gemeenten de behoefte een eigen antwoord te vinden op de angstig groter wordende werkloosheid. Er verschenen gemeentelijke nota's, die weliswaar nog bol stonden met vooral cijfers en grafieken, maar toch een begin lieten zien in welke richting je het zou kunnen en moeten zoeken.

Tot dan was er immers nauwelijks sprake van zoiets als een gemeentelijk beleid.

Waar het de werkgelegenheid betrof zagen de gemeenten voor hen geen actieve rol weggelegd. Actief in die zin dat je als gemeente sturend op zou treden. In tegendeel. Je was nu eenmaal afhankelijk van Den Haag en beslissingen in de direktiekamers van ondernemingen. Gemeenten konden alleen voorwaarden kreëren in de hoop dat bedrijven bleven of zich kwamen vestigen. En misschien dat er ooit nog eens daaronder een 'vette vis' zat, goed voor bijvoorbeeld een paar honderd arbeidsplaatsen.

Werkgelegenheid en werkloosheid werden gezien als gescheiden circuits. Dat kwam ook tot uitdrukking in de gemeentelijke organisatie: de harde, economische sektor voor de werkgelegenheid en de zachte welzijnssektor voor de werkloosheid.

De werkloosheidsaanpak stond in het teken van de 'heersende' ideologie van full-employment en de ook daarop afgestemde wet- en regelgeving. Door opvang en kursusachtige activiteiten werd de werkloosheid, die als tijdelijk werd gezien, bestreden.

In die ideologie kwamen langzamerhand scheurtjes. De werkloosheid groeide en kreeg een meer structureel karakter. Of dreigde dat in ieder geval te krijgen. En het waren de gemeenten die de werkloosheid en de gevolgen daarvan het eerst en meest direkt merkten. Gevolgen voor de eigen leefbaarheid én eigen gemeentelijk budget.

Kwa werkgelegenheid begonnen gemeenten in te zien dat ze veelal afhankelijk waren van maar een beperkt aantal bedrijven of bedrijfstakken die bovendien erg 'krisisgevoelig' waren.

Bij gemeenten kwam meer inzicht in de lokale en regionale werkgelegenheidsstructuren en er ontstond een beginnende discussie over een meer lokaal en regionaal afgestemde economie/werkgelegenheid.

En wanneer de gemeentelijke overheden dat zelf niet deden dan werden ze wel daartoe gedwongen door de opkomst van allerlei initiatieven vanuit bijvoorbeeld vakbonden én werklozen zelf.

Wat dit laatste betreft: de kleinschalige en alternatieve werkprojecten schoten als paddestoelen uit de grond. Gemeenten werden gekonfronteerd met een enorme verborgen werkgelegenheid in vooral de kollektieve sektor, mede als gevolg van de ontluikende bezuinigingsdriften van de Rijksoverheid. Het belang van deze meer kleinschalige, alternatieve en op lokale of regionale behoeften afgestemde werkgelegenheid werd aarzelend erkend. Er ontstond discussie en gemeenten begonnen werk-initiatieven van werklozen zelf te ondersteunen.

Het mes begon zo ook aan twee kanten te snijden. Immers de werkloosheid kon ook aangepakt worden door nieuw werk te scheppen en gemeenten konden daarin een actief ondersteunende rol spelen.

Hoe verder . . . ?

Naarmate de werkloosheid echter bleef groeien en het bezuinigingsbeleid van de Rijksoverheid steeds drastischer vormen begon aan te nemen kwamen gemeenten voor steeds meer dilemma's te staan.

Langzamerhand begonnen gemeenten aan de ene kant hun werkloosheidsbeleid inhoud te geven door het stimuleren van allerlei werkprojecten en

aktiviteiten in de sfeer van pro-deo werk, vrijwilligerswerk, aan de andere kant groeide het leger werklozen zonder enig perspectief. Het leek dweilen met de kraan open.

Bovendien bleek de verzorgingsstaat onbetaalbaar te worden en tal van welzijnsvoorzieningen dreigden te verdwijnen omdat de toenemende bezuinigingen bij gemeenten niet langer opgevangen konden worden.

Zinvol en nuttig werk dreigde verloren te gaan. Niet alleen in de welzijnssektor maar ook binnen het gemeentelijk apparaat. En dat is inmiddels al lang tegenwoordige tijd.

Gemeenten zouden aan dit dilemma kunnen ontsnappen door het werk dat steeds meer wordt afgestoten aan te bieden aan de grote 'bulk' van de laag opgeleide en langdurig werkloze jongeren.

Op deze 'goedkope' manier zouden gemeenten diensten en voorzieningen overeind kunnen houden.

Het gemeenschapstakenplan grootschalig aangepakt. Een schrikbeeld?

Theo van Loon van de Landelijke Vrijwilligerscentrale wijst er op dat steeds meer gemeenten zich ontwikkelen als aanbieders van onbetaald werk. Werk dus dat tot voor kort betaald werd.

Onder de noemer van stageplaatsen, werkervaringsprojecten, oriëntatieplaatsen e.d. wordt jongeren arbeidsplaatsen aangeboden.

In de kwartaire sektor, in het gemeentelijke apparaat en zelfs in het particuliere bedrijfsleven. Wat het laatste betreft: denk aan de werkervaringsprojecten in Lelystad en Maastricht.

Projecten die meestal een ½ jaar duren, inclusief onkostenvergoeding en misschien een WA/ongevallenverzekering en werkovereenkomsten die zoveel mogelijk een normale arbeidsverhouding benaderen.

De heer Plasman van het Buro Werkloosheidsbestrijding van de gemeente Rotterdam zegt het zo: "Het werkloosheidsbeleid moet zich niet meer concentreren op (her)intreding in het traditionele arbeidsproces. De meeste gemeenten zitten nu eenmaal met een leger van vooral laag opgeleide werklozen. Het is een illusie dat je deze groep op korte termijn door middel van scholing/bijtscholing perspectief op betaald werk geeft. Werklozenprojecten zouden ook niet meer zo vast moeten houden aan de band met scholing en traditionele arbeid".

En diezelfde heer Plasman zegt verder: "Ondergraven we de traditionele arbeid als we bezuinigingen in de gezondheidszorg compenseren met vrijwilligerswerk?" Hij wil af van wat hij het domme criterium noemt dat werkloosheidsprojecten additioneel moeten zijn en niet mogen concurreren met commerciële of gesubsidieerde activiteiten. Rotterdam is van plan het werken met behoud van uitkering juist op ruime schaal toe te passen. En de eerste poot van het rotterdamse werkloosheidsbeleid is dat de gemeente meer dan nu als werkgeversinstituut wil gaan functioneren. Zo heeft de gemeente 1000 potentiële WVM-arbidsplaatsen die nu gerealiseerd moeten worden door werklozen in te zetten met behoud van hun uitkering.

En de Rijksoverheid dan? Tot voor kort leek het erop dat Den Haag alleen 'wit' werken met behoud van uitkering toestond en dan nog onder een aantal stringente voorwaarden. De richtlijnen van staatssecretaris De Graaf naar de gemeenten maakten dit nog eens duidelijk. De Graaf kreeg daarbij de steun van vooral de FNV die de dreiging van de werkverschaffing uit de 30er jaren aangreep om werklozen tot 'solidariteit' te bewegen met de werkenden door onbetaald werk te weigeren.

Die steun kreeg Den Haag niet van de gemeenten. VNG en gemeentebesturen bestookten Den Haag met kritiek vooral waar het ging om de instelling van de toetsingskommissies en hun veto-rechten. De gemeenten lijken de

slag te winnen, want De Graaf maakte onlangs duidelijk dat zijn richtlijnen slechts adviezen waren en het veto-recht is van de baan.

Maar ook op andere fronten lijkt de kogel door de kerk. Het kabinet ontdekt het derde arbeidscircuit en wil zelfs gaan stimuleren dat werklozen met behoud van uitkering ingezet worden op 'normale' arbeidsplaatsen in (de nog) de niet-kommerciële dienstverlening. In het arbeidsvoorwaarden-overleg met de ambtenarenbonden wordt gesuggereerd dat instellingen in de kwartaire sektor bovenop hun personeelsformatie een (maximum) percentage arbeidsplaatsen zouden kunnen 'reserveren' t.b.v. werklozen.

Gevolgen voor het sociaal-kultureel werk

Bovenstaande ontwikkelingen lijken onafwendbaar. Voor het sociaal-kulturele werk roept dat vragen op.

Het zal duidelijk zijn dat gemeenten het sociaal-kulturele werk in die richting willen sturen. Ook WVC wil dat.

Dat blijkt bijvoorbeeld uit de 10-miljoen maatregel. In het kader van de bestrijding van de jeugdwerkloosheid krijgen een aantal centrumgemeenten met hoge jeugdwerkloosheid 10 miljoen gulden te verdelen om projecten en activiteiten op te zetten die dan wel in een directe en aanwijsbare relatie moeten staan met het plaatselijke sociaal-kulturele werk.

En van dit werk wordt dan o.a. verlangd:

- voorlichting omtrent de mogelijkheden die het Jeugdwerkplan biedt
- voorlichting bij de uitvoering van het gemeenschapstakenplan
- bevorderen van projecten onbetaald werk met behoud van uitkering
- opzetten van werkprojecten die vooral de doorstroming tot doel hebben.

Het gevaar zit erin dat veel bestaande of net in de steiger gezette initiatieven, projecten weer afgebouwd moeten worden of omgebogen richting werkervaring-gemeenschapstaken-projecten. En dan wordt vooral bedoeld op al die initiatieven en activiteiten die juist gericht waren op het vergroten van een perspectief op werk, op de organisatie van een nieuwe of andersoortige productie, op nieuwe en andere arbeidsverhoudingen.

Werklozen die op eigen initiatief of met actieve ondersteuning van sociaal-kultureel werk en opbouwwerk de 'werkbeweging' weten te vinden dreigen de steun van gemeenten te verliezen. De prioriteiten worden blijkbaar gelegd bij die werklozen die de boot missen. Dat zou een legitieme ontwikkeling zijn, maar om met Theo van Loon te eindigen: "Het lijkt steeds meer op een aantrekkelijke verpakking van een minder leuke waarheid. De verpakking is aantrekkelijk omdat jeugdwerkloosheid een politiek topic is.

De waarheid is dat onbetaald werk door werklozen ontdekt is als middel om gewoon gevolgen van bezuinigingen op te vangen".

Paul Weijs

*NIMO, Havensingel 8,
5211 TX 's-Hertogenbosch
tel. 073-137295*

OPBOUWWERK-ONDERSTEUNING BIJ HET REALISEREN VAN KONKRETE PROJECTEN

De Stichting Opbouwwerk Heerenveen is een kleine opbouwwerkinstelling met twee formatieplaatsen, ingevuld door drie opbouwwerks(st)ers.

Vanuit het opbouwwerk wordt een aantal buurtprojecten ondersteund, voornamelijk op het gebied van de woning- en woonomgevingsverbetering. Verder worden plaatselijk belangen in het Buitengebied, buitenlandse organisaties en het Buurtoverleg Heerenveen ondersteund.

Sinds enkele jaren is er ook aandacht voor de doelgroep "Mensen zonder Werk". Zo ondersteunt het opbouwwerk de W.A.O.-belangengroep, een bijstandsvrouwengroep en het Overlegorgaan van Uitkeringsgerechtigden.

Plaatselijke situatie

De gemeente Heerenveen is een middegrote gemeente met ongeveer 37.000 inwoners. Het werkloosheidspercentage ligt dicht in de buurt van de 20%.

Sinds eind 1982 is in de gemeente Heerenveen sprake van een gezamenlijke aanpak van het (welzijns)werk voor "Mensen zonder Werk". Dat betekent dat er een taakverdeling is gemaakt tussen de instellingen. Deze taakverdeling ziet er als volgt uit:

Advies/informatie: sociaal-kultureel werk, open jongeren centrum, maatschappelijk werk, project mensen zonder werk en opbouwwerk.

Opvang: sociaal-kultureel werk, open jongeren centrum, creativiteitscentrum, kerken en project mensen zonder werk.

Voorlichting: project mensen zonder werk, *Kursussen:* creativiteitscentrum, avondschoollengemeenschap, regionaal edukatief centrum en andere instellingen.

Belangenbehartiging: opbouwwerk.

Arbeidsprojecten: arbeidsburo, sociale dienst, opbouwwerk en andere instellingen.

Werkgelegenheidsprojecten

In het werkplan van het Heeneense opbouwwerk, zowel voor 1983 als voor 1984 wordt prioriteit gegeven aan het ondersteunen en begeleiden van initiatieven vanuit de bevolking op het gebied van werkgelegenheidsprojecten.

Dit vanuit het principe dat het opbouwwerk groepen "mensen zonder werk" kan ondersteunen bij het realiseren van (hun eigen) werkgelegenheid. Uitgangspunt daarbij is dat werkloosheid voor een gedeelte kan worden aangepakt door mensen zelf. Door op het eigen terrein, met eigen en externe deskundigheid plannen te maken en niet lijdzaam af te wachten tot overheid of bedrijfsleven met initiatieven komen.

Daarmee is niet gezegd dat er vanuit overheid/bedrijfsleven geen goede initiatieven ontwikkeld kunnen worden, of dat er niet goed samengewerkt zou kunnen worden vanuit het opbouwwerk bij het opzetten van pro-

jecten. Werkgelegenheidsvraagstukken vragen om een brede benadering en samenwerking, met daarbij de deskundigheden en vaardigheden die het opbouwwerk in huis heeft.

Op dit moment ondersteunt het Heerenveense opbouwwerk in verschillende projecten de opzet van werkgelegenheidsprojecten.

* Zo houdt het Overlegorgaan van Uitkeringsgerechtigden zich bezig met het initiëren van (ver-)bouwprojecten.

In ieder geval één project zou in aanmerking kunnen komen voor het principe "terugploegen van uitkeringen", bouwvakkers met behoud van hun uitkering aan het werk helpen met een aanvulling tot 100% van het C.A.O.-loon.

Dit bouwproject is het multifunctioneel centrum in het dorp Jubbega. Een dorp in de gemeente Heerenveen met een werkloosheidspercentage van ruim 50%.

De al jaren op stapel staande bouw van het multifunctionele centrum staat nog steeds op losse schroeven.

Er is vanuit de gemeente op dit moment alleen geld voor de materiaalkosten (± f. 1.500.000,-) Samen met de plaatselijke bouwcommissie en het arbeidsburo wordt een plan uitgewerkt waarbij werkloze bouwvakkers en grondarbeiders uit het dorp zelf zullen worden ingezet. Uit berekeningen blijkt dat door ± f. 250.000,- extra te investeren, 13 mensen voor een jaar aan een baan geholpen kunnen worden. Het knelpunt is nu dat de gemeente de beschikking moet krijgen over de uitkeringsgelden.

* De gemeente Heerenveen heeft het voornemen leegkomende schoolgebouwen te gaan bestemmen voor sociaal-kulturele doeleinden. Ook hier ligt een goede mogelijkheid om een verbouwproject te beginnen met inschakeling van werkloze bouwvakkers.

Het opbouwwerk zou hierbij tevens een rol kunnen vervullen bij het inventariseren en formuleren van behoeften die er liggen bij bewonersorganisaties ten aanzien van akkommodaties.

* Een aantal jongeren heeft bij het overlegorgaan aangeklopt met het idee hun eigen huisvesting te realiseren eventueel in combinatie met de opzet van kleinschalige bedrijfjes.

Er is in Heerenveen een aantal leegstaande panden die voor zo'n project in principe in aanmerking komen.

* Vanuit verschillende buurten waar het opbouwwerk bewonersgroepen ondersteunt is duidelijk aantoonbare behoefte aan gebiedsverbeteringen bij woningwetwoningen.

Geriefsverbeteringen die niet via de normale kanalen gehonoreerd kunnen worden, zoals de uitbouw van woningen. Het gaat hier vooral om na-oorlogse woningwoningen uit de jaren vijftig. Huurders zijn wel bereid een huurverhoging te betalen voor deze verbeteringen maar niet in de vorm die de woningbouwvereniging voorstelt, als deze de verbetering in eigen beheer uitvoert. Huurders mogen ook zelf de verbetering uitvoeren, er worden dan afspraken gemaakt over (gedeeltelijke) terugbetaling van de investering bij verhuizing.

Lang niet alle huurders zijn echter in staat zelf de verbetering uit te voeren. Uitgezocht wordt nu in hoeverre deze verbeteringen toch uitgevoerd kunnen worden, met een aantrekkelijk financieringssysteem voor huurders en het aan het werk helpen van een aantal werkloze bouwvakkers. Dit zou kunnen bij een woningbouwvereniging of in een eigen bedrijfje.

Buitenlandse Werknemers en hun gezinnen

Om de gelijkwaardigheid van buitenlanders ten opzichte van Nederlanders te bevorderen is het belangrijk dat buitenlanders werk hebben, het contact met andere mensen verloopt vaak via het werk.

Doordat veel buitenlanders momenteel werkloos zijn, raken zij snel geïsoleerd.

Verder is het voor de meeste buitenlanders belangrijk om hun eigen cultuurpatroon te kunnen handhaven.

Belangrijke tekortkomingen in Heerenveen zijn mogelijkheden om bijvoorbeeld aan "eigen" voedsel, kleding, literatuur enz. te komen. Vanuit deze overweging (op basis van gesprekken met verschillende groepen) wordt gezocht naar mogelijkheden voor het opzetten en uitvoeren van werkgelegenheidsprojecten voor buitenlanders, zowel "cultuur-gebonden" als "geïntegreerde" projecten. Gedacht wordt aan projecten op het gebied van:

- kleinschalige huisindustrie (bijvoorbeeld het weven van kleding)
- voedselvoorziening
- provinciale slachtplaats
- remigratievoorlichting
- autotechniek.

Konkreet wordt op dit moment gewerkt aan de opzet van een werkgelegenheidsproject voor buitenlandse (Turkse, Marokkaanse en Joegoslavische) vrouwen. De bedoeling is te proberen een werkplaats/winkel op te zetten waar de vrouwen cultuurgebonden producten kunnen maken en verkopen. Daarvoor zullen eerst een aantal cursussen worden opgezet zoals borduren op de naaimachine, kantklossen en het beheren van een werkplaats/winkel waaronder boekhouding.

Buitengebied

Eënderde van de Heerenveense bevolking woont in het zogenaamde Buitengebied waarmee dat gedeelte van de gemeente wordt aangeduid wat buiten de "hoofdplaats" Heerenveen valt.

Het gaat hier in eerste instantie om het onderzoeken van de mogelijkheden die zijn aangegeven door vertegenwoordigers van de bevolking van Jubbega. Het werkloosheidspercentage in dit dorp is zeer hoog: $\pm 50\%$ van de

beroepsbevolking. Dit hoge percentage wordt veroorzaakt door de nogal eenzijdige samenstelling van de beroepsbevolking (bouwvakkers en grondarbeiders).

Juist door het karakter van deze beroepen weet men over het algemeen goed om te gaan met vrije tijd. Ook in "goede" economische tijden was men van tijd tot tijd werkloos.

Een eigen tuin, een eigen huis, verenigingsleven, burenhulp, dit alles maakte dat men aardig "troch de tijd" kwam. Er is dan ook in Jubbega een sterk saamhorigheidsgevoel. Dit saamhorigheidsgevoel zou een goede voedingsbodem kunnen zijn voor het opzetten van bijvoorbeeld coöperatieve bedrijfjes.

Plaatselijk belang van het dorp Jubbega en de plaatselijke vakbonden zijn kortgeleden om de tafel gaan zitten om samen met de vrijwilligersvakaturebank, het cultureel werk en het opbouwwerk te bekijken wat er aan de schrijnen-de toestand in het dorp gedaan kan worden. Het opbouwwerk heeft op zich genomen ideeën uit te werken t.a.v. een bosonderhoudsproject, de aanleg van vissteigers en het opzetten van een werkplaatsje voor het opknappen van (brom)fietsen en auto's, samen met betrokkenen.

Het opbouwwerk legt prioriteit bij de werkloosheidsproblematiek, ondersteuning bij het realiseren van arbeidsprojecten is daarbij een belangrijk aandachtspunt. Het gaat in eerste instantie om het onderzoek van ideeën en mogelijkheden die zijn aangegeven door vertegenwoordigers van de bevolking van Jubbega. Het opbouwwerk zal deze ideeën met de betrokkenen verder uitwerken. In een gesprek met de plaatselijke belangen over het Rapport Buitengebied is unaniem aangegeven dat de werkloosheidsproblematiek grote aandacht verdient. Het is dan ook de bedoeling van het opbouwwerk om bij de plaatselijke belangen en andere betrokkenen ideeën te inventariseren over verdere arbeidsprojecten in het buitengebied.

Aansluitend op het karakter van het buitengebied valt te denken aan het creëren van arbeidsplaatsen in de landbouw. Dit door boeren in staat te stellen voor één of twee dagen in de week hulp aan te trekken. Het is bekend dat in de landbouw lange werkweken worden gemaakt en veel werk blijft liggen. Daar komt bij dat bij een doorvoering van arbeidstijdverkorting in andere sectoren de kloof boer - burger groter wordt.

Hiervoor is nodig dat er boeren en "mensen zonder werk" gevonden moeten worden die aan een dergelijk project mee willen doen. Verder zullen er (vooral financiële en administratieve) faciliteiten gerealiseerd moeten worden die het voor deelnemers aantrekkelijk maken aan een dergelijk project mee te doen. Zo'n project zou, organisatorisch gezien, vrij gemakkelijk op te zetten zijn omdat een kollega-instelling in Friesland (Sudergo-Sneek) al in een ver gevorderd stadium is met een soortgelijk project. (zie pagina 19.)

Project Kleinschalige Bedrijven

De laatste tijd wordt het opbouwwerk regelmatig benaderd met de vraag of ze behulpzaam

kan zijn bij de opzet van een eigen bedrijfje. Voorbeelden zijn het beginnen van een zuurdesembakkerij, een winkeltje in tweedehands kleding en een restaurant.

Ook bij andere welzijnsinstellingen in Heerenveen komen deze vragen binnen.

Het open jongeren centrum "Het Pakhuis", het Projekt Mensen zonder Werk en het opbouwwerk zijn gezamenlijk tot de konklusie gekomen dat het belangrijk is dat er in Heerenveen een vast punt wordt gekreëerd waar mensen zonder werk met hun vragen terecht kunnen en waar deskundigheid aanwezig is om mensen verder te helpen.

Dit punt zal een "lage drempel" moeten hebben, m.a.w. het moet voor mensen gemakkelijk te benaderen zijn.

De gemeente Heerenveen is het met dit streven eens. Uit gesprekken met de gemeente is gebleken dat men het belang inziet van een coördinatiepunt bij het partikulier initiatief.

Vanuit dit coördinatiepunt zouden initiatieven/ideeën/plannen vanuit de bevolking ondersteund en begeleid kunnen worden. Met andere woorden het "veldwerk" zou van hieruit moeten gebeuren.

Daarnaast zou het op te starten buro werkgelegenheidsvraagstukken op het gemeentehuis de "technische" kant van de projecten op zich nemen: uitzoeken subsidieregeling, aanboren studiebronnen, maken van financiële opzetten, lijnen met ministeries uitzetten enz. Coördinatiepunt en het gemeentelijk buro zouden aanvullende op elkaar moeten werken.

Uit het bovenstaande is de lezer wellicht gebleken dat ook kleine opbouwwerkinstellingen vele mogelijkheden hebben om aan de slag te gaan met werkgelegenheidsproblematiek.

Voorwaarde is wel dat door de gemeentelijke overheid, arbeidsburo, sociale dienst en kollega-welzijnsinstellingen de erkenning ontstaat dat opbouwwerk een nuttige functie kan vervullen.

Dit "hewijs" je het beste door samen met de bevolkingsgroepen met concrete voorstellen voor werkgelegenheidsprojecten te komen. Een sterk belemmerende faktor hierbij is vaak de inzetbare tijd. Op een gegeven moment betekent dat het maken van keuzes, welke prioriteit hebben welke groepen in je beleid. En dat is iets wat iedere opbouwwerkinstelling voor zichzelf in de plaatselijke kontekst zal moeten afwegen.

Sieb Louwsma,
Stichting Opbouwwerk
Heerenveen, Badweg 6 a,
8442 AD Heerenveen
tel. 05130-26600

Voor meer informatie kunt U het "Projekt-plan Werkgelegenheidsvraagstukken" bestellen door f. 2,50 over te maken op bankrekening nr. 32.64.23.737 t.n.v. Stichting Opbouwwerk Heerenveen.

PLATFORM PLAATSELIJKE WERKGELEGENHEID BUNDELT EEN SCALA AAN INITIATIEVEN

Sinds voorjaar 1982 bestaat in Hoorn het platform plaatselijke werkgelegenheid (PPW), een instelling die bestaande en nieuwe werkprojecten onder één dak brengt. Het PPW is een vorm van overleg tussen werkgelegenheidsprojecten (1 keer per maand is er een bijeenkomst), maar probeert ook nieuwe activiteiten van de grond te krijgen. Er wordt uitgezocht welke mogelijkheden er voor projecten zijn en men probeert mensen te vinden die er in willen stappen.

Het PPW geeft informatie over subsidies en juridische en financiële kwesties. Verder doet het PPW ook aan belangenbehartiging voor projecten, zoals huisvesting, steun van de overheid en regelen voorfinanciering. Bij de projecten gaat het in eerste instantie om activiteiten die zich - behalve wat betreft de loonkosten - kunnen bedruipen. De opbrengsten moeten dus de overige kosten, inclusief leningen kunnen dekken. Dit kan gebeuren in een drietal vormen:

- werken met behoud van uitkering
- werk dat voor een bepaalde periode gesubsidieerd kan worden
- een combinatie van betaald werk met behoud van uitkering, met op langere termijn het perspektief van loonvorming.

Projektien

Het gaat erom zinnvolle produktieve bezigheden

in de samenleving te ontdekken en te proberen daar werk van te maken. Het kan nieuw werk zijn, maar ook een vorm van arbeidservaring. Daarnaast geven een aantal activiteiten een bijdrage aan de leefbaarheid van buurt of stad. Nieuw werk is b.v. de Stichting Vrije Druk, die voor bewonersgroepen, instellingen en verenigingen off-set drukwerk verzorgt. Na een jaar draaien heeft men nu een volledig ingerichte drukkerij en kan men ook kostendekkend produceren, en per ingang van 1 oktober is er 1 persoon in loondienst.

Een voorbeeld van arbeidservaringsproject is "DeHoornse sociale geschiedenis, een initiatief om uit archieven van vakbonden, politieke partijen, kerken enz. het beeld van het lokale verleden helder te krijgen. Het gaat vooral om de jaren dertig en de bezettingstijd, waarbij veel aandacht zal worden gegeven aan de positie van de werklozen. Een groep van twintig mensen, begeleid door vier studenten van de Amsterdamse Universiteit, wil hier meerdere jaren aan werken. Twee redacteuren zijn bereid gevonden de uiteindelijke tekst te maken.

Bij het PPW is ook het Westfries Popkollektief (WPK) aangesloten, een stichting die de belangen van ongeveer 150 aangesloten amateuristische popmuziekbeoefenaars behartigt. Het WPK houdt workshops, organiseert allerlei avonden en manifestaties, regelt de

administratie van een aantal groepen, geeft een krant uit en zet soms muziek op een cassette of LP. Verkrijgen van een oefenruimte is een urgentiepunt. Daarnaast is vanuit het WPK stichting Drop-style opgericht, een winkel in tweedehands-platen. De winst van de platenzaak wordt gebruikt voor het opknappen van een kraakpand en de organisatie van het WPK.

Andere winkels die als werkgelegenheidsproject zijn gestart:

- De Mottebal, een winkel in tweedehands kinderkleding waar ook geruild kan worden. Iedereen kan kleren inbrengen om ze vervolgens in de winkel te laten verkopen. Na de verkoop krijgt de inbrenger de helft van de verkoopprijs en de winkel de andere helft.
- Vrouwenboekhandel KA, een initiatief dat in 1980 is ontstaan vanuit het vrouwenhuis in Hoorn. De gedachte achter de oprichting van een vrouwenboekhandel was - en is - dat vrouwenboeken en ander materiaal over de vrouwenbeweging in Hoorn en omgeving verkrijgbaar moeten zijn.
- De Barrel, Ruim twee jaar geleden gestart als maatschap met de verkoop van tweedehands goederen. Inmiddels een loonvormend bedrijfje voor twee vrouwen.

De winkeltjes geven de Hoorse bevolking de mogelijkheid om goedkoop spullen te kopen of spullen die elders niet te krijgen zijn, ook worden mensen in de gelegenheid gesteld oude spullen te ruilen of te verkopen. De kleine winkeltjes maken het gezellig in de binnenstad, want het zijn tevens ontmoetingsplaatsen.

Andere projecten die betrokken zijn bij het PPW:

- Stichting Mensen Zonder Werk (MZW). De stichting is opgericht om mensen die uit het arbeidsproces zijn geraakt bij elkaar te brengen en daardoor met elkaar maatschappelijk betrokken te blijven of te raken. MWZ houdt zich bezig met belangensbehartiging, het organiseren van cursussen, lezingen, excursies enz.
- Meidenproject. In samenwerking met het V.J.V. en de Streekschool is er een groep opgericht voor meiden die interesse hebben zelf een bedrijfje op te starten of al binnen een werkgelegenheidsproject actief zijn. Een aantal meiden zijn in september een atelier begonnen, waar vrouwenkleding wordt ontworpen en gemaakt om vervolgens aan winkels te verkopen.

Broedplaats

Het PPW probeert met de gemeente Hoorn tot een afspraak te komen over het benutten van gebouwen voor de projecten. Gedacht wordt aan een grote ruimte waar verschillende initiatieven de kans krijgen hun ideeën uit te werken, een zgn. broedplaatsfunctie. Ook proberen we helderheid te krijgen over de mogelijkheden voor subsidie en leningen van gemeente en provincie. Wanneer hier toezeggingen over komen kan men weer met nieuwe projecten aan de slag: een klussenbedrijf/werkplaats, een recycling-project, een isolatieproject en een slaaphuis (toeristen en mensen met een kleine portemonnee

zouden hier goedkoop kunnen overnachten). Bij deze projecten zouden zo'n 25 mensen een werkplek kunnen vinden en gebruik maken van mogelijkheden voor scholing en vorming.

Sedert 1 maart 1983 zijn Anky Weiland en Henny Wink aangesteld voor de periode van vier jaar ten behoeve van het project "opbouwwerk en werkgelegenheid Hoorn", middels een subsidie van WVC. Wij zijn aangehaakt bij de Stichting Gemeenschapsraad Hoorn, een stedelijke instelling voor samenlevingsopbouw.

Knelpunten

Onze taken worden verricht in nauwe samenwerking met het PPW. Tijdens de korte tijd dat wij in dienst zijn, kunnen we enige knelpunten noemen:

Financiën: De samenwerking met de gemeente verloopt erg stroef, terwijl juist de provincie en diverse fondsen een gemeentebijdrage als voorwaarde voor subsidiëring stellen. Het is ook erg belangrijk om perspectieven op langere termijn te hebben. Tot op heden hebben wij veel energie moeten steken in de strijd voor behoud van bestaande projecten.

Begeleiding: Begeleiding binnen de projecten, organisatorisch, financieel, en vooral ook vakgericht, alsmede de waarborgen voor continuïteit is onmisbaar. Hier zijn echter geen voorwaarden voor, men gaat er vanuit dat dit maar door vrijwilligers moet gebeuren.

Een ander knelpunt is de *belangenbehartiging* van werklozen. In het Platform komt regelmatig naar voren dat mensen onjuist behandeld worden bij diverse overheidsinstanties, werklozen veel vragen hebben over hun rechtspositie en kritiek hebben op de positie die werklozen wordt toebedeeld in onze samenleving. Incidenteel zijn er wel plekken waar mensen met hun ervaringen terecht kunnen, maar er is geen sprake van een organisatie die tot veranderingen zal leiden, waardoor werklozen binnen korte tijd een betere positie in onze samenleving zullen krijgen.

Henny Wink
Anky Weiland
Platform Plaatselijke
Werkgelegenheid,
Oude Tarfvaen 1 a,
1621 GC Hoorn
tel. 02290-17231

DE K.O.M. MAAKT ER WERK VAN

Menging van wonen, bedrijvigheid, voorzieningen en verkeer zijn vanoudsher kenmerken van 19e eeuwse wijken als Amsterdam Oud West. Stadsvernieuwing - als actieve vorm van vernieuwing van buurten - is erop gericht de menging te handhaven en te herstellen. Steeds meer kleine winkels en bedrijfjes verdwijnen. Bij sloop en nieuwbouw of renovatie wordt dit proces van sanering van kleinbedrijf extra versneld omdat de huren te hoog uitvallen, maar ook omdat b.v. er géén bedrijfsopvolger is. Tegelijkertijd wordt in deze 19e eeuwse wijken het probleem van "mensen zonder werk" probleem nummer één.

Zowel bij de "natuurlijke" aanwas van nieuwe kleine bedrijven, als bij het behoud en herstel van bestaande bedrijven is het zaak op deze werkloosheid in te spelen.

Kleine bedrijven en winkels verdwijnen
 Bij nieuwbouw in de buurt worden weliswaar winkel- en bedrijfsruimtes in de planning opgenomen, echter vanwege o.m. de hoge huren telkens weer omgezet in wonen. Op initiatief van het opbouwwerk wordt een werkgroep van bewoners, winkeliers en bedrijven geformeerd die een notitie aflevert voor de ambtelijke projectgroep Kinkerbuurt "Verdwijnen winkels en bedrijven uit de buurt?" Ambtelijk en politiek levert de notitie resultaat op: extra subsidie voor nieuwbouwbedrijfsruimtes, een sprekkuur van de afdeling Economische Zaken en later de erkenning dat ook starten-de bedrijven geholpen moeten worden en goedkope ruimte nodig hebben. In de notitie van de buurt (ondersteund met een eigen onderzoekje naar de terugkeerders onder de winkels en bedrijven) wordt het belang van het verspreide kleinbedrijf benadrukt: werkgelegenheid, verlevendiging buurt, bereikbaarheid winkels, ambachtelijke dienstverlening dicht bij huis.

Het kleinbedrijf blijft en handhaaft zich niet vanzelf. Een stimulerende organisatie vanuit de buurt is nodig: om starters te helpen om overname van bedrijven te regelen, om goedkope bedrijfruimtes tot stand te brengen e.d.

De Werkgroep Kleinbedrijfontwikkelingsmaatschappij (KOM) komt tot stand naar aanleiding van een dag met allerlei activiteiten "Werk in je buurt". De Werkgroep KOM gaat zich ook bezighouden met arbeidsprojecten.

Het uitvoerende werk verbonden aan het helpen van starters, het vinden van goedkope bedrijfruimtes, het maken van een ondernemersplan, het opzetten van arbeidsprojecten, etc. kan onmogelijk goed gedaan worden door de deelnemers aan de werkgroep KOM. Behalve de opbouwwerker en de koördinator stadsvernieuwing midden- en kleinbedrijf zijn géén professionals aan de groep verbonden, die dit werk op zich kunnen nemen. Voorjaar '82 worden twee WVM-krachten aangevraagd. Januari '83 starten een man en een vrouw die via

de WVM-regeling aangesteld worden bij het wijkopbouworgaan Oud-West om kleine bedrijven en arbeidsprojecten van de grond te trekken. Er ligt ook een notaatje over nieuwe mogelijkheden voor bedrijven en arbeidsprojecten in Oud-West van de werkgroep KOM.

In de wijk is inmiddels een winkelonderzoek (dpo) en bedrijvenonderzoek (nco) afgerond. Resultaat zoals altijd: er is van beide te veel. Reduktie is geboden.

Door het C.I.M.K. wordt echter - een nieuwtje - ook gekeken naar nieuwe mogelijkheden.

Een rapport "Lef in Oud West" wordt gemaakt en daarbij wordt een analyse gemaakt per bedrijfstak wat er nog aan nieuw bij zou kunnen.

Van papier naar actieve uitvoering van projecten

Met de twee WVM-krachten ontstaat een werk-apparaat, dat vrij is gemaakt om kleine bedrijven en arbeidsprojecten van de grond te helpen. Tot dan toe hangt het af van de tijd die binnen de drukke praktijk van opbouwwerk, koördinator stadsvernieuwing midden- en kleinbedrijf en aktievoerders/buurtbewoners kan worden vrijgemaakt voor directe ondersteuning. In de praktijk van Oud-West blijkt deze tijd nauwelijks aanwezig te zijn. De WVM-krachten krijgen tot taak om, naast de algemene uitvoerende werkzaamheden twee specifieke functies te ontwikkelen, namelijk de centrale vraagbaak en de oriënteringskursus voor starters.

Voorlichting, advisering en begeleiding door de centrale vraagbaak

De centrale vraagbaak is de plek in de wijk waar een ieder met ideeën en vragen over werk, opleiding e.d. terecht kan. Aangezien de KOM een ontwikkelingsmaatschappij is, betekent dit dat wij een actieve rol in het ontwikkelen van nieuwe werkgelegenheid in het kleinbedrijf wenselijk te spelen. Wij wachten niet af totdat bewoners met plannen zich uit zichzelf tot ons wenden. We voeren een actief wervingsbeleid en spelen in op de actuele situatie waarin, dankzij en als gevolg van de voortschrijdende automatisering, mensen in de woon- en leefomgeving kunnen beschikken over energie, gereedschappen, materiaal en vooral tijd om voor zichzelf en anderen "op maat gesneden" productie en dienstverlening te leveren.

Een deel van deze productie, dat nu in de hobbysfeer of in het zwart/grijze circuit (onze schaduwkeconomie) plaats vindt, zou uitgebouwd kunnen worden tot nieuwe vormen van bedrijvigheid. Wij streven naar een professionalisering en vermaatschappelijking van de hobby-, "doe-het-zelf"- en huishoudelijke-sector.

De taak die de KOM zich stelt is het opsporen, activeren en begeleiden van buurtbewoners, zowel baanlozen, schoolverlaters als ook werkenden, die in staat zijn om met geringe investeringen; maar met een grote in-

zet aan arbeidskracht en enthousiasme, op z'n minst een kostendekkende omzet te realiseren.

Het blijkt dat er een grote behoefte bestaat aan een begeleidingsinstantie, die zich onafhankelijk opstelt ten opzichte van overheidsinstellingen en ondernemersorganisaties. Een dergelijke instelling blijkt makkelijk het vertrouwen van beginnende ondernemers te kunnen winnen, waardoor alle aspecten die van belang zijn voor de start van een bedrijf of arbeidsproject, bij gesprekken boven water kunnen komen.

Onze methodiek is afgestemd op het concreet maken van de ideeën en plannen. In oriëntatiegesprekken gaan wij in op motivatie, vakmanschap, marktmogelijkheden, marktbenadering, financiering, mogelijke samenwerking, aanloopperiode, juridische vorm en zo meer. De advisering beperkt zich echter niet tot het toetsen van de economische haalbaarheid van initiatieven. Het is ook een begeleiding in houding, doorzetten en zelfvertrouwen, wat vaak wel aanwezig is, maar nog niet op een adequate manier presentabel gemaakt wordt. Onze werkwijze richt zich erop vanuit een "bondgenootschap" met de ondernemer in spé te werken aan een ondernemersplan om vervolgens middels krediet- en huisvestingsbemiddeling, toe te werken naar de start van een nieuw bedrijf. Doorverwijzen geschiedt slechts dan wanneer de klant goed beslagen bij de tweede-lijns instellingen ten ijs kan komen.

Wanneer naar onze mening een initiatief in markteconomische zin, niet realistisch is, betekent dit niet dat we de initiatiefnemer(s) naar huis sturen. We bieden mensen de kans om hun mogelijkheden en eigen ideeën over werk na te gaan. We zien het als onze taak om mensen te helpen zoeken naar de voor hun op dat moment meest geëigende vorm van arbeid of vrije-tijdsbesteding. Contacten met andere buurtorganisaties kunnen daarbij van groot belang zijn. Deze contacten konkretiseren wij onder meer door onze platformfunctie die wij vervullen ten aanzien van initiatieven op het gebied van werkgelegenheid en werkloosheidsbestrijding in de wijk.

Kursus "Zelf aan de slag"

Onze kursusakтивiteiten richten zich op een brede groep mensen die erover denken om zich als zelfstandige te vestigen. Mensen met concrete plannen en mensen met vage plannen. Ze volgen onze cursus omdat ze informatie willen over financiering, juridische vorm, belasting, huisvesting. Op deze vragen wordt in de cursus zoveel mogelijk ingegaan met toepassing op concrete ideeën van kursisten. Het blijkt dat deze vragen nog een andere functie hebben. Het zijn ingangsvragen op de grote vraag: Kan ik het wel, is het niet te riskant.

Wat wij naast de feitelijke informatie bieden is aandacht voor de persoonlijke eigenschappen die nodig zijn om als zelfstandige te werken. Eigenschappen als doorzettingsvermogen, zelfvertrouwen, overredingskracht, tegen de druk van de goeie, maar ook de slechte tijden kunnen.

De deelnemers in de cursus functioneren ook als voorbeeld naar elkaar en stimuleren el-

kaar in de opstelling naar banken, geven elkaar zelfvertrouwen, kortom helpen elkaar de afwegingen te maken die noodzakelijk zijn, voor het wel of niet doorgaan. De cursus heeft een functie in het vormen van een beeld van wat het zelfstandig ondernemerschap in de praktijk inhoudt.

Een beeld dat voor een aantal mensen betekent dat ze niet zullen starten, waardoor ze niet een hoop geld vergooiden in een luchtballon. Voor andere mensen betekent het dat ze wel de sprong wagen en werkt de cursus als een katalysator voor de uitvoering van hun plannen.

Naast deze oriëntatiekursus organiseren wij inhoudelijke verdiepende cursussen, zoals een boekhoudkursus en een cursus marktbenadering die als follow-up kunnen functioneren. Nog belangrijker dan de follow-up is de koppeling aan de vraagbaak, waar problemen die individueel zijn uitvoeriger aan de orde kunnen komen.

Projectontwikkeling

De KOM is bezig een aantal projecten op stadsdeelnivo te ontwikkelen. In de eerste plaats zijn dit arbeidsprojecten zoals kinderdagverblijven, autowerkplaats, maaltijdvoorziening.

Voorts zijn we actief op het gebied van bedrijfsverzamelgebouwen. Om het door de stadsvernieuwing ontstane gebrek aan goedkope, kleine en eenvoudige produktieruimte op te vangen, heeft de KOM in samenwerking met de ambtelijke projectgroep Jordaan een bedrijventoezicht in de Jordaan opgezet. Door objectsubsidie van Economische Zaken is het mogelijk gebleken startende ondernemers kleinschalige en goedkope bedrijfsruimte aan te bieden. Dergelijke projecten proberen we ook in andere buurten in Amsterdam-West van de grond te krijgen.

Eén project is met name gericht op jeugdige werklozen (dit project is te vergelijken met de "broedplaats" in Rotterdam).

Een aantal ervaringen in de wijk Oud-West

1. Buurtinitiatieven als de KOM zijn moeilijk tot de wijk zelf beperkt te houden. We worden overspoeld door klanten van buiten de wijk en zelfs van buiten de stad.
2. Het ondersteunen van startende kleine bedrijven en arbeidsprojecten doe je er niet zo maar even bij. In onze situatie is het zelfs met twee WVM-krachten permanent op de tenen lopen, zo veel komt er bij kijken.
3. Je kunt een analyse maken van hetgeen er aan traditionele bedrijvigheid in een wijk ontbreekt en andere marktmogelijkheden voor productie- en distributiebeprijven in een gebied. In de praktijk van ons werk blijkt dat mensen die zelf aan de slag willen hun eigen interesse en achtergrond (opleiding en ervaring) volgen en niet inspelen op deze "witte plekken".
4. Iets van een buurtconomie bestaat er niet of nauwelijks in de ervaring van mensen die actief zijn in een buurt. Hooguit de verontwaardiging dat weer een winkeltje of bedrijfje dichtgaat.

Bewoners-, buurt-, actiegroepen en wijkcentra leggen niet vanzelfsprekend een verbinding tussen de problemen van de buurten (stijgende woonlasten en dalende inkomens, teruglopen allerlei niet commerciële dienstverlening, minder onderhoud aan openbare voorzieningen, e.d.) en structuur van de lokale economie.

Er wordt bij de oplossing van de problemen - voor een belangrijk deel nog terecht ook - naar de overheid gekeken. Bovendien hebben de bezuinigingen tot nu slechts "zacht" toegeslagen: géén nieuwe initiatieven meer, reductie apparaatkosten (nog geen personeelskosten), vakaturestops, e.d.
In 1984 zullen de bezuinigingen veel nadrukkelijker tot gedwongen ontslagen leiden. Of onder die omstandigheden huishoudens,

instellingen en organisaties hun uitgaven en bestedingen in het productie- en distributieapparaat in de wijk zelf gaan steken vanuit het principe "winst en werk voor jezelf" is af te wachten. De KOM kan daarbij stimulerend werken, mits de gemeente met subsidie over de brug komt. En ook dat is ondanks het zeer productieve werk van de KOM niet vanzelfsprekend.

*Hans Brugman,
opbouwwerker
Jan Voskamp,
medewerker KOM,
Werkgroep KOM,
Overtoom 278,
Amsterdam,
tel. 020-5783871.*

WIJKBURO WEST WERKT

Wijkwerkburo West Werkt is een experiment dat zich bezig houdt met 'werk in de wijk'. In augustus is het project van start gegaan.

Wat vooraf ging

In september 1981 kwam de initiatiefgroep - bestaande uit opbouw- en jongerenwerk uit Tilburg-West - voor het eerst bijeen. Aanleiding hiervoor was de gespannen situatie rond jongeren uit de wijk. Het knelpunt was al snel duidelijk. Jongeren zochten vertier in de wijk, die zo'n 6 km. van het centrum ligt. De manier waarop zij dit deden, riep nogal wat spanningen op in de wijk. De initiatiefgroep stelde zich ten doel een project op te zetten dat voor jongeren aantrekkelijk is en waar zij gericht op de arbeidsmarkt nog wat aan konden hebben. De initiatiefgroep is na verloop van enkele maanden uitgebreid met een wijkbewoner, een medewerker van Buro Kleinschalig Werk en 2 vrijwilligers.

Het plan

Tot juni 1982 is er gewerkt aan het ontwikkelen en vormgeven van de ideeën over het project.

Er is gekozen voor een brede opzet vanuit de gedachte dat je in een wijk met zo'n aanbod moet komen dat voor velen aantrekkelijk is. In de eerste opzet bestond het project uit de volgende onderdelen:

- vrijwilligersvakaturebank: het vergelijken van vraag en aanbod van onbetaald werk op wijkniveau
- 'broedplaats': door het bieden van een ruimte met centrale service-posten, worden jongeren in de gelegenheid gesteld een eigen loonvormend bedrijfje op te zetten
- cursussen: het opzetten van cursussen gericht op bijscholing in bepaalde vakrichtingen en rond baanlozenrecht
- wijkwerkmart onderzoek: een breed continue onderzoek in de wijk naar behoeften aan producten, goederen, diensten, scholing en vrijwilligerswerk en naar het aanbod daarvan
- informatiebalie: informatie, advies en voor-

- lichting over arbeidszaken en scholing
- dokumentatie: dokumentatie over baanlozenrecht, scholing, subsidiemogelijkheden en het opzetten van arbeidsprojecten
- bedrijfsruimte archief: een inventarisatie van alle leegstaande bedrijfsruimten en braakliggende gronden die voor bedrijven gereserveerd zijn.

De laatste twee instrumenten dienen alleen ter ondersteuning.

Keuze voor de wijk

De keuze om in één wijk te werken is voortgekomen uit de initiatiefgroep. Tilburg-West ligt zo'n 6 km van het centrum. Mensen uit de wijk gaan niet zo makkelijk een eind weg om vrijwilligerswerk te doen. De wijk West biedt buiten de wijk- en jongerencentra weinig vertier. De bewoners zijn voor de meeste benodigdheden op de stad aangewezen. Bovendien blijven jongeren overdag veelal in de eigen wijk hangen. Dit bij elkaar was voldoende reden om in West een wijkwerkburo op te zetten.

Stand van zaken

In de beginfase is al een aantal onderdelen van het projectplan aangepast. Om de loop naar het gebouw te krijgen en omdat er een gekonstateerde vraag lag is er een klussendienst opgezet. Deze klussendienst werkt voor minderdraagkrachtigen in de wijk. Daarnaast is er een zeefdrukkerij in het gebouw gekomen, dit mede omdat we de inventaris hiervan 'gratis' konden overnemen. De twee projecten draaien op dit moment vrij zelfstandig. De informatie, advisering en de vakaturebank draaien vanaf oktober 1982. Het gebruik hiervan neemt langzamerhand maar zeker toe. Het wijkwerkmartonderzoek heeft het vooronderzoek afgerond en zal binnen afzienbare tijd met het werkelijke onderzoek beginnen. Het bedrijfsruimte archief is opgezet en afgesloten. Conclusie hiervan was dat er weinig of geen bedrijfsruimten in de eigen wijk zijn. De 'broedplaats' staat volledig op papier. Fi-

nancieel zitten hier echter nog wat haken en ogen aan. Er was gegokt op EAJ-subsidie. We zijn bezig om hier andere financierings mogelijkheden voor te zoeken.

T.a.v. de cursussen zijn we bezig te onderzoeken of er vanuit de vrijwilligers die via de vakaturebank zijn gaan werken scholingsvragen zijn. Daarnaast zijn er mogelijkheden om vrijwilligers die bij de klussendienst werken via het streekschool te scholen.

Als laatste onderdeel is afgelopen september een naaikursus gestart voor werkloze meisjes in de leeftijd van 17-24 jaar. Deze worden opgeleid voor een diploma.

Werkwijze

In de beginfase is er hard gewerkt aan het "uit de grond stampen" van projekt-onderdelen. Dit onder meer onder druk van eisen van subsidiegevers.

Nu een jaar verder zijn we aan het werken aan continuering van projekt-onderdelen. Extra handicap hierbij is het wegvallen van enkele WVM-krachten

Door verzelfstandiging van projekt-onderdelen wordt er op continuering aangestuurd. Ieder onderdeel heeft een begeleider. Deze begeleiders zijn opbouwwerkers uit de wijk en projektmedewerkers.

Wat betreft methodieken om met jongeren aan werkgelegenheid te werken is binnen het projekt nog weinig uitgekristalliseerd. Duidelijk is dat de oude opbouwwerk methodieken wat betreft deze materie niet opgaat. Jongeren kunnen het niet opbrengen om een nieuw projekt actief te steunen vanaf de idee-fase tot het moment dat het er staat. De tijd daar tussen is te lang. "Vandaag een idee, morgen aan de slag".

Voor West Werkt is mogelijk het wijkwerkmart-onderzoek een uitkomst. Wanneer daaruit dingen naar voren komen, kun je er aan gaan werken en jongeren pas in de laatste fase erbij betrekken. Uit het onderzoek is dan gebleken dat je met dat idee waarschijnlijk in de roos schiet. Maar hoe goed het onderzoek ook is, wanneer de initiatiefnemers niet zelf het projekt gaan dragen blijft het gokwerk. Op welke manier je deze cirkel kunt doorbreken wordt misschien in de loop van het projekt duidelijker.

Stichting Wijkbuurt
West Werkt,
Lavendelstraat 191,
Tilburg
tel. 013-671093

KREATIE WERKGELEGENHEID IN KLAZIENAVEEN LIJKT TE LUKKEN

Werkgelegenheid creëren op lokaal nivo kan dat? En kan dat vanuit het opbouwwerk?

In Klazienaveen, gemeente Emmen (Drenthe), is voor 4 jaar een experiment gaande, gefinancierd door het ministerie van WVC.

Dankzij het specialisme van de opbouwwerker en het feit dat deze de volledige werkweek aan één zaak kan besteden, lijkt het te lukken werk te creëren in een streek waar de werkloosheid al jaren zeer hoog is en waar dit tot de kultuur lijkt te gaan behoren.

Klazienaveen, een dorp in Zuid-Oost Drenthe

In de twintiger jaren, toen turf als populaire brandstof werd vervangen door de goedkopere steenkool, werden de veenarbeiders in Zuid-Oost Drenthe langdurig werkloos. Pas 30 jaar later kwam daarin enige verandering door z.g. Marchalhhulp, die de infrastructuur verbeterde en industriën er zich gingen vestigen.

Werknemers uit alle streken van het land trokken naar de gemeente Emmen. Voornamelijk midden- en hoger geschoolde krachten. Voor de middenstand werd het aantrekkelijk te investeren, door de steeds stijgende koopkracht. Deze koopkracht werd niet alleen veroorzaakt door de werkgelegenheid, ook door de verbetering van de sociale voorzieningen. Vooral de grote groep seizoenarbeiders in het veen en de land- en tuinbouw vonden nu ook 's winters werk.

Ondanks deze gunstige ontwikkelingen kent de Zuid-Oosthoek van Drenthe toch een gro-

tere werkloosheid dan het landelijk gemiddelde. De mannelijke arbeidsreserve t.o.v. de afhankelijke beroepsbevolking was

in 1967 in Nederland 2,8% in Emmen 11,9%
in 1975 in Nederland 5,2% in Emmen 14%
in 1981 in Nederland 8,5% in Emmen 18,9%

Het initiatief

De RAJA-Drenthe, een provinciaal ontwikkelingsinstituut, werkzaam op de terreinen werk-werkloosheid, basisedukatie (alfabetisering en onderwijsstimulering) en vrije tijd, nam het initiatief om in deze streek een experimenteel werkgelegenheidsprojekt te ontwikkelen.

Daarbij is gebruik gemaakt van ervaringen die de RAJA heeft opgedaan bij het ontwikkelen van andere projecten, zoals de EDB, Experimentele Drentse Bedrijven. De EDB richt zich op de meest kwetsbare groep onder de werklozen, meestal meisjes met een gemiddelde werkloosheidsduur van méér dan 2 jaar en een niet afgemaakte lagere beroepsopleiding. Daarnaast werd gebruik gemaakt van een onderzoek van de Werkplaats Opbouwwerk Noord-Nederland naar de problematiek van schoolverlaters, waardoor Klazienaveen als lokatie voor het nieuwe projekt werd gekozen.

De projektontwikkeling

In een periode van 1½ jaar zijn:

- gesprekken gevoerd met alle buurt- en belangenverenigingen in Klazienaveen
- alle onderwijsinstellingen, m.n. LBO-scholen (4) benaderd

- plaatselijke kaders als dorpsraad, sociaal-kultureel werk, maatschappelijk werk, predikanten, werknemers- en werkgeversverenigingen etc. benaderd
- gesprekken gevoerd met werkloze jongeren
- sponsors gezocht als ministerie SoZaWe, WVC, en fondsen
- kontakten gelegd met provinciale en gemeentelijke overheid
- kontakten gelegd met organisaties als Kamer van Koophandel, Werkgevers- en werknemersorganisaties, Rijksnijverheidsdienst, DETI, etc.

Op basis van, via deze kontakten, verkregen gegevens is een project opgezet, dat blijven- de werkgelegenheid zou bieden in Klazienaveen. En dat na vier jaar zo mogelijk eigen- dom wordt van de organisaties in Klazienaveen.

Dit experimentele marktgerichte werkgelegenheidsproject bestaat uit twee delen, met twee doelstellingen:

1. Het direkt werk bieden aan 12 werkloze jongeren, d.m.v. een experimenteel werkgelegenheidsproject waar, naast het verrichten van arbeid, aandacht wordt besteed aan vorming en scholing en vormen van medezeggenschap.

2. Het op basis van de in bovenstaand werkgelegenheidsproject opgedane ervaringen en kennis:

- zorgen voor een positieve doorwerking daarvan naar beleids- en uitvoerende instanties en mensen zonder werk
- danwel zelf nemen van initiatieven op het terrein van de werkgelegenheid door middel van speciale projecten
- danwel het ondersteunen van initiatieven op het terrein van de werkgelegenheid van anderen.

Dit teneinde betere voorwaarden en preventieve maatregelen te bewerkstelligen voor werkzoekenden nu en in de toekomst.

Het eerste deel van het project wordt als EAJ-project (Experimenteel arbeidsproject jeugdigen) gefinancierd. Dit is het inmiddels gestarte bedrijf ISOLUIK, waar isolerende raamluiken worden gemaakt.

Het tweede deel wordt gefinancierd door het ministerie van WVC voor 4 jaar waarmee een opbouwwerker full-time aangesteld is. De RAJA-Drenthe is voor beide delen juridisch verantwoordelijk en verzorgt ook de inhoudelijke ondersteuning bij de verdere ontwikkeling van het project.

De opbouwwerker werkgelegenheidszaken werkt in een gebied met op dit moment 27,7% werkloosheid t.o.v. een landelijk gemiddelde van 17,2%.

Werkzaamheden van de opbouwwerker

De werkzaamheden van de opbouwwerker zullen voornamelijk bestaan uit:

1. Het vergroten van vaardigheden en zelfredzaamheid van de doelgroep (werkloze jongeren), zowel binnen als buiten het bedrijf Isoluik.

De jongeren werkzaam bij Isoluik zullen worden begeleid t.a.v. (her)intreding in

het arbeidsproces. Er zal worden gezocht naar geschikte scholings- en vormingsactiviteiten.

Voor de doelgroep buiten het bedrijf zal een verbinding worden gelegd met het "Vervolg Onderwijsproject", een activiteit van het RAJA-onderwijsstimuleringsproject.

Het thema Arbeids-ervaringsleren wordt ingebracht bij het LHNO en LTS-onderwijs. De opbouwwerker zal speciale aandacht schenken aan het voorbereiden van schoolverlaters op werkloosheid, m.n. door activiteiten gericht op (her)waardering van "arbeid".

2. Aansluiten op bestaande en nieuwe activiteiten op het gebied van de werkgelegenheid.
3. Op dit moment worden twee projecten voorbereid, waarin mensen met behoud van uitkering kunnen werken.
Vanuit een "meisjethemagroep" kwam het idee een atelier op te richten, waar gebruikte kleding wordt hersteld en verkocht. Een groep bewoners kwam op het idee om een fotozetterij annex drukkerij op te zetten t.b.v. dorpskrant en verenigingsblaadjes. Beide projecten worden ontwikkeld in samenwerking met LHNO en LTS-scholen, het sociaal-kultureel werk en de Stichting Kort-Middelbaar Beroepsonderwijs Drenthe. Adviseurs komen uit bedrijven van betrokken sectoren.
4. Op weg helpen van mensen die een eigen bedrijf willen starten. Een dergelijk beroep is reeds op de opbouwwerker gedaan door 6 initiatiefnemers. Enkelen hebben een produkt ontwikkeld en beginkapitaal verzameld. Hulp zal voornamelijk worden geboden bij de opzet van een ondernemingsplan. Kontakten zullen worden gelegd met de Rijksnijverheidsdienst en de konsulent van het Verbond van Nederlandse Ondernemers.
Mensen die geen plan, produkt of kapitaal hebben, zullen deel uit kunnen maken van een overleggroep, die zich bezig gaat houden met het zoeken naar mogelijkheden om een bedrijfje op te zetten.

Metze Geertsema, ontwikkelingsfunctionaris werkgelegenheid

Klaas de Vries, directeur RAJA, belast met produktontwikkeling

Inv.: RAJA Drenthe, Hoofdstraat 19, Borger, Tel. 05998-6050.

WERK EN WELZIJN

Ontstaan van het idee

Het idee van Werk en Welzijn stam al uit eind 1974. Door het Leeuwarder opbouwwerk werd een aantal zaken gekonstateerd

Als opbouwwerker ondersteun je een wijkorganisatie in een "middle classwijk" en een buurtcomitee in een arbeiderswijk. De sekretaris van de wijk-organisatie is een hogere ambtenaar. Onder zijn werk kun je bij hem komen en rustig zaken doorpraten. Ook heeft hij de mogelijkheid om er onder werktijd eens uit te breken b.v. om mee te gaan naar de Wethouder of een of andere dienst. De voorman van het buurtcomitee werkt in de fabriek; kan en mag daar niet telefonisch bereikt worden, laat staan "op pad gaan". Uit oogpunt van belangenbehartiging merkwaardig, want alleen al om b.v. allerlei stukken en toestanden door te worstelen zou juist de arbeider meer tijd en mogelijkheden nodig hebben dan de hogere ambtenaar.

In de buurten hoorde je als opbouwwerker ook dikwijls dat mensen erg graag meer tijd willen steken in allerlei maatschappelijke activiteit voor hun buurt, hun jeugd, de sport enz.

Maar ja, dat kan niet

Vakbonden gingen (eind '74, begin '75) zeggen dat het sociaal-kultureel werk meer voor werklozen moest doen. Interessant, maar het primaire belang van werklozen was en is werk. Ook de aan allerlei kanten toen opbloeiende suggestie dat juist werklozen zeeën van tijd en interesse voor vrijwilligerswerk zouden hebben bleek niet te kloppen. Onderzoek toonde aan dat juist werkenden naast hun werk ook nog eens maatschappelijk actief zijn.

Op basis van deze waarnemingen op wijk- en buurtniveau ging het Leeuwarder opbouwwerk aan de slag met het ontwikkelen van het project Werk en Welzijn. Met het project beogen de ontwikkelaars een aantal structuurproblemen in onderlinge samenhang aan te vatten. Dat het welzijnswerk projecten ontwikkelt voor werklozen is positief. Dergelijke projecten dienen echter wel in te spelen op de problemen van werklozen. De gemiddelde werkloze wil primair gewoon werk, inclusief de daaraan verbonden grotere bestaanszekerheid en status. Het is niet zo dat werklozen - wegens een overmaat aan tijd - erg "anders" actief worden. Integendeel: onderzoek wijst uit dat het juist werkenden zijn, die naast hun werk maatschappelijk actief zijn.

Daarnaast blijkt dat heel wat werkenden, in met name lagere functies, graag wat minder tijd aan hun werk besteden en wat meer willen investeren in maatschappelijke functies waar ze echt achter staan.

Het project Werk en Welzijn speelt hierop in. Werkenden die maatschappelijk actief (willen) zijn worden 1 à 2 dagen per week van hun werk vrijgesteld. In die tijd gaan zij aan de

slag in hun wijk of buurt. Binnen één bedrijf worden meer personen op een dergelijke manier vrijgesteld. Hierdoor ontstaan er binnen dat bedrijf één of meer vakatures.

De vrijgemaakte arbeidsplaats wordt ingenomen door een werkloze. Deze werkloze krijgt zodoende een volwaardige baan, met een arbeidskontraat dat niet verschilt met dat van de andere werknemers van dat bedrijf. Ook de vrijgestelde werknemer blijft volledig in dienst van het bedrijf en behoudt dan ook dezelfde rechtspositie en salaris als in de tijd dat hij of zij nog volledig binnen het bedrijf werkzaam was.

Met het project worden twee dingen tegelijkertijd gerealiseerd. Doordat werkenden voor een deel van hun werk worden vrijgesteld ontstaan er open plaatsen, die - zoals gezegd - door werklozen worden ingenomen. Er wordt dus werkgelegenheid gekreëerd. Daarnaast is het van belang dat op deze wijze een structurele opwaardering plaatsvindt van het verichten van "maatschappelijke activiteiten" buiten werkverband (de betaald vrijgestelden). Voor het opbouwwerk van bijzonder belang is ook nog dat - bij toespitsing op lagere beroepsgroepen - een structurele versterking kan optreden van bewonersorganisaties en de inbreng van bewoners zelf in allerlei activiteiten en onderhandelingen rond het eigen woon- en leefmilieu.

De koppeling van de twee centrale aspecten, maakt dat Werk en Welzijn méér is dan een werkgelegenheidsproject.

Een voorbeeld ter toelichting

De 3 postbodes Janssen, Klaasen en Pietersen zijn in hun vrije tijd zeer druk bezig met iets wat hun hele hart heeft:

- * Janssen als voorzitter van het renovatiecomitee in zijn buurt
- * Klaasen als redakteur van zijn wijkkrant
- * Pietersen als vrijwilliger in een nogal ruig jongerencentrum.

Met behoud van baan en loon krijgen zij van de PTT-directie toestemming hieraan werktijd te besteden:

- * Janssen 2 wekdagen voor het werk van het renovatie-comitee
- * Klaasen 1 wekdag voor het werk aan de wijkkrant
- * Pietersen 2 wekdagen voor het werk t.b.v. de jongeren-groep waarvoor hij staat.

Hierdoor ontstaat een vakature "postbesteller". Een werkzoekende wordt als fulltime postbode aangetrokken door de PTT. Het Rijk betaalt aan de PTT de loonkosten voor aanstelling van de nieuwe postbode. Hetzelfde voorbeeld laat zich natuurlijk herhalen met b.v. de cassières van een supermarkt, fabrieksarbeiders enz.

De kosten

Bij de vraag of projecten zoals Werk en Welzijn uitvoerbaar zijn spelen de kosten een belangrijke rol. Overheidsinstanties die bij de be-

oordeling van het projekt uitsluitend gericht zijn op het werkgelegenheidsaspect berekenen hoeveel het kost om een arbeidsplaats te creëren. Daarbij vergelijken ze de kosten van het scheppen van een arbeidsplaats elders. Bij de beschrijving van het projekt hebben we reeds gezien dat het aantal uren in de bedrijven die aan het projekt meedoen per saldo hetzelfde is als voorheen. Het aantal personen dat zij op de loonlijst hebben staan is echter groter.

Immers, zowel de vrijgestelde als de ex-werkloze ontvangt salaris van het bedrijf. Het bedrijf krijgt de loonkosten van de nieuwe werknemer voor de volle honderd procent vergoed. Op het eerste gezicht zou je denken dat Werk en Welzijn een duur werkgelegenheidsprojekt is. Uit nauwkeurig rekenwerk blijkt echter dat het op deze wijze creëren van werkgelegenheid slechts drieduizend gulden per arbeidsplaats kost.

Het feit dat de kosten per arbeidsplaats betrekkelijk gering zijn komt doordat:

- * de werkloze die in dienst wordt genomen door het bedrijf geen werkloosheidsuitkering hoeft te ontvangen
- * de voormalige werkloze, als werknemer, wel fors sociale premies en belastingen gaat betalen.

Moeizame start

Zoals gezegd, het idee Werk en Welzijn werd eind 1974 begin 1975 ontwikkeld. Medio 1975 legde het Leeuwarder opbouwwerk het voorstel voor aan de rijksoverheid. Hoewel men het voorstel sympathiek vond, gebeurde er weinig mee. Het was iets moeilijks voor de departementen. Werk en Welzijn vroeg medewerking aan een experiment dat het doorbreken van werken en niet-werken beoogt. Het doorbreken van deze scheidslijn bleek in eerste instantie te veel gevraagd. Binnen de verkokerd werkende ministeries bleek namelijk geen pasklaar subsidiepotje voor handen. Aanvankelijk leek het erop dat de kracht van het projekt: het doorbreken van genoemde sektoren, haar zwakte werd. Namelijk het paste niet in het overheids-patroon. Deze impasse kon enkele jaren later doorbroken worden. Samen met een andere instelling die werkzaam is op het terrein van het opbouwwerk organiseerde het Leeuwarder opbouwwerk een studiedag over Werk en Welzijn. Ministeries, vakbonden en bedrijven waren ruimschoots uitgenodigd en drie professoren gaven de diagnose: uitproberen die zaak.

Na deze studiedag werd Werk en Welzijn financieel in staat gesteld om een haalbaarheids-onderzoek te laten verrichten. Uit dit uitgebreide onderzoek rolde eveneens het advies om het idee in de praktijk te toetsen. Ook daarna duurde het nog geruime tijd voordat de rijksoverheid het licht op groen zette. Vertegenwoordigers van de 4 grootste partijen in het parlement moesten er nog aan te pas komen om de Minister van Sociale Zaken en zijn collega van CRM een laatste zetje te geven. Half 1980 gaan de twee bij het experiment betrokken ministeries definitief door de bocht. Het departement van CRM betaalt de kosten voor een bescheiden projektbureau, dat de begeleiding ter hand gaat nemen, terwijl het Ministerie van SoZa het loonkosten-deel voor zijn rekening neemt.

Daarop ging het projektbureau aan de slag om in Leeuwarden alles en iedereen opnieuw op het spoor te zetten. Dat ging aanvankelijk niet van een leien dakje.

De bedrijven die in het kader van het haalbaarheids-onderzoek positief reageerden, stelden zich terughoudend op. Ook de werknemers waren door de recessie wat minder happig geworden op dingen die hun rechtspositie welliswaar niet bedreigen, maar hen toch in een uitzonderingspositie brengen.

Uiteindelijk komt alles toch rond, zijn er aan de ene kant mensen "vrijgesteld" en hebben aan de andere kant werkloze een echte baan gekregen.

De aktualiteit

Per 1 januari 1983 zijn in totaal 38 personen voor een deel van de werkweek vrijgesteld. De omvang van de vrijstelling varieert van een halve tot twee en een halve dag per week. Door de uitwisseling hebben 17 werklozen weer een baan gekregen, waarvan 10 half-time. Aan het experiment doen in het totaal vijftien bedrijven mee, de helft van de deelnemende bedrijven zijn partikuliere ondernemingen, de overige bedrijven zijn als overheids- of semi-overheids bedrijf te typeren. De 38 vrijgestelden zijn voornamelijk binnen wijken en buurten werkzaam. Dit heeft vooral te maken met het feit dat het projekt is voortgekomen uit het opbouwwerk. De activiteiten die op territoriaal niveau worden ontplooid variëren sterk. Enkele voorbeelden:

- beheer en onderhoud Buurthuis
- activiteiten t.b.v. van huurdersorganisaties
- voorlichting over woningverbetering
- redaktie en verspreiding wijkkranten
- organisatie en uitvoering van jeugdwerk in de wijk
- sekretariaatswerkzaamheden t.b.v. wijkvereniging
- opzetten van activiteiten t.b.v. buitenlandse werknemers in de wijk
- assistentie van de leiding van een peuterspeelzaal
- belangenbehartiging Italiaanse werknemers
- activiteiten t.b.v. bejaarden in de wijk
- er is zelfs een monteur van het gasbedrijf, die dirigent is van het Leeuwarder Jeugd Tamboer Korps en zijn verloftijd besteedt aan muzikale vorming van de jeugd in de diverse wijkcentra.

Het perspectief

De rijksoverheid subsidieert Werk en Welzijn op experimentele basis. Dit houdt het volgende in:

- de subsidiëring is in eerste instantie beperkt in de tijd. Na drie jaar wordt bekeken of het werk wordt gekontinueerd
- parallel aan de uitvoering van het experiment, wordt uitgebreid onderzoek verricht naar de effecten
- bekeken wordt - onder meer op basis van de uitkomsten van het onderzoek - of Werk en Welzijn op grotere schaal kan worden uitgevoerd.

Over de te verwachten uitkomsten van het onderzoek valt nog weinig te zeggen. Wel blijkt er voor het experiment veel belangstelling te bestaan. Naar aanleiding van een

televisieuitzending over het projekt kwamen op het projektbureau en bij de omroepvereniging takrijke reacties binnen. Een aantal opbouwwerkinstellingen heeft inmiddels de koppen bij elkaar gestoken om te bekijken of een dergelijk projekt ook in de gemeente waar zij werkzaam zijn kan worden opgezet en uitgevoerd.

Voorlopig wordt Werk en Welzijn nog maar binnen één gemeente uitgevoerd. Niet duidelijk is of dat aantal in de komende tijd kan worden uitgebreid.

De schatting van prof. dr. C. de Galan dat bij een toepassing van Werk en Welzijn op grote schaal 10.000 arbeidsplaatsen ontstaan, is voorlopig nog te mooi om waar te zijn.

Jim Schuyt

*Werk en Welzijn
Emmakade 66 a,
8933 AT Leeuwarden
tel. 058-150775.*

WERKGELEGENHEIDSPROJEKT IN DE LANDBOUW

Sinds 1 mei 1982 is in de gemeente Hemelumer Oldeferd in Zuidwest-Friesland een werkgroep bezig met het opzetten van een werkgelegenheidsprojekt in de landbouw. Het betreft een initiatief van de Federatie van Dorpsbelangen (in oprichting!) die daarbij ondersteund wordt door een opbouwwerker van de regionale welzijnsstichting Sudergoo. In de werkgroep zitten behalve mensen uit de Federatie, vertegenwoordigers van de standsorganisaties in de landbouw, plattelandsvrouwen, gemeente, het ministerie van WVC (voorheen CRM) en het FNV.

Aanleiding voor de Federatie om juist in de landbouw te beginnen was niet omdat daar de werkloosheidscijfers het hoogst gestegen zijn. Redenen waren veel meer het sterk agrarisch karakter van de streek en de enorme lange werkweken in de landbouw. Immers terwijl men in een heleboel sectoren bezig is met arbeidstijdverkorting en deeltijdbanen worden op het boerebedrijf nog altijd werkweken van 60 à 70 uur gemaakt.

Om na te gaan of boeren in de streek er zelf ook zo over denken heeft de werkgroep een enquête gehouden onder de boeren in een beperkt proefgebied. De uitkomsten zijn inderdaad opmerkelijk.

Van de boeren, die de enquête hebben ingevuld heeft 82% geregeld of soms behoefte aan extra arbeidskracht. Niet voor de volle werkweek, maar wel voor één of twee dagen in de week. Alleen al bij de 42 bedrijven, die via het enquêteformulier hun arbeidsbehoefte hebben gespecificeerd, zou er voor 12 mensen full-time (of voor 24 mensen voor de helft van de tijd) werk zijn.

Aan de hand van de uitkomsten van de enquête heeft de werkgroep in nauwe samenwerking met de Boerehulporganisatie geprobeerd om in het onderzochte gebied een proefprojekt te ontwikkelen.

De werklozen komen bij de "Boerehulp" in dienst en de "Boerehulp" sluit de jaarkontrakten af met de boeren die werk willen afnemen. In eerste instantie zijn in het proefgebied vijf boeren bereid gebleken om op basis van de genoemde kondities aan het projekt deel te nemen. Dus net voldoende voor één volledige arbeids-

plaats. Voor de werkgroep wel wat teleurstellend, maar wat belangrijk was, dat aangevoeld leek, dat de "formule" werkte om op jaarbasis tegen een uurtarief van f. 10,- tot f. 15,- per uur voor één of twee dagen in de week werklozen op hun bedrijf in te zetten.

Van een in de oorspronkelijke opzet geraamde loonkostensubsidie door de Minister van Sociale Zaken is bij de uitvoering uiteindelijk afgestapt. Deze loonkostensubsidie had met name ook oudere en dus duurdere "boerehulpen" in staat moeten stellen aan het projekt deel te nemen.

Bij het invullen van de arbeidsplaatsen zal er naar gestreefd worden vraag en aanbod bij elkaar in de buurt te zoeken om het werk zo dicht mogelijk bij het wonen te brengen. Zo kan ook dit projekt evenals het elders beschreven projekt in zake kleine recreatievaart tegelijkertijd een bijdrage leveren aan de leefbaarheidsproblematiek van kleine kernen. Oude en nieuwe doelen in het opbouwwerk worden op deze manier gekombineerd.

Inmiddels heeft de Boerehulporganisatie de proef op veel groter schaal herhaald. Om "het aanbod" te peilen werd in een groot aantal bladen in het noorden en westen van het land een oproep geplaatst aan met name werkloze jongeren, die in de landbouw zouden willen werken. Er kwamen ± 250 reacties. Anderzijds werd "de vraag" gepetild middels een formulier aan alle leden (13.000) van de Boerehulporganisatie. Er waren zo'n 100 boeren die interesse hadden voor gemiddeld 1,5 dag per week.

Door vraag en aanbod bij elkaar te brengen konden op deze wijze nog eens vijftig full-time arbeidsplaatsen voor jongeren worden gekreëerd en de verwachting bestaat, dat dat de eerstkomende jaren nog wel wat op zal lopen.

De werkgroep heeft het projekt inmiddels overgedragen aan de Boerehulporganisatie, waar het zelfstandig funktioneert.

*Janke Koning
Klaas Bijleveld
St. Sudergoo, Postbus 116
Sneek. Tel. 05150-14625*

ONTWIKKELING KLEINE REKREATIEVAART IN ZUIDWEST FRIESLAND

Bij het initiëren van werkgelegenheidsprojecten door de regionale welzijnsstichting Sudergoo is getracht zoveel mogelijk aan te sluiten bij konkrete knelpunten in de dorpen, die in de afgelopen jaren niet oplosbaar bleken te zijn. Eén van die knelpunten is de dorpsvaart. De slechte onderhoudstoestand van de dorpsvaart is velen een doorn in het oog. De vaart stinkt, de afwatering verslechtert, er kan niet meer geschaapt worden, de roeiboot kan er niet meer door, enz.

In de loop der jaren heeft de dorpsvaart zijn economische functie verloren. Het transport heeft zich van het water naar de weg verplaatst. Bovendien kwam het toezicht van de provincie op de onderhoudsplichtigen te vervallen. Twee belangrijke oorzaken van de huidige situatie: veel verlande en slecht onderhouden dorpsvaarten.

Deze ontwikkeling heeft de teloorgang van veel kleine dorpen, op tal van terreinen, mede versterkt.

Het initiatief betreffende de ontwikkeling van de kleine rekreatievaart heeft dan ook tot doel een bijdrage te leveren aan de oplossing van diverse problemen met betrekking tot de leefbaarheid van de kleine dorpen.

Door het toekennen van een recreatieve functie aan de dorpsvaart pogen de initiatiefnemers:

- de dorpen "op te kreasjen" en "nij libben yn te blazen"
- de direkte en indirecte werkgelegenheid te bevorderen
- de recreatieve en toeristische mogelijkheden van eigen inwoners en bezoekers te vergroten.

Er is een aantal oorzaken te noemen voor het feit dat de recreatieve functie van deze vaarten tot nu toe nauwelijks is ontwikkeld, o.a.:

- voldoende bevaarbare routes ontbreken
- voorzieningen gericht op de kleine rekreatievaart niet aanwezig zijn
- er komen te veel obstakels in de routes voor
- de mogelijkheden van het gebied zijn onvoldoende bekend.

Om hier beter zicht op te krijgen is voor een proefproject, te weten de route Bolsward - Wommels - Oosterend - Bolsward, met een lengte van ca. 20 km, geïnventariseerd welke knelpunten/obstakels in de route voorkomen en welke voorzieningen getroffen moeten worden om de route voor de kleine rekreatievaart geschikt te maken. Vervolgens is berekend welke kosten hiermee gemoeid zijn. Voor de uitvoering van het proefproject gaat het om een bedrag van f. 125.000.

Aan directe werkgelegenheid verschaft het proefproject 6 weken werk voor 5 personen. De indirecte werkgelegenheid is op dit moment moeilijk in harde getallen weer te geven. Door uitvoering van een proefproject hopen we betreffende dat aspect meer inzicht te krijgen.

Gesteld kan worden dat de uitvoering van het proefproject in juli 1983 is gestart en eind 1983 zal worden afgerond. Bij de uitvoering en financiering zijn de volgende instanties betrokken: de provincie, de drie gemeentebesturen, het waterschap en het rijk (middels het kleine kernexperiment als onderdeel van het Bijzonder Regionaal Welzijnsbeleid). Voorts hebben de Verenigingen van Dorpsbelang van de langs de route gelegen dorpen hun inbreng kunnen leveren ten aanzien van de ontwikkeling van dit project.

Indien het proefproject slaagt, wordt er naar gestreefd om in groter verband, bijvoorbeeld voor heel Zuidwest Friesland, de volgende inventarisatie te verrichten:

- welke potentiële vaarroutes zijn aanwezig
- welke obstakels moeten aangepast worden
- welke voorzieningen moeten gemaakt worden
- welke komplementaire toeristische/recreatieve mogelijkheden zijn aanwezig
- wat zijn de financiële consequenties van het geschikt maken voor de kleine rekreatievaart
- welke directe/indirecte werkgelegenheid brengt één en ander met zich mee.

Gelet op de beperkte werkgelegenheidseffekten van het proefproject zal duidelijk zijn dat het plan voor de ontwikkeling van de kleine rekreatievaart vanuit het oogpunt van werkgelegenheid pas echt interessant wordt als ook in de rest van de regio dergelijke routes worden gerealiseerd.

Janke Koning
Klaas Bijleveld
St. Sudergoo, Postbus 116
Sneek, Tel. 05150-14625

OPBOUWERK EN WERKGELEGENHEID - BARRIÈRES, MOGELIJKHEDEN EN UITDAGINGEN

1. INLEIDING

Het regeringsbeleid ten aanzien van de werkloosheid is momenteel gericht op een algemeen herstel van de economie, het terugdringen van het financieringstekort van de overheidsuitgaven en schoorvoetend het (meer) eerlijk delen van het beschikbare werk door arbeidstijdverkorting. Na de val van kabinet Den Uyl werd afgezien van grootscheepse, van overheidswege bekostigde banenplannen. De overheid beperkt zich tot maatregelen in de sfeer van de randvoorwaarden. Die overigens als het gaat om de steun aan de vrije ondernemingsgewijze produktie miljarden omvatten. Eén van die randvoorwaarden betreft het scheppen van mogelijkheden voor individuele werklozen om vanuit de situatie van afhankelijkheid van een uitkering, te komen tot het zelf kreëren van loonvormende arbeid. De EAJ-regeling betekende in die zin een papieren doorbraak. Geaccepteerd werd dat bij de werkloosheidsbestrijding scholingsmaatregelen en generieke bedrijvendesteun onvoldoende waren. Effektief mocht de EAJ geen doorbraak zijn. Er werden allerlei projecten goedgekeurd waarvan iedereen weet dat deze de eis: 'loonvormende zelfstandigheid na vier jaar experiment' nooit zullen halen. Praktijkervaringen leren bovendien dat deze individuele oplossing 'kreëer je eigen werk' bij de meeste werklozen niet zonder meer weerklinkt. En het is de vraag in hoeverre het reëel is, te verwachten dat een werkloze zichzelf aan z'n haren uit het moeras zal kunnen trekken. Eerder lijkt het realistisch te stellen dat stimulansen uit de nabije omgeving nuttig en nodig zijn. Opbouwwerk zou één van die stimulerende omgevingsfactoren kunnen zijn.

De gedachte om het opbouwwerk in te schakelen bij het kreëren van werkgelegenheid is niet nieuw. De bemoeienis met werkgelegenheid was er ook in de crisis van de jaren dertig en de wederopbouw na W.O.II. Buiten deze conjunctuur-pieken is ze er altijd geweest daar waar in het kader van leefbaarheidsakties, bijvoorbeeld in kleine dorpen, gevochten werd om behoud van school, winkel, postkantoor. En stedelijk/regionaal was ze er in het kader van uitbreiding van het voorzieningenpatroon in de kwartaire sektor.

Een kort uitstapje in de geschiedenis:

Crisis ± 1930

In Nederland was toen één opbouworgaan dat de provincie Drenthe als werkgebied had. De bemoeienissen in de jaren '30 met de toen heersende werkloosheid bestonden uit een tweetal projecten met jeugdige werklozen: het aanleggen van een fietspadennet ter bevordering van toerisme en een jeugdherberg. Voorts kursussen en recreatie. Daartoe werd onder meer een recreatiezaal gebouwd en gerund in de buurt van een al bestaand werkverschaffingsproject (kultuur-technische werken).

Kenmerken:

1. er was bij de projecten een dwangelement: als je uitverkoren was dan moest je meewerken anders verviel je uitkering
2. grote nadruk op scholingselement naast recreatie
3. er werd bij kursussen en projecten iets extra's gegeven: een supplementie op de uitkering, fiets- en kledinggeld, een warme maaltijd of koffiemaaltijd

4. t.o.v. de totale werkloosheid was deze opbouwwerkinterventie een druppel op de gloeiende plaat. De projekten en kursussen werden in nauwe samenwerking en harmonie met rijks- en gemeentelijke overheid opgezet
5. men had niet de illusie op deze manier een structurele verandering op sociaal-ekonomisch gebied tot stand te brengen. De bedoeling was waar mogelijk sores-verlichtend op te treden. Het was een vorm van zorg (en edukatie).

± 1950

Nederland maakte na W.O.II een periode van industrialisatie en ekonomische expansie mee. Op drie fronten werden opbouwwerkmethoden en -instellingen ingezet:

1. Agrarisch-sociale voorlichting bij ruilverkaveling, mechanisatie en uitstoot van arbeidskrachten. Boeren en hun familie werd geleerd de vernieuwingen te accepteren en toe te passen. Agrarisch-sociale voorlichting was in handen van de eigen standsorganisaties van boeren.
2. In de steden werden de toegestroomde arbeidskrachten in de nieuwbouwwijken opgevangen door opbouwwerkinstellingen. Doel was vervreemding door emigratie te vermijden d.m.v. community organization.
3. In het kader van regionaal ekonomisch beleid werden bedrijven met premies gelokt zich buiten de Randstad te vestigen. Er werden zgn. ontwikkelingsgebieden aangewezen. Op het platteland verschenen plotseiling fabrieken en werd de dorpsamenleving opengebroken t.b.v. de industriële welvaartsmaatschappij. Van meet af aan was de overheid van mening dat de ekonomische structuurverandering in deze gebieden gepaard moest gaan met een begeleide sociale verandering. Opbouwwerkinstellingen hielpen m.b.v. onderzoek, voorlichting en participatie om zodoende dorpshuizen, zwembaden en agogische voorzieningen tot stand te brengen.

Kenmerken van deze periode waren:

1. het betrof een grootschalige operatie
2. het opbouwwerk vergemakkelijkte de van buitenaf bedachte en georganiseerde sociaal-ekonomische structuurverandering, maakte de overheids- en kapitaalbelangen beter te aanvaarden voor de betrokkenen
3. er werd vooral gewerkt met sleutelfiguren: dorpsoudsten, religieuze leiders, onderwijzers, etc.

Het was een vorm van social-engineering (en edukatie).

Verder in dit artikel zullen overeenkomsten en verschillen in de situatie thans ten opzichte van deze perioden nader belicht worden. Voor het moment kan gekonstateerd worden dat het thema arbeid ekonomisch nu vooral in het teken staat van toenemende structurele werkloosheid en sociaal-kultureel in het teken van de verhouding tussen aktieven en niet-aktieven. In die zin zal er echt aan innovatie gedaan moeten worden door het opbouwwerk, en is het gelukkig dat vanuit het opbouwwerk zelf de aandacht voor het beleidsterrein van werk, werkgelegenheid en werkloosheid snel toeneemt. Dit moge onder meer blijken uit het feit dat het Nederlands Instituut voor Maatschappelijke Opbouw (NIMO) in 1980 een konferentie organiseerde over het thema 'opbouwwerk-werkgelegenheid', dat het Platform Opbouwwerk een samenwerkingsverband heeft opgericht van opbouwwerkers die aktief zijn op dit terrein en dat - last but not least - het aantal opbouwwerkinstellingen dat zich op het gebied van werk en werkgelegenheid wil begeven, snel groeiende is. De (voorlopige) uitslagen van een enquête die in de volgende M.O. zullen worden gepubliceerd wijzen hierop.

De bijdrage van het opbouwwerk aan oplossingen op dit terrein zal overigens per definitie beperkt zijn: de invloedssfeer van het opbouwwerk strekt zich nu eenmaal niet uit tot de wortels van de economische orde. Te grote bescheidenheid in deze zou echter ook ongepast zijn: het opbouwwerk moet en kan meer doen dan alleen het opzetten van rekreative activiteiten als manier om de gevolgen op te vangen. Naast het creëren van ondersteuningsvoorzieningen ligt de functie vooral ook in de traditie van sektor-doorkbrekend werken. De toekomstige westerse samenleving zal door automatisering steeds minder arbeidsplaatsen kennen, waar steeds meer mensen naar mededingen. De kracht van het opbouwwerk is de scheiding tussen actief en niet-actief, 'echte' arbeid en vrijwilligerswerk, arbeid in de fabriek en in het huishouden te verminderen. De ondersteunende en initiërende rol van het opbouwwerk kan bij betrokkenen naast het oplossen van problemen ook leerprocessen op gang brengen, zodat hun maatschappelijke positie en sociale zelfredzaamheid wordt versterkt. Dat zal niet gemakkelijk zijn. Tal van barrières komen de werker en zijn instelling tegemoet. Bij deze komplikaties, tegengestelde belangen, maar ook mogelijkheden tot coalities en uitdagingen wordt in de rest van dit artikel stil gestaan.

2. BARRIÈRES VOOR HET KREËREN VAN WERKGELFGENHEID

Bij de bestrijding van de werkloosheid zijn ruwweg drie partijen in het geding:

1. de overheid
2. de werkgevers
3. de werkzoekenden.

Voor deze drie partijen zal hieronder worden ingegaan op zaken die als barrières voor het creëren van werkgelegenheid kunnen worden beschouwd en op de betekenis die het opbouwwerk naar verwachting kan hebben voor het slechten van die barrières. Tot slot zal ingegaan worden op barrières die liggen binnen het opbouwwerk zelf. Getaxeerd wordt dat dit overkomelijke barrières zijn. Een samenvatting van mogelijkheden en betekenis van dit terrein sluit het artikel af.

2.1. De overheid en publiekrechtelijke organisaties

De verantwoordelijkheid van de overheid ligt op het terrein van zowel de bevordering van de werkgelegenheid als de opvang van werkloze werknemers. Gezien het grote belang van de lokale overheid, wordt eerst stil gestaan bij de aktor Gemeente.

Gemeentelijk beleid en opstelling

Gemeenten stellen zich zeer verschillend op in hun beleid m.b.t. de werkloosheid. Om het extreem te stellen: de gemeentelijke bemoeienissen kunnen uiteenlopen van het opzetten van een compleet nieuwe, alternatieve lokale economie tot het alleen maar werklozen laten schoffelen in de achtertuin van de burgemeester. En dan zijn er ook nog gemeenten die helemaal niets doen. Hierachter schuilen verschillende opvattingen die gemeenten (impliciet of expliciet) over hun eigen rol op dit gebied hebben. In deze paragraaf wordt getracht die opvattingen op een rijtje te zetten in de vorm van een aantal keuzemogelijkheden die gemeenten hebben. Daarbij wordt vooral gebruik gemaakt van het boekje 'Gemeenschapstaken en vergelijkbare projecten voor langdurig werklozen' (ITS, Nijmegen).

Ideologie

Een belangrijk aspekt dat het ITS niet noemt en dat toch een groot deel van de andere keuzes bepaalt, betreft de ideeën die gemeente(bestuurders) hebben over hoe de (lokale) economie er in de toekomst moet en zal uitzien. Waar zullen over enige tijd de meeste mensen hun werk vinden,

als ze dat al vinden? Gaat het erom de economische machine weer op gang te krijgen of zijn er fundamentele veranderingen nodig? En zo ja, in welke richting?

Heel grof kunnen de ideeën die gemeenten hebben in twee soorten worden ingedeeld: 'traditionele' vs. 'alternatieve'.

De traditionele gemeente gokt op het normale bedrijfsleven. Dat moet nationaal weer op gaan leven, daar kan de gemeente niets aan doen. Wat ze wel kan doen is proberen zoveel mogelijk graantjes mee te pikken. Zolang dat niet in voldoende mate lukt en de werkloosheid in de gemeente hoog blijft, ziet het gemeentebestuur vaak nog wel een taak op het gebied van de opvang van de (langdurig) werklozen. In de VNG-brochure 'Gemeente, werk en werkloosheid' wordt min of meer onbewust gekozen voor deze benadering. "Het gemeentelijk beleid wordt in deze publikatie vooral geschaaragd door twee pijlers: enerzijds de bevordering van de werkgelegenheid en anderzijds de zorg voor langdurig werklozen" (pag.9). Meestal zal een beleid dat van dit soort uitgangspunten uitgaat, deze niet expliciet noemen. Het valt vooral te herkennen aan de soort maatregelen dat genomen wordt: de infrastructuur wordt verbeterd, werklozen worden in scholingsprojecten gestopt, er wordt sociaal-kultureel werk voor werklozen opgezet, etc.

Het alternatieve beleid wordt in het algemeen duidelijker geformuleerd. Binnen deze categorie zijn weer allerlei onderscheiden aan te geven. Een goed voorbeeld van een gemeente die op grond van eigen ideeën over werk en werkloosheid een beleid voert is Rotterdam. Deze stad verenigt in haar beleid verschillende invalshoeken. In de eerste plaats probeert ze de waardering voor onbetaald werk bewust te vergroten. Normale, betaalde banen worden niet als alleen-zaligmakend gezien. In de tweede plaats probeert ze alternatief, kleinschalig werk te bevorderen. Ze ziet blijkbaar toekomst voor een nieuwe sektor in de economie die heel anders ingericht is en met heel andere doelen werkt dan de traditionele bedrijven. Ten derde stimuleert ze het ontstaan van een buurtconomie, waarin werklozen klussen met elkaar ruilen, waarin kleine bedrijfjes een grotere rol spelen en waarin allerlei werkplaatsen bestaan. Dit is niet alleen een mogelijkheid om werk te scheppen, maar bovendien worden zo de financiële klappen die werklozen als sluitpost van de begroting te verduren krijgen, enigszins opgevangen.

Een ander gemeentebestuur dat vanuit een zeer duidelijke ideologie een werkgelegenheidsbeleid voert, vinden we in het buitenland: Londen. Het bestuur van Groot-Londen legt met name de nadruk op werknemerskoöperaties, hetgeen ongetwijfeld te maken heeft met de traditie die Engeland op dit gebied veel meer dan Nederland heeft. Bovendien besteedt ze veel aandacht aan innovatie-projecten en activiteiten gericht op steun aan de Derde Wereld. Dit alles in het kader van ideeën over maatschappelijk-nuttige produktie, arbeiderszelfbestuur en verbetering van de kwaliteit van de arbeid. Onnodig te zeggen dat de regering Thatcher met dit beleid niet zo blij is en het op alle mogelijke manieren tegenwerkt. Het is niet zo dat alternatieve gemeenten niet blij zijn met traditionele werkgelegenheid of die niet bevorderen. Ook ondernemen ze wel activiteiten op het gebied van de werklozenzorg, zoals scholing en sociaal-kultureel werk. Het verschil met andere gemeenten is vooral dat ze hiervan niet de volledige oplossing verwachten en dat ze ideeën hebben over zaken, die óók gedeeltelijk aan een oplossing kunnen bijdragen.

Andere keuzemogelijkheden

- Stelt een gemeente zich actief op of is ze vrij terughoudend?
- Heeft de gemeente een duidelijk doel voor ogen in de zin van projecten die ze gerealiseerd wil zien of scheidt ze slechts de voorwaarden waarbinnen anderen eventueel initiatieven kunnen nemen?

- Gaat het (vooral) om gemeentelijke projecten of om activiteiten van het particulier initiatief? Deze vraag verschilt in zoverre van de vorige dat een doelgericht beleid best gericht kan zijn op het tot stand brengen van particuliere projecten.
- Voert de gemeente een samenhangend beleid of neemt ze ad hoc-maatregelen, b.v. op grond van prikkels van buitenaf (een nieuwe regeling van het rijk)?
- Is er sprake van een breed scala aan projecten of overheerst een bepaald soort (werk)projecten, b.v. gemeenschapstakenactiviteiten, sterk?
- In hoeverre voelt men zich afhankelijk van de opstelling van het rijk en in hoeverre denkt men een eigen beleid te kunnen voeren?
- In hoeverre wordt het (plaatselijke) bedrijfsleven bij de activiteiten betrokken? Te denken valt aan steun aan startende ondernemers in de vorm van adviezen van meer ervaren collega's (uit andere branches uiteraard), aan werkervaringsprojecten en aan innovatiestimulering.
- In hoeverre worden anderen, b.v. vakbonden of organisaties van uitkeringstrekkers, bij het gemeentelijk beleid betrokken? In Tilburg is een gemeentelijk werkgelegenheidsbeleid van de grond gekomen op initiatief van de FNV-Noord-Brabant en de gemeente, om één voorbeeld te noemen. Een ander: Het werkgelegenheidsplan van de gemeente Nijmegen is gedeeltelijk gebaseerd op de ideeën van de werkgroep Actieplan Werkgelegenheid Nijmegen van de FNV.

Zoals al eerder opgemerkt: veel van deze zaken hangen nauw met elkaar samen. Een gemeente die een samenhangend beleid voert, zal zich veel minder afhankelijk voelen van het rijk (en andersom), zal meer eigen initiatieven nemen, zal een bredere scala aan projecten stimuleren en zal waarschijnlijk ook meer met anderen samenwerken.

Politieke context

Op gemeentelijk niveau wijzigt de politieke context zich één keer in de vier jaar, landelijk minstens één keer per vier jaar. De mate waarin politici zich willen inzetten, bereidheid vertonen is mede afhankelijk van de dominante (partij) politieke coalitie. Goede voorstellen kunnen in een partijpolitiek vaarwater terecht komen en verzuipen. Tenslotte, met name in kleinere gemeenten, kunnen er broeierige concurrentieverhoudingen bestaan/ontstaan tussen een assertief opbouwwerker en een initiatiefloze partij-politieke kliek. Niet-zaakgebonden tegenstellingen kunnen zo een project torpederen of minimaliseren.

Rijksbeleid

De opvang van werklozen in financiële zin wordt voor de eerste periode van werkloosheid door middel van een verzekeringsstelsel uitgevoerd door de bedrijfsverenigingen. Daarna worden regelingen van kracht, die worden uitgevoerd door de gemeentelijke sociale diensten. Het verlenen van uitkeringen aan werklozen is gebonden aan diverse van rijkswege gestelde voorwaarden. De beleidsfilosofie die achter deze regelgeving ligt, gaat (nog) uit van een structurele situatie van volledige werkgelegenheid. De sociale voorzieningen zijn derhalve gericht op herintreding in het arbeidsproces (vergelijk de sollicitatieplicht).

Hoewel al eerder algemeen werd onderkend dat de huidige werkloosheid meer structureel dan conjunctureel van aard is, zijn pas sinds kort signalen zichtbaar dat deze beleidsfilosofie meer fundamenteel wordt bijgesteld (vergelijk de arbeidstijdverkorting die nu ook door de rijksoverheid als noodzakelijk wordt erkend).

Daarvóór poogde men hoofdzakelijk door aanvullende maatregelen de gekonstateerde 'frikities' op de arbeidsmarkt tegen te gaan (faciliteiten voor omscholing van werklozen, werkverruimende maatregelen).

Algemeen geldt echter nog steeds dat het geld dat beschikbaar komt voor

de opvang van 'tijdelijk' uit het arbeidsproces gestotenen, niet wordt aangewend voor het kreëren van nieuw werk. Voor zover hiervan wordt afgeweken, zoals bij de werkverruimende maatregelen, gelden stringente bepalingen ter voorkoming van concurrentievervalsing.

Naast opvang van werklozen wordt van overheidswege een werkgelegenheidsbevorderend beleid gevoerd. Dit richt zich in hoofdzaak op het kreëren van randvoorwaarden en het beschikbaar stellen van investeringssubsidies. Het scheppen van werk wordt primair overgelaten aan het partikulier bedrijfsleven.

Deze twee taken, opvang van werkloosheid en werkgelegenheidsbevordering, zijn strikt gescheiden. Dit komt niet alleen tot uiting in het feit dat gelden voor opvang van werklozen niet (of nauwelijks) worden aangewend voor het kreëren van nieuw werk. Ook organisatorisch komt de scheiding tot uiting, bijvoorbeeld op ministerieel niveau.

Voorzover men tot een meer geïntegreerde aanpak van opvang van werklozen en creatie van werk wil komen, stuit men op deze sektorscheiding. De departementale scheiding kan de overheveling van uitkeringsgelden naar werkgelegenheidsprojecten onder economische zaken bemoeilijken, waardoor de 'inverdieneffekten' van dergelijke projecten op de sociale uitkeringen onvoldoende tot hun recht komen.

Maar essentiëler nog dan deze sektorscheiding is de organisatorische verkokering die optreedt en die een integrale aanpak op het niveau van werkzoekenden blokkeert.

Deze verkokering wordt veroorzaakt door het grote aantal organisaties dat belast is met de uitvoering van de diverse voorzieningen en maatregelen. De afstemming tussen deze organisaties gaat gebukt onder onduidelijkheden over competenties, diversiteit in uitleg van regelgeving plus de noodzaak van gezamenlijke instemming. Dit wordt versterkt door het grote aantal regelingen, dat nog al eens wordt gewijzigd en vaak aan termijnen is gebonden. Daarnaast zijn de doelstellingen van de diverse organisaties ten opzichte van de werkgelegenheidsproblematiek niet altijd met elkaar in overeenstemming.

Bovendien bestaan er ook verschillen in voortvarendheid waarmee lokale overheden inspringen op geboden mogelijkheden om de werkloosheidsproblematiek te verlichten.

Dit alles leidt tot afstemmingsproblemen en 'onderbenutting' van aanwezige mogelijkheden. Beide knelpunten vloeien voort uit de wijze waarop enerzijds de opvang van werklozen is georganiseerd, anderzijds de werkgelegenheidscreatie.

De taak die het opbouwwerk in deze in principe zou kunnen vervullen, is niet zozeer gelegen in het opheffen van de landelijke optredende sektorscheiding of de achterliggende beleidsfilosofie. Daarin kan een bijdrage slechts een signaalfunctie hebben. Veeleer kan voor een plaatselijk opererend opbouwwerker een taak zijn weggelegd, gericht op het (meer) benutten van regelingen door werklozen zelf en het bevorderen van de afstemming tussen de diverse betrokken uitvoerende instanties, het wekken van hun interesse voor bepaalde konkrete projecten, of onder sommige omstandigheden, het nemen van het voortouw ten aanzien van een projekt. Landelijke opbouwwerkinstellingen zullen plaatselijke voorbeelden moeten stimuleren en de worstelpartij met het Rijk intensiveren. Wat heeft WVC bijvoorbeeld voor met de aangekondigde 200 'werkprojecten' uit het rijksplan '83-'85?

2.2. Werkgevers

Voor het kreëren van aanvullende werkgelegenheid bij bestaande werkgevers ter onderscheiding van het zelfstandig opzetten van activiteiten, moet onderscheid worden gemaakt tussen de profit en non-profit sektor.

Deze laatste sektor - veelal gesubsidiëerde instellingen - is reeds geruime tijd betrokken bij het creëren van aanvullende werkgelegenheid. Het inschakelen van vrijwilligers, al of niet naast beroepskrachten, alsook de reeds langer bestaande werkverruimende maatregel die speciaal op deze sektor is gericht illustreren dat. Ook is de 'kultuur' in de welzijns wereld ontvankelijker voor het meehelpen aan het oplossen van de werkloosheidsproblematiek. Zij het dat door de toenemende bezuinigingen de capaciteit om er iets aan te doen toenemend afgebroken wordt. De in het rijksprogramma ontvouwde projektfinanciering, ook al wordt dit voor een deel gelegd bij werkgelegenheidsprojekten, heeft hier duidelijke schaduwzijden. Anders ligt het bij de profit-sektor. Het bedrijfsleven ervaart de gevolgen van de economische recessie direkt. Het ziet zich gekonfronteerd met afzetvermindering, capaciteitsoverschot en verliezen.

Productiviteitsvergroting gaat vaak samen met reductie van het aantal arbeidsplaatsen terwijl werktijdverkorting tevens benut zal worden om capaciteitsoverschotten te reduceren, waardoor het beoogde resultaat, werkgelegenheidskreatie, maar zeer ten dele gerealiseerd wordt. De WIR en de VUT-regeling, alsmede het specifieke ondersteuningsbeleid ten aanzien van bedrijven in crisis, hebben de uitstoot van arbeidsplaatsen niet gekeerd. En mocht de conjunctuur zich herstellen, dan is zeer twijfelachtig of dat tot een betekenisvolle vraag naar nieuwe arbeidskrachten zal leiden. Hoewel de winst- en verliesrekening bij iedere ondernemer prioriteit heeft, neemt dit niet weg dat incidenteel bedrijven zich gevoelig tonen voor de problematiek van de werknemers c.q. werkzoekenden. Zo creëert Philips voor haar werknemers de mogelijkheid binnen het bedrijf, met gebruikmaking van de outillage, als zelfstandig ondernemer te beginnen, met de garantie dat bij mislukking de betrokkene na een jaar weer in dienst wordt genomen. Doch ook voor een projekt als 'Werk en Welzijn' (Leeuwarden) blijkt het bedrijfsleven (zij het met grote moeite) interesse op te brengen. Een ander Fries voorbeeld: het provinciale energiebedrijf (Frigas) reserveerde een deel van de winst voor het scheppen van nieuw werk.

In Engeland is een uitgebreidere traditie van ondersteuning door het bedrijfsleven van de kwartaire sektor door middel van fondsen, schenkingen of het geven van managementadvies aan starters. De 'kultuur' in Nederland is echter minder ontvankelijk voor deze problematiek.

Zelfs in het geval van aanvullende subsidies is er terughoudendheid te bespeuren om extra arbeidsplaatsen te scheppen, fondsen beschikbaar te stellen of deeltijdwerk in te voeren. Verwachte nadelen van een herverdeling van arbeid tussen werkenden en werklozen, worden nadrukkelijker naar voren gebracht (organisatorische problemen, opstelling van kollega's) dan de eventuele voordelen, zoals minder ziekteverzuim, vergroting van de produktiviteit en meer voldoening in het werk.

Met name op het vlak van de stimulering van werkgevers en het ontwikkelen van voorstellen in samenwerking met lokale werkgevers, zowel in de profit als de non-profit sektor, kan een taak zijn weggelegd voor het opbouwwerk. Of anders gezegd, het levert een moderne variant van samenlevingsopbouw op.

2.3. Werkzoekenden

Barrières bij werklozen liggen vooral op het sociaal-psychologische vlak. De motivatie wisselt, de mensen zijn slecht ingesteld op de trage en onzekere voorbereiding van een eventueel op te zetten werkgelegenheidsprojekt. De hordenloop met de ambtelijke instanties kan pauzes en teleurstellingen bevatten die maken dat potentiële deelnemers afhaken. Daarnaast spelen een belangrijke rol het gebrek aan vertrouwen in de mogelijkheden zelf projekten ter hand te nemen en de afwachtende houding die velen aannemen tegenover de overheid en (semi)overheidsinstanties. Hierbij

speelt echter nog een verwante problematiek. De regelingen worden dikwijls door het Rijk uitgedacht en de uitvoering wordt aan plaatselijke en regionale instanties overgelaten. Daarbij treden onduidelijkheden over kompetenties op, plus de noodzaak van gezamenlijke instemming. Dit geeft weer lange wachttijden. De onduidelijkheden worden nog vergroot doordat de regelingen nogal eens gewijzigd worden en aan termijnen gebonden zijn. De manier waarop de lagere organen hun beleidsvrijheid interpreteren, verschilt ook van persoon tot persoon en van tijd tot tijd. De recente circulaire van staatssecretaris De Graaf vergroot de onduidelijkheid. Voorts geldt dat indien een werkloze zelf loonvormende arbeid creëert met behulp van en medewerking van derden, hierop vanuit de samenleving lang niet altijd enthousiast gereageerd wordt. Werkgevers vrezen concurrentie en ook de vakbonden zijn lang niet altijd enthousiast, zij vrezen bedreiging van de bestaande, nog aanwezige, 'normale' werkgelegenheid.

3. BARIÈRES BIJ DE OPBOUWERKER EN/OF ZIJN INSTELLING

3.1.

De kracht van het opbouwwerk zit natuurlijk in de eerste plaats in het verzet van de achterban, maar daarnaast in het initiatief, de informatie en de bemiddeling. Over de noodzakelijke middelen (geld en toestemming) beschikt de opbouwwerker niet. En de vraag kan gesteld worden - mede in het licht van de ingewikkeldheid en turbulentie van de materie - of de opbouwwerker wel voldoende informatie heeft. Of beter geformuleerd: welke info en vaardigheden mist hij?

Essentiële zijn:

- basiskennis van economische aangelegenheden
- kennis van bestaande regelgeving en subsidiemogelijkheden
- kennis van de op dit probleemveld opererende organisaties
- voldoende managementcapaciteit voor het opzetten en begeleiden van de projecten
- voldoende onderhandelingsvaardigheid ten opzichte van de overheden
- enige kennis van bedrijfseconomische en juridische zaken
- inzicht in de onderscheiden knelpunten waar werklozen tegen aan lopen als deze werkprojecten willen opzetten.

Ook kwa houding en agogische vaardigheden kan een nieuw appèl gedaan worden. Het met de pet in de hand, pink op de naad van de broek, overleggen met de lokale werkgevers is de modale opbouwwerker vreemd. Naast informatie ontbreekt het de opbouwwerker nogal eens aan de noodzakelijke creativiteit om de landelijke regelingen te vertalen naar de plaatselijke mogelijkheden en beperkingen. Geslaagde projecten betreffen dikwijls combinaties waarmee uitzonderingen en extra steun mogelijk worden. Misschien is het zelfs zo dat opleidingen en subcultuur een zekere schuwheid/vijandigheid genereren van het economisch leven. En ook niet iedereen kan het geduld opbrengen om kritische jongeren aanhoudend onder moeilijke omstandigheden te begeleiden. Al deze vaardigheden overziende, kan men zich in gemoede afvragen of dit allemaal in één persoon of één instelling te verenigen valt. In grote steden kan een differentiatie en specialisatie tussen de diverse projecten en instellingen ontstaan. In feite is dit bijvoorbeeld in Nijmegen gebeurd. Daarnaast zou de specifiek bedrijfseconomische advisering, in samenwerking met bestaande instellingen van overheid en bedrijfsleven plaats kunnen vinden. Dus in plaats van alles zelf te willen doen kan een zinvolle taak liggen in het creëren van steunverlenende komités en het aantrekken van zoveel mogelijk bronnen om mee te werken.

Opbouwwerkers schieten misschien te snel in de fout een cursus of een projekt of een bedrijfje uit de grond te stampen i.p.v. de steunbronnen in het werkgebied te inventariseren en op één lijn te brengen. (Het formieren van een rampenbrigade i.p.v. her en der met een emmertje bluswater heen en weer te rennen).

3.2.

Daar waar een sterke differentiatie op stedelijk niveau heeft plaatsgevonden en het opbouwwerk op buurtniveau geen edukatief rekreatieve voorziening is, komen opbouwwerkers minder dan sociaal cultureel werkers direkt in aanraking met de werkloosheid. Het gebeurt indirect, bijvoorbeeld door de afnemende bereidheid voor renovatie/woningverbetering. Dit belet een vroegtijdige diagnose. Het ingegraven zijn van opbouwwerkers in hun buurt heeft daarenboven tot nadeel dat zij ontwikkelingen op andere niveau's - stedelijk en landelijk - niet meer volgen of verbinden met de ontwikkelingen op hun terrein.

3.3.

Konkreet lijken er in de praktijk twee aanleidingen te zijn voor opbouwwerkers om iets aan werkgelegenheid te doen. 1. In het buurthuis komt een groep die uit het arbeidsproces gestoten is, of er nog nooit heeft ingezet. Deze mensen weten niet goed wat ze met hun tijd aan moeten. 2. De opbouwwerker raakt op de hoogte van een specifieke regeling en de plaatselijke mogelijkheden hiervan en zoekt een groep erbij. In deze startsituatie kunnen toevalligheden schuilen: de groep waarvoor men zich inzet valt erg moeilijk binnen een bestaande regeling te brengen. Of andersom: als bij een regeling een groep georganiseerd wordt, zitten hier misschien niet de zwaarst getroffen en de meest gemotiveerden. Het blijkt in de praktijk moeilijk aan dit dilemma te ontsnappen. Dit betekent niet dat er met gekruiste armen afgewacht moet worden tot het probleem zich vanzelf oplost. Slechts de aanstelling van de opbouwwerker lost zich in zo'n geval op. De in de praktijk meest voorkomende uitweg ligt in het beperken van de handikaps. Dus in een bewustzijn van de nadelen, deze proberen te minimaliseren. Bij grote instellingen ziet men wel eens dat beide aanpakken naast elkaar worden gehanteerd: uitgaan van een bepaalde groep en daarnaast een projekt creëren waar doelbewust een bepaalde groep bij gezocht wordt die de slaagkansen maximaliseert. Er is ook een manier om het probleem te overstijgen. Dat is het bevorderen van de buurtconomie (ook in dorpen).

3.4. Buurtconomie

Bij buurtconomie gaat het om het realiseren van een voorziening op gelijkelijk vlak in en t.b.v. een kleinschalig territorium. Nadrukkelijk is het de bedoeling de druk op het huishoudboekje te verlichten. Buurtconomie is op kleinschalig territoriaal niveau wellicht voor het opbouwwerk het meest eigene werk t.a.v. de crisis. Het gaat hierbij om een kollektieve voorziening voor kollektieve problemen. En het ligt in het verlengde van lastenverminderingssakties op gebied van huur en servicekosten waar reeds eerder zonder het zo te noemen buurteconomische zelf-beheerinitiatieven succesvol werden getroffen. (Let ook op de strijd voor winkelvoorzieningen in eigen beheer in de dorpen en de bustaxi/belbus/buurtbu's-vrijwilligersvoorziening).

Als voordeel heeft deze weg ook dat vriendjespolitiek bij het weggeven van baantjes vermeden wordt. Of bestuurlijker gesproken: vermeden wordt dat de opbouwwerker in de rol van werkgever moet optreden ten opzichte van vroeger ongebonden bezoekers/vrijwilligers.

Buurteconomie kan ook de risico's reduceren die het ondernemen op de vrije markt met zich mee brengt. Organisatievormen binnen de buurt voor de buurt maken het dagelijks draagvlak zowel aan producenten- als consumentenkant breder en overzichtelijker. Het opbouwwerk moet oppassen om als een alternatief soort ondernemer op te treden. In de eerste plaats omdat het kapitalisme nog altijd sporen van de jungle-kultuur draagt, die zich slecht verdragen met waarden en verhoudingen die centraal staan in het welzijnswerk: humaniteit, eerlijke kansen, zorg voor de zwakkere, openheid en redelijkheid.

In de tweede plaats is het voor geroutineerden al heel moeilijk zich als loonvormende ondernemer staande te houden, laat staan voor de doorsnee opbouwwerker, die dit terrein met twee linkerhanden tegemoet treedt gezien opleiding en ervaring. Tenslotte: op het gebied van ondersteuningsinstanties zijn regionaal, in grote steden, Rijk en gemeente, werkgevers, ondernemersinstanties flink actief. Ook op het gebied van kleinschalig opereren. En het MeMo-circuit is goed door-gestructureerd. Er moeten plaatselijk toch wel zeer sterke argumenten zijn om dit werk te kopiëren of te beconcurreren.

4. TER AFSLUITING

De omstandigheden in de jaren '80 en '90 zijn anders dan in het interbellum of de wederopbouw. De laag-konjunctuur wordt afgedempt door uitgebreide sociale voorzieningen, de werkloosheid zal niet afnemen bij de langzaam komende herindustrialisatie. Voor getroffen en de opbouwwerker zijn t.o.v. 1930 regels en instanties enorm toegenomen. Voor achtergestelden is de vakbond niet meer de natuurlijke coalitiepartner en op de paasheuvel kan niet meer gedanst worden in afwachting van betere tijden. Ten opzichte van 1950 zijn de bereidwilligheid en de faciliteiten veel minder. Moeizaam moet er onderhandeld worden met overheid, bedrijfsleven en vakbond. Ten aanzien van het opbouwwerk ligt er in de samenleving nog altijd onbegrip of antipathie. Uit onbekendheid of projectie van alles wat vies en voos is. Het automatisch krediet dat het welzijnswerk in de jaren vijftig ontmoette is verspeeld. Of afgepakt door zichzelf overschattende aanhangers van het parlementaire partij-politiek model. Manifesteerden deze politieke-partij gelovigen zich eerst vooral op het landelijk vlak thans beukt op lokaal vlak een tweede golf de door bezuiniging aangevreten instellingen. Waar ligt de kracht voor het opbouwwerk thans als het gaat om werkkreatie?

4.1.

In de eerste plaats gaat het erom de positie van partikulier initiatief uit te buiten. Dingen doen die anderen niet kunnen of laten liggen. Dit betekent het attaqueren van de barrières zoals daar zijn:

- * verkokering van ambtelijke diensten
- * gebrek aan informatie politici
- * belemmerende procedures, verouderde regels
- * traditioneel ingestelde vakbonden
- * het bedrijfsleven prikkelen tot grotere maatschappelijke verantwoordelijkheid
- * tegenlobby, tegeninformatie opzetten wanneer bedrijfsleven onder argument van concurrentievervalsing blokkeert
- * op plaatselijk vlak initiatieven nemen en coalities smeden als anderen aarzelen.

Eerder werd een methodiek-model hiertoe geïntroduceerd. (Zie werk materiaal studiedag samenwerkingsverband Platform Opbouwwerk 'Werkgelegenheid' d.d. 17/5/1983).

4.2.

In de tweede plaats, de waarheid gebiedt het te zeggen, de kracht van het opbouwwerk ligt niet in het oplossen van de crisis of de werkloosheid. Kwa aantallen gekreëerde arbeidsplaatsen is de stootkracht gering. De situatie is thans zo barbaars dat in de maanden voorbereiding welke een project kost een veelvoud van nieuwe werklozen is ontstaan t.o.v. het aantal dat met een project aan de slag wordt geholpen. En vergelijk het F.N.V.-plan ingediend bij de miljoenenbegroting 1983-1984. Zelfs deze veel machtiger organisatie kan in de huidige economisch-politieke context voor slechts 30.000/900.000 deel van het bestand werk scheppen. De konstatering van geringe stootkracht is, het moet wellicht opnieuw gezegd worden, geen pleidooi om bij de pakken neer te zitten. Elke arbeidsplaats welke gekreëerd wordt is er én. Verder kunnen goede projecten inspiratie en perspektief bieden aan anderen buiten het project. En ook hier geldt het organisatie-argument. Door op plaatselijk regionaal vlak een steentje bij te dragen aan de werkbeweging kan een dam gebouwd worden. (Vergelijk hierbij de regelgeving, ondersteuningsstructuur en institutionele erkenning op gebied van stadsvernieuwing vóór en na het betreden van het opbouwwerk van dit terrein. Zelfs bij een zeer grote mate van bescheidenheid zijn concrete verbeteringen toe te schrijven aan deze beroepssector.)

Deze real politiek paragraaf zou niet volledig zijn wanneer niet gewezen werd op het volgende fenomeen. Aan een provinciaal opererende instelling werd de vraag gesteld: "Zijn jullie niet bevreesd dat jullie werk langzamerhand afgebouwd moet worden omdat de provincie enerzijds steeds meer taken aan zich trekt, anderzijds gedwongen is te bezuinigen op het welzijnswerk?" "Geenszins", was het antwoord, "de verantwoordelijke beslissers zijn niet op hun achterhoofd gevallen. Wij staan voor bedrag X op de begroting. Zolang wij zorgen dat door ons toedoen bedrag Y van buiten af de provincie binnenstroomt is de opbrengst flink positief en krijgen we alleen maar uitbreiding kwa faciliteiten". Een loflied op het profijtbeginsel? Een erkenning van het cynisme waar Achterhuis het welzijnswerk van beschuldigt, waar hij constateert dat professionals allerlei leuke baantjes overhouden aan andermans ellende? Geenszins. Deze instelling maakt een aloude gelegitimeerde en gewaardeerde functie waar: voorzieningen halen naar het werkgebied ten gunste van de klanten.

4.3.

In de derde plaats, dat is al aangegeven bij de behandeling van het onderwerp buurtconomie, ligt de kracht en betekenis van het opbouwwerk ook hier in de strijd om de leefbaarheid van het werkgebied. Waren vroeger de aangrijpingspunten voor kollektieve actie het wonen, het verkeer, de school en de voorzieningen, thans zijn daar bij gekomen het huishoudboekje, de zingeving via arbeid en hun onderlinge relatie. Met een dergelijke conceptualisatie wordt ook vermeden dat het opbouwwerk als werksoort of methodiek 'terugvalt' in de individuele hulpverlening (maatschappelijk werk). Of het andere gevaar, blijven steken in edukatieve, rekreatieve opvang, vanouds het terrein van het cultureel werk. Beide op zich waardevol, maar niet dat wat van het opbouwwerk verwacht mag worden, of waarvoor het betaald wordt.

4.4.

In de vierde en laatste plaats. Is hierboven de waarde aangegeven van een juiste positiekeus voor klanten, het werkgebied, het vak en de instel-

ling zelve dan rest nog het aanduiden van de waarde van 'werkkreatie' voor de samenleving als geheel. Een uitstekende introductie levert Prof. Schuyt in zijn Volkskrant-kommentaar op de miljoenenbegroting (8 oktober 1983):

"De pre-occupatie met het hedendaagse 'inkomensplaatje' onttrekt het oog aan de werkelijke grote problemen van de komende tien tot twintig jaar. Het winstherstel voor het bedrijfsleven kan worden aangewend voor de verbetering van de vermogenspositie van de 'well to do', die hun financiële teleurstellingen eerst willen verwerken in plaats van de nieuwe middelen en technieken aan te wenden voor een humane samenleving. Daarnaast heeft de verzorgingsstaat een aantal voorwaarden en gedragskenmerken teniet doen gaan, die juist nodig zijn voor de passende aanwending van kulturele en technische middelen in de komende samenleving. Vindingrijkheid, eigen initiatief, persoonlijke zorg en verantwoordelijkheid, creativiteit en een hele hoop geduld, een sobere levensinstelling blijken niet goed ontwikkeld op het moment in de geschiedenis dat er dringend behoefte aan is. Deze eigenschappen zijn nodig, omdat niemand nog precies weet hoe die toekomstige samenleving er precies uit zal zien. Vermoedelijk zal deze gekenmerkt worden door twee arbeidssectoren: één sektor, waarin met behulp van mikro-elektronika en voortgezette mechanisering een kapitaalintensieve industrie wordt (her)opgebouwd en waarin slechts voor een relatief klein aantal hooggeschoolden werk zal zijn.

Daarnaast een afhankelijke sektor, die men met Illich het beste de conviviale sektor zou kunnen noemen, waarin zeer arbeidsintensieve activiteiten worden verricht die vooral liggen op het terrein van de wederzijdse dienstverlening, de verzorging van eigen huis en haard of andere ontspanningsvormen. Deze twee sectoren kunnen onmogelijk nog de formele en de informele sektor genoemd worden. Veel van wat nu de informele sektor heet zal opgaan in de conviviale sektor, die echter voor haar financiering afhankelijk zal blijven van de produktieve high-tech sektor. Het is niet onwaarschijnlijk dat vele standaardbegrippen van de huidige verzorgingsstaat eenvoudig in deze nieuwe samenleving zullen verdwijnen: het onderscheid tussen werk-niet werk, formeel-informeel, publiek-priivaat, zekerheid-onzekerheid, vrijwillig-verplicht, opleiding-vrijtijdsbesteding, enzovoort, zullen door nieuwe onderscheidingen worden vervangen."

Het hele betoeg van Schuyt is gecentreerd rond de dreiging dat de verzorgingsstaat afgebroken wordt en er een tweekasten/structuur ontstaat (mijn woorden H.B.). Werknemers in de high-technology bedrijven en de afhankelijken (zijn woorden H.B.). Bezig zijn met werkkreatie vanuit het opbouwwerk krijgt in deze context een veel wijsere dimensie dan wat romelen in de marge t.b.v. enkele werklozen. Het opbouwwerk kan een institutie zijn die experimenteert t.b.v. een rationele inrichting van die nieuwe samenleving. Zonder intensief uit te proberen en een ontwikkelings-functie waar te maken dreigt een rechtenloos en perspektiefloos gescharrel in een uitdijend zwart en grijs circuit voor miljoenen afhankelijken. Of om het wat plechtstatiger aan te duiden: niet de arbeidersbeweging is de vroedvrouw van de geschiedenis, thans is de fakkel terechtgekomen bij de werkbeweging waarin het opbouwwerk een specifieke plaats kan en hoort in te nemen.

(Bij dit artikel is gebruik gemaakt van een onderzoeksonderwerp ontwikkeld in samenwerking met onderzoeksbureau I.G.G. te Groningen)

OPBOUWERK WIL WERKGELEGENHEID VOOR "KANSARME" JONGEREN

nijmegen

In november 1981 ontving de Raad voor Maatschappelijke Opbouw een schrijven van het Platform Opbouwwerk waarin de suggestie werd gedaan om een aanvraag voor een experiment opbouwwerk en werkgelegenheid in te dienen bij het toenmalige ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk. De afdeling opbouwwerk van CRM wilde middels een zestal experimenten in den lande bevorderen dat opbouwwerk zich gaat inzetten ten behoeve van jongeren en werkgelegenheid.

Oogmerk van deze experimentensubsidie is het stimuleren van opbouwwerk in de methodieken die deze in huis heeft ten behoeve van dit maatschappelijk probleem.

De R.M.O. heeft daarop een verzoek ingediend voor een bijdrage in de kosten van een werkexperiment "jongerenwerkplaatsen". Deze aanvraag is in juli 1982 goedgekeurd en CRM stelde met ingang van 1 september 1982 de middelen beschikbaar. Het experiment duurt 4 jaar.

Het doel van het project is om werkgelegenheidsprojecten voor jongeren te ontwikkelen, de zogenaamde Jongerenwerkplaatsen. Projecten waarin betaald werk gekoppeld aan gerichte scholing en vorming voor werkloze jongeren gerealiseerd zou moeten worden.

Nijmegen

De gemeente Nijmegen is door stedelijke en regionale bestuurders tot rampgebied verklaard met een werkloosheidspercentage dat de 30% benadert. Aarzelend komt er in Nijmegen dan ook een werkgelegenheidsplan op gang, dat op dit moment vooral bestaat uit pleit-acties naar Den Haag om extra geld voor stad en regio en uit acquisitie-reizen naar de V.S. Regionaal werken de gemeenten samen in de ARE (Aktieprogramma Regionale Economie), welke o.a. als taak heeft de door de verschillende gemeenten ontwikkelde plannen te koördineren, en de vanuit EZ komende geldstromen te verdelen.

Tegenover deze overheids "inspanningen" staan de activiteiten van de lokale werkbeweging, die in het "Aktieplan Werkgelegenheid Nijmegen" een eigen platform gevonden hebben.

In het aktieplan werken vakbondsgroepen, gericht op behoud en verbetering van de werkgelegenheid in het Nijmeegse groot-bedrijf middels zogenaamde werknemersplannen en groepen uit energie-, milieu- en kleinschaligheidsbeweging samen.

De kleinschaligheidsbeweging in Nijmegen is groot te noemen.

Er zijn tientallen bedrijfjes, bakkerijtjes, eko-winkels, recyclingprojecten, tweedehands en eigen-gemaakte kledingwinkels, fietsmakers, voedselwerkplaatsen en woon-

werkgemeenschappen (waaronder één hele grote: de Refter). Bovendien is er een eigen adviesburo: de Stichting Nijmeegse Adviesburo Kleinschaligheid (SNAK).

In Nijmegen zijn twee EAJ-projecten van start gegaan, in de regio werken nog 4 EAJ-projecten. Andere projecten zijn in voorbereiding, maar de bevrizing van de EAJ-pot beknot de mogelijkheden.

Ter ondersteuning hiervan is een konsulent van de Gelderse Stuurgroep Werkloosheid werkzaam.

Voor startende bedrijfjes en ontwikkeling van bedrijfsplannen is er het Job-Creation buro Nieuwe Banen Nijmegen.

De Vrijwilligerscentrale Nijmegen bemiddelt tussen vraag en aanbod van vrijwilligerswerk. Kortom, alles en iedereen lijkt vertegenwoordigd en georganiseerd in de "werkbeweging" in Nijmegen.

Waarom dan toch een aanbod vanuit het Opbouwwerk?

Kansarme werklozen

De toevoeging lijkt dubbelop, maar ook binnen de groep werklozen en binnen de werkbeweging zijn vele verschillen en ongelijke kansen op zinvolle werkgelegenheid. De grote groep die ook in Nijmegen, of juist in Nijmegen, buiten de boot valt is de groep ongeschoolde en laaggeschoolde jongeren.

Wanneer we er vanuit gaan dat voor werkgelegenheidsinitiatieven voor "de basis" een bepaald budget beschikbaar is, dan komt ons inziens een onevenredig groot deel van dit budget terecht bij alternatieve en vaak hoger opgeleide "nieuwe ondernemers" en slechts een klein deel bij de lager geschoolde werklozen. Dit geldt voor Nijmegen als studentenstad in het bijzonder.

De meeste initiatieven in de alternatieve werkbeweging worden genomen en uitgevoerd door vaak beter opgeleide werklozen of nog studerende. Als de vaak hooggeschoolde leden van de kleinschaligheidsbeweging al moeite hebben om de (kollektieve) ondernemersrol op zich te nemen, laat het zich indenken hoeveel moeite het jongeren in achterstandssituaties kost, om een project zelf van de grond af op te bouwen.

Van de overheid hebben deze jongeren weinig te verwachten.

Het arbeidsvoorzieningsbeleid van Sozawe richt zich op tijdelijke arbeidsplaatsen en scholingsmogelijkheden voor werkloze jongeren, zonder dat er een perspectief is op volwaardig werk.

De enige goede uitzondering, het EAJ-beleid wordt bevroren.

Het beleid van WVC met betrekking tot werkloze jongeren richt zich op bezigheds- en

arbeidstherapie in de vorm van bijdragen voor sociaal-kulturele activiteiten en het Gemeenschapstaken Plan. Ondertussen is het wachten tot de economie weer aantrekt

Dat er met betrekking tot deze groep werkloze jongeren een "gat" ligt bewijst de veelheid van initiatieven die, veelal van hogerhand genomen worden: werkervaringsprojecten, gemeenschapstaken-plan, oriëntatieplaatsen, PEP-plaatsen etc. tot de schoolverlatersprojecten van de Rotary Club Nijmegen toe. Wat ze echter allemaal gemeen hebben is dat ze de jongeren geen perspectief kunnen bieden op langere termijn, en alleen bedoeld zijn om het arbeidspotentieel en de arbeidsmoraal van de jongeren op peil te houden.

Het project

Wij willen ons bij dit experimenteel project op deze groep jongeren richten, met het doel samen met hen meer duurzame perspectieven te ontwikkelen.

Bij het begin van dit experiment stonden we dan ook voor een flinke klus. We moesten ons inwerken in de hele werkgelegenheidsmaterie, die nieuw voor ons was, we moesten contacten opbouwen met jongeren en hun "kontaktpersonen" (jongeren-, vormingswerkers, scholen) en we moesten ons een plekje veroveren op de Nijmeegse werklozen/werkgelegenheidsmarkt. Als extra probleem speelde mee dat een financieringsmogelijkheid die wij bij onze plannen voor ogen hadden (de EAJ) verdween.

Het inwerken wilden we niet doen door ons een jaar lang "in te lezen" en bezoeken af te leggen aan instanties enz.

We hebben er voor gekozen om het eerste jaar tijd te besteden aan 2 grote projecten, namelijk het opzetten van een Brugjaar Schoolverlaters in Nijmegen en het mede organiseren van een grootse werkloosheidsmanifestatie "Doe Wat".

Daarnaast namen we deel in een aantal plaatselijke overlegsituaties (de Gemeentelijke Stuurgroep Werkloosheid, het Akkieplan Werkgelegenheid en het Stedelijk Komitee Plan voor de Jeugdarbeid).

Het Brugjaar Schoolverlaters is in september 1983 van start gegaan, het is een oriëntatiejaar voor 16-17 en 18-jarige jongeren waarbij ze 2½ dag per week zich oriënteren op de arbeidsmarkt door bij non-profit instellingen en bedrijven (onbetaalde) arbeid te verrichten en 1 dag per week op een vormingscentrum bij elkaar komen en ervaringen uitwisselen. De werkloosheidsmanifestatie is gehouden op 27, 28 en 29 mei en had tot doel alle werkloze jongeren te informeren over de mogelijkheden die er zijn in Nijmegen e.o. om iets te doen aan je werkloze situatie.

Deelname aan beide projecten heeft opgeleverd dat we in vrij korte tijd konstruktieve contacten hebben gelegd met de werkbeweging in Nijmegen. Deze werkwijze heeft ervoor gezorgd dat we bekendheid kregen met scholen, bestaande initiatieven, werklozenprojecten etc.

Het heeft veel meer en vanzelfsprekender contacten opgeleverd dan het in groten getalen verzenden van onze nota "Jongerenwerkplaatsen", de nota waarop onze aanvraag destijds door CRM werd goedgekeurd.

Terugkijkend op dit eerste jaar moeten we constateren dat al deze contacten ons niet direct dichterbij de jongeren waar het ons om te doen is, hebben gebracht.

Het Brugjaar Schoolverlaters is een kant en klaar project waar nu jaarlijks een 30-tal jongeren op kunnen intekenen.

De manifestatie DOE WAT werd redelijk bezocht, maar nauwelijks door de door ons bedoelde doelgroep.

Het bonte wereldje van de werkgelegenheidsbeweging was er wel ruimschoots vertegenwoordigd.

Het project opbouwwerk werkgelegenheid heeft tot nu toe 3 arbeidsplaatsen opgeleverd (twee voor ons zelf en één voor de coördinatie van het brugjaar). Maar we willen het niet bij deze cynische constatering laten.

Een experimenteel project als het onze vergt de nodige opwarmtijd, en het leggen van contacten met allerlei functionarissen binnen de werkgelegenheids- en welzijnswereld gaat nu eenmaal gemakkelijker als het leggen van contacten met groepen jongeren.

Daarnaast is het ontwikkelen van volwaardige werkgelegenheid geen sinecure. Tussen ons tweeën is de werkgelegenheidspretentie die ons project heeft, dan ook regelmatig onderwerp van discussie.

Moeten we, gezien het ontbreken van de vele voorwaarden voor het scheppen van volwaardige werkgelegenheidsprojecten voor deze jongeren, deze werkgelegenheidspretentie maar helemaal laten varen en ons richten op de situatieverbetering van jonge werklozen door middel van scholingsprojecten en projecten met behoud van uitkering?

Leggen we dan ons hoofd niet in de schoot en scharen we ons in de rij van De Konings PEP-plannen?

Op dit moment hebben we geen antwoord op deze vragen.

Het komende jaar willen we ons op de eerste plaats richten op het verbeteren van de ingangen naar de jongeren zelf.

Samen met de buurtwerkers en jongerenwerkers in een bepaalde wijk, willen we de situatie en perspectieven van de werkloze jongeren onderzoeken en bekijken tot wat voor een aanpak we in die wijk kunnen komen. Samen met een LTS zullen we proberen een voorziening (jongerenwerkplaats) voor werkloze schoolverlaters te creëren.

In plaats van een grootschalige manifestatie zullen we meewerken aan een specifiek informatieproject over jeugdwerkloosheid, waarmee we samen met de groep Theater op School, scholen, jongerencentra en vormingscentra af zullen gaan.

Voor dit jaar zullen we een tweesporenbeleid blijven voeren.

Enerzijds gericht op het creëren van loonvormende werkgelegenheid, anderzijds gericht op situatieverbetering van jonge werklozen. Hierboven hebben we al aangestipt hoe somber het perspectief van loonvormende werkgelegenheid is bij projecten van laaggeschoolde jongeren. Toch menen we ermeê door te moeten gaan, omdat er op dit moment al zoveel initiatieven met betrekking tot werkverschaffing en werkervaringsprojecten zijn die jongeren nauwelijks soelaas bieden.

Het is van belang om door ontwikkeling en

ondersteuning van loonvormende projecten tegen deze stroom in te gaan en te proberen om voldoende werkgelegenheid te creëren. Wanneer dat lukt zal de voorbeeldwerking van zo'n project belangrijk zijn.

Tegengestelde belangen?

Een andere reden waarom het niet gemakkelijk zal zijn is dat je als opbouwwerker soms te maken kunt krijgen met tegengestelde belangen. Zo zijn we in Nijmegen betrokken bij het opzetten van een project voor het uitvoeren van isolatie-werkzaamheden in woningen.

Hierbij blijkt het belang voor jongeren, nl. volwaardige werkgelegenheid (daarom beloning volgens CAO) en het belang voor bewonersgroepen, nl. zo laag mogelijke kosten voor het uitvoeren van isolatiewerkzaamheden (daarom een arbeidsproject met behoud van uitkering of WVM) niet direct op één en dezelfde noemer te brengen.

Een taak van het opbouwwerk met betrekking tot werkgelegenheid zal zijn om vraag en aanbod op elkaar af te stemmen en te bemiddelen bij b.v. bovenstaande schijnbare tegenstelling.

Zo moeten we bewoners met hoge woonlasten en werkloze jongeren niet tegen elkaar laten uitspelen en bepleiten dat in plaats van het op oneigenlijke manier verlichten van woonlasten door middel van werklozenprojecten, die woonlasten rechtstreeks worden verlaagd, zodat werkzaamheden die uitgevoerd moeten worden regulier betaald kunnen worden.

We denken er aan om in Nijmegen opbouwwerk-deskundigheid te verbinden met de deskundigheid die bij het Buro Nieuwe Banen en bij het Actieplan Werkgelegenheid aanwezig is, om zo werkgelegenheidsprojecten en nieuwe starters ook opbouwmatig te ondersteunen.

Doel is dat nieuwe initiatieven niet alleen een bedrijfsadvies kunnen krijgen, maar dat ze ook indien nodig begeleiding kunnen krijgen bij het leggen van contacten met toekomstige klantgroepen en bij hun lange mars door de ambtelijke en subsidiemolens.

Daarnaast is het van belang dat verschillende initiatieven op elkaar worden afgestemd en dat toekomstige "klanten" in een zo vroeg mogelijk stadium bij het initiatief worden betrokken.

Wat het tweede spoor betreft, de situatieverbetering; op dit moment worden er door de overheid en door het Particulier Initiatief reeds vele initiatieven genomen. Ook wij hebben ons niet onbetuigd gelaten, getuige het Brugjaar voor Schoolverlaters.

Het heeft echter geen zin aan deze bonte verzameling er nog een toe te voegen, als het niet samen met de jongeren, en met dicht bij hen betrokken werkers (jongerenwerkers, buurtwerkers, scholen) ontwikkeld wordt. Dat willen we in de komende tijd gaan proberen.

Hans Bernsten
Leida Rasing

RMO, Postbus 9046,
6500 KC Nijmegen.
Tel. 080-299333.

KNIPSELDIENST MOET IN VIER JAAR SELF-SUPPORTING ZIJN

Vorgeschiedenis

In 1978 ontstond binnen het Leeuwarder opbouwwerk het idee om d.m.v. het oprichten van een "knipseldienst" een (bescheiden) bijdrage te leveren aan de lokale werkgelegenheid.

Achtergrondgedachte was dat het mogelijk zou moeten zijn een aantal arbeidsplaatsen te creëren door het verzamelen en selecteren en vervolgens aan "de markt" aanbieden van informatie rond bepaalde thema's. Aan Gedeputeerde Staten van Friesland werd een verzoek gedaan de aanloopkosten van het project voor haar rekening te nemen. Gedeputeerde Staten waren hiertoe niet bereid.

Gevolg hiervan was dat het idee in de la verdunde, totdat eind 1979 het Ministerie van Sociale Zaken bekend maakte geld uitgetrokken te hebben voor een aantal projecten in het kader van de zg. Experimentele Arbeidsprojecten Jeugdige Werklozen. De EAJ-Regeling kan gezien worden als een aangepaste (en vooral bescheidenere) versie van het "Plan voor de Jeugdarbeid", dat in 1978 door het toenmalige NVV-Jongerencontact werd gepubliceerd.

De EAJ-Regeling komt er in het kort op neer dat het Rijk bereid is om voor een periode van maximaal 4 jaar de kosten van een aantal werkgelegenheidsprojecten d.m.v. subsidie

te garanderen, met tot doel enerzijds jeugdige werklozen (in principe niet ouder dan 27 jaar) aan blijvend werk te helpen, en anderzijds te voldoen aan een "nog openstaande maatschappelijke behoefte".

Tevens is het de bedoeling dat de deelnemers aan de projecten d.m.v. scholing/vorming, voor zover mogelijk, hun toekomstige kansen op de arbeidsmarkt vergroten.

De mogelijkheid die de EAJ-Regeling bood werd aangegrepen om het idee van de knipseldienst boven water te halen, en na een voorbereidingsperiode werd het project door het Centraal Orgaan Leeuwarden, het project Mensen zonder Werk en een toenmalig jongeren centrum bij het Ministerie van Sociale Zaken ingediend. Het Ministerie ging akkoord met het project, onder voorwaarde dat:

- met werkgevers- en werknemersorganisaties overeenstemming zou worden bereikt over een zg. "niet-konkurrentie-beding". Dit om te voorkomen dat een gesubsidieerd project tot gevolg zou hebben dat bestaande arbeidsplaatsen verloren gaan. De werkgevers in de grafische sector weigerden dit in eerste instantie. Na het nodige overleg (en de nodige tijd) was men daartoe alsnog bereid.
- er diende een marktonderzoek te worden uitgevoerd, waaruit zou moeten blijken dat er behoefte is aan "Knipselkranten".

en dus dat een knipseldienst levensvatbaar is. Het Ministerie was echter niet bereid de benodigde financiën voor dit onderzoek te fourneren, zodat naar andere bronnen gezocht moest worden. Onder andere werd aangeklopt bij de Leeuwarder gemeenteraad, maar ook deze wenste een en ander niet te financieren. Omdat duidelijk werd dat de financiële ondersteuning voor een marktonderzoek niet kon worden gevonden, en het Ministerie van Sociale Zaken zelf dit onderdeel niet wenste te financieren, werd deze voorwaarde ingetrokken, en resultaat was dat het project "Knipseldienst Friesland" per 1 augustus 1982 werd vrijgegeven.

In bedrijf

In augustus '82 werd tevens de (werkloze) projectleider aangetrokken en in de periode tot februari '83 werden 2 andere (werkloze) personeelsleden aangetrokken (drukker/lay-outer en een samensteller van de knipselkranten), inventaris aangeschaft, een pand gezocht, etc.

In overleg met het bestuur van de Stichting (waarin zitting hebben vertegenwoordigers van de initierende instellingen) en na een beperkte "opinie-peiling" in den lande werd allereerst een proefnummer van de Knipselkrant MINDERHEDEN aan plm. 6000 geselecteerde organisaties/instellingen/organen verstuurd en een maand later werd dezelfde procedure gevolgd m.b.t. de Knipselkrant ARBEID.

De inhoud van de Knipselkrant Minderheden spreekt voor zich; de Knipselkrant Arbeid bevat artikelen over ontwikkelingen op de arbeidsmarkt, (plaatselijke) initiatieven rond arbeidsprojecten, de vrijwilligersproblematiek etc. Het materiaal voor de Knipselkranten, het woord zegt het al, knippen we uit een vijftiental regionale en landelijke dagbladen, opinie-bladen, vaktijdschriften, wetenschappelijke publikaties en incidenteel verschijnend materiaal.

Het materiaal wordt door ons geselecteerd, opnieuw gelay-out, en off-set gedrukt in de vorm van een 20 pagina's tellend "tijdschrift". De Knipselkranten Minderheden en Arbeid verschijnen twee-wekelijks en een jaarabonnement kost f. 52,- (26 nummers). Op dit moment hebben we ruim 600 abonnees.

Na 1 jaar

De Knipseldienst Friesland heeft nu formeel 1 van haar 4 "EAJ-jaren" achter de rug; ruim een half jaar zijn ze daadwerkelijk in produktie. Zoals waarschijnlijk altijd het geval is, zijn ook wij door schade en schande wijzer geworden. Het al eerder genoemde marktonderzoek dat niet heeft plaatsgevonden heeft tot gevolg gehad dat we min of meer lukraak de eerste 2 thema-knipselkranten op de markt hebben losgelaten, zonder vantevoren te onderzoeken of er een markt bestond, zo ja hoe deze markt opgebouwd was, en aan wat voor soort informatie de markt behoefte heeft.

Het aantal abonnees op deze 2 thema-knipselkranten, gekoppeld aan de reacties die we ontvangen, bevestigen onze veronderstelling dat er inderdaad een markt aanwezig is. Bij het onderzoeken van toekomstige knip-terreinen (het is de bedoeling in totaal een

zestal thema-knipselkranten uit te brengen) zal er de nodige aandacht worden besteed aan het punt "marktonderzoek".

Gebleken is verder dat het van vitaal belang is een goed doordacht publiciteitsplan op te stellen, dat continu uitgevoerd kan worden. Wil men een nieuw produkt op de markt brengen, dan is het belangrijk dat zoveel mogelijk mensen dat produkt onder ogen krijgen, of in elk geval op de hoogte zijn van het bestaan van het produkt, in ons geval de knipselkranten. Het is onjuist om te veronderstellen dat de abonnees automatisch binnen blijven stromen; continu zal "de markt" op het bestaan van de knipselkrant moeten worden gewezen. Ook door schade en schande komen we er geleidelijk achter welke vorm (advertenties, proefnummers e.d.) op welk moment het meest effectief is.

Belangrijk is dat niet steeds opnieuw wordt getracht "het wiel uit te vinden". Naast ervaringen van andere werkgelegenheidsprojecten, kan ook gebruik gemaakt worden van deskundigheid die elders voor handen is. Naast het initiëren van werkgelegenheidsprojecten, is wellicht ook op dit gebied een taak voor het opbouwwerk weggelegd.

De EAJ-Regeling

Niet veel werkgelegenheidsprojecten hebben de voordelen die de EAJ-Regeling biedt, nl. de middelen (en dus de tijd) die noodzakelijk zijn om een bedrijfje op te zetten. De garantie dat men 4 jaar ondersteund wordt, waarborgen een continuïteit, zodat niet bij een eerste tegenslag gelijk het hele projekt in elkaar valt.

Een plan voor de jeugdarbeid, zoals het NVV-Jongerencontact dat oorspronkelijk voor ogen had is het echter niet geworden en zal het waarschijnlijk ook niet worden. Niet alleen zijn er daarvoor te weinig lopende EAJ-projecten (ruim 70), maar tevens is een kentering te signaleren bij het vrijgeven van nieuwe projecten. Niet alleen worden dit er, als gevolg van bezuinigingen, steeds minder, ook wordt meer de nadruk gelegd op profit-projecten (verg. Knipseldienst), waarvan in sterkere mate te verwachten valt dat zij in 4 jaar self-supporting zijn, dan op projecten die weliswaar zeer zinvol (kunnen) zijn, maar waarvan het zeer twijfelachtig c.q. uitgesloten is dat zij zichzelf na 4 jaar kunnen bedruipen. Na 4 jaar houdt de subsidie van het Ministerie onverbiddeijk op; voor deze categorie projecten blijft dan niets anders over dan opheffing, dan wel het zoeken naar andere subsidieënten, hetgeen geleet op vraag en aanbod niet eenvoudig zal zijn.

Wim Nicolay, deelnemer
projekt Knipseldienst,
St. Knipseldienst Friesland,
Postbus 1698, 8901
BZ Leeuwarden

WERK, INKOMEN EN ZEGGENSCHAP VOLOP IN DISKUSSIE IN DORDRECHT

dordrecht

Het Platform Werk, Inkomen en Zeggenschap heeft nu anderhalf jaar activiteiten ontplooid in de Drechtsteden: Dordrecht, Zwijndrecht, Papendrecht en omgeving. Het is een initiatief, genomen door personen, welke verbinding hebben met verschillende maatschappelijke stromingen. De onderwerpen werkgelegenheid, een onafhankelijk inkomen en de zeggenschap die een man of vrouw daarover kan hebben, zijn dan ook volop in discussie, niet alleen binnen het Platform maar ook binnen de vakbeweging, vrouwenbeweging, organisaties van kulturele minderheden en jongeren, milieugroeperingen, enz. Deze brede oriëntatie is één van de uitgangspunten van het Platform geweest.

Een ander oriëntatiepunt is geweest, het zelf creëren van werk, het omzetten van de in de discussies naar voren komende ideeën in concrete werkgelegenheid. Werkgelegenheid weliswaar die er vaak anders uit zal zien als die binnen bestaande bedrijven, al is dit geen must.

Ten behoeve van dit tweede oriëntatiepunt zijn twee initiatieven gekomen. Er is gestart met een advieskollektief kleinschalig werk en er wordt een coöperatief waarborgfonds gekreeërd, waarvan diverse organisaties lid kunnen worden. Met deze beide initiatieven kwam de kennis ter beschikking om werk op een economisch verantwoorde wijze tot stand te brengen; en de financiële basis hiervoor kwam tot stand doordat voor dit werk borg gestaan kon worden.

Om de discussie binnen het Platform en met de betrokken bewegingen blijvend te stimuleren en om juridisch de verantwoordelijkheid te kunnen blijven dragen voor het advieskollektief en het waarborgfonds, werd de Stichting Werk, Inkomen en Zeggenschap (SWIZ) opgericht.

Zij heeft een nevenschikte verantwoordelijkheid aan het kollektief, het fonds en de andere initiatieven, die uit het Platform voortkomen. De SWIZ claimt ook niet de enige verantwoordelijke te zijn voor advieskollektief, fonds of welk initiatief dan ook. De organisatie blijft dus zo open mogelijk. Anderzijds moet nu, na anderhalf jaar werken, worden gekonstateerd, dat wanneer er geen verdere stimulansen gegeven worden, er ook geen werk gekreeërd zal worden. M.a.w., het is een goede zaak, als het SWIZ sturend optreedt, omdat hiervoor nog geen organisatie bestaat.

SWIZ heeft een eerste tijdelijk bestuur gehad, bestaande uit 9 of 10 personen, waaronder de eerste initiatiefnemers en personen, welke deel wilden nemen, nadat hertoe aan vakbonden, vrouwenbewegingen, milieuroorganisaties en politieke bewegingen uitnodigingen waren gegaan om vertegenwoordig(st)ers zitting te laten nemen in het bestuur. In dit bestuur is duidelijk geworden hoezeer twee

lijnen gevolgd werden, die verschillende organisatievormen vragen: het stimuleren van de noodzakelijke brede discussie en het stimuleren van concreet werk.

De beide lijnen horen echter bij elkaar. Het is namelijk praktisch onmogelijk om met enkele mensen nieuw werk tot stand te brengen. Nieuwe bedrijven komen slechts sporadisch tot stand. Nieuwe vormen van werk, zoals coöperaties, nieuwe kollektieve voorzieningen of zelfstandige vrijwilligersprojecten kunnen niet starten of er moet een breed maatschappelijk draagvlak voor ontstaan. Ontbreekt dit, dan belandt men in een afhankelijkheidsrelatie ten opzichte van de overheid, die grote onzekerheid voor de toekomst laat bestaan of remmend werkt op het eigen initiatief wanneer die garanties wel gegeven zijn. Anderzijds: in tal van organisaties en maatschappelijke, politieke stromingen wordt de discussie over werkgelegenheid gevoerd. Om deze concreet te maken, en werkelijk solidair te laten zijn, zal de relatie met het vormen van nieuw werk gelegd moeten worden.

Beide lijnen worden hieronder wat nader uitgewerkt.

Het creëren van werk

Hiervoor is een sterke, sturende en stimulerende organisatie nodig. Het advieskollektief moet versterkt worden. Het gaat hier om professioneel advieswerk, waarvoor betaald mag worden. Naast een professionele kracht (voor een aantal uren per week) kunnen vrijwillig(st)ers en stagiaires bij het kollektief betrokken blijven. Dit is zelfs aan te bevelen om te vermijden, dat het kollektief zich ontwikkelt tot een specialistisch, afgeloot geheel. Per periode (half jaar) zal een plan gemaakt of bijgesteld moeten worden van de activiteiten van het kollektief. Momenteel komen daar in ieder geval in:

- de verdere begeleiding van het aluminiumverwerkend bedrijf dat momenteel met twee werknemers in Papendrecht van start gaat
- het financieel en anderszins van start helpen van het schilleboerproject in Dordrecht, Krispijn
- het opstarten van een aantal Marokkaanse bedrijfjes op het terrein van textiel (breien, weven, kleermaken), pluimvee, sleutelwerkplaats, een tolkenwinkel en horeca
- het opstarten van een aantal Turkse bedrijfjes in samenwerking met de Turkse gemeenschap, waarbij gedacht wordt aan een kapperszaak, kleermakerij en een bedrijfje op het gebied van autotechniek
- een slachthuis voor de islamitische gemeenschap
- een administratiekantoor ter ondersteuning van de (te starten) bedrijven, vrijwilligersprojecten en voor welzijnsinstellingen
- op het vlak van public relations kan een kleinschaligheidsmarkt of een coöperatie-markt in de komende periode nuttig zijn.

Naast het advieskollektief en waarborgfonds en de door hen te begeleiden initiatieven voldoende te ondersteunen, zal het nieuwe bestuur van het SWIZ zich intensief bezig moeten gaan houden met de problemen, die zich hierbij voordoen. Het wordt een werkbestuur. Speciale aandacht verdient de huisvesting, de personele bezetting, en de financiering/subsidiering van dit geheel.

Op deze wijze moet het mogelijk zijn, op een afzienbare termijn tientallen arbeidsplaatsen te creëren.

Maatschappelijk draagvlak

De tweede lijn is het leggen van de relatie met de maatschappelijke groeperingen en de discussies daarbinnen. Momenteel vindt dat in het bestuur van SWIZ plaats. Praktisch blijkt dit niet haalbaar te zijn, maar het is waarschijnlijk ook principieel beter om deze relatie elders te leggen zodat de verschillende standpunten en de consequenties daarvan zich beter kunnen profileren.

De mogelijkheid bestaat om vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties uit te nodigen zitting te nemen in een begeleidingscommissie, die op enige afstand de ontwikkelingen binnen SWIZ kan combineren met de ontwikkelingen in de eigen organisaties en de samenleving.

De vraag is of zo'n commissie niet teveel gebonden blijft aan SWIZ.

Het kan zijn, dat niet alle betrokken organisaties tijd kunnen investeren in SWIZ, of dit misschien zelfs niet willen, terwijl zij wel betrokken zijn geweest bij vragen rond werk, inkomen en zeggenschap. Een alternatief zou dan zijn het Platform rond deze vraagstukken los te koppelen van SWIZ en met vakbeweging, vrouwen en milieuorganisaties, met jongeren en buitenlanders te overleggen over de vorm, waarin het Platform overnieuw en autonoom vormgegeven kan worden. Hierbij behoren dan tevens de bestaande vrijwilligersprojecten, kleinschalige en coöperatieve bedrijven en organisaties van uitkeringsgerechtigden.

In december 1982 werd een Platformbijeenkomst georganiseerd die druk bezocht werd en waar een levendige discussie plaatsvond. Kortgeleden is weer zo'n bijeenkomst georganiseerd. In deze lijn zou van tijd tot tijd een breed opgezette discussie- en studiebijeenkomst plaats kunnen vinden. Hiervoor kan een permanent secretariaat geformeerd worden, waarin SWIZ zitting neemt met vertegenwoordigers van andere organisaties en dat b.v. minimaal 3 maandelijks bij elkaar komt en waarin eenieder onderwerpen kan aandragen. Naast uitwisseling kan het verder uitdiepen van problemen of onderwerpen of het stimuleren van bepaalde initiatieven het doel zijn van dit platform. Hier zal het noodzakelijke draagvlak voor het creëren van nieuw werk ook gevonden moeten worden.

Of zo'n draagvlak ook tot stand zal komen, hangt af van de wijze waarop een aantal loslopende discussies afgerond kunnen worden en omgezet kunnen worden in praktische werkafspraken. Om enkele voorbeelden te noemen: Op dit moment maken velen zich ongerust over de toenemende haat tegenover culturele minderheden. Krisis, angst en onbekendheid spelen hierin een grote rol. Elkaar leren kennen,

liefst in gezamenlijke activiteit blijkt een goede manier te zijn om het isolement van buitenlanders te doorbreken. Dit kan door samen werk te creëren. Een aantal voorstellen vanuit de Marokkaanse en Turkse bevolkingsgroepen in Dordrecht liggen er. Wat kunnen anderen hierin bijdragen? Welke financieringen, begeleiding en andere ondersteuning is mogelijk van de zijde van de overheid, Stichting Opvang & Begeleiding Buitenlandse Werknemers, het verdere welzijnswerk, vakbonden etc?

Dan de vraag welke arbeidsplaatsen de SWIZ eigenlijk wil bevorderen.

Terecht wijst de vakbeweging op de noodzaak een inkomensnivo te handhaven in de vorm van een CAO-loon. Toch zijn dit op het moment vooral de belangen van de huidige werknemers, terwijl voor anderen er nauwelijks perspectief is. Anderen zijn dan veelal jongeren, vrouwen, vaak niet-kostwinners voor een heel gezin, maar volwassenen die aan de slag willen. Vaak gaat het ook om andere arbeid als de gangbare banen: huishoudelijk werk, verzorgende functies, werk dat vaak individueel gratis verricht wordt en kollektief beter georganiseerd zou kunnen worden. Is het mogelijk kinderopvang, eetgelegenheden, wassettes, liefst onafhankelijk van de overheid, op te richten en zo de kosten van het levensonderhoud te verlagen of een bescheiden inkomen te verwerven? De lijst 'arbeidsplaatsen' valt uit te breiden met sleutelwerkplaatsen voor auto of bromfiets (wie kan zonder km-vergoeding de garage nog betalen?), klussenkollektieven (woningonderhoud), schoonmaakkollektieven, plantsoen- en tuin(bouw)diensten? Het mag geen arbeidsplaatsen kosten, maar mogelijk gaat het hier om een nieuwe markt, waarbij deskundigen ingehuurd kunnen worden als een konsulent-monteur, een adviseur-bouwwakker of een tuinbouwdeskundige. Het is tevens de vraag of uitkeringen benut kunnen worden om lonen uit te betalen. Ook bij deze discussie zijn buurtorganisaties, organisaties van vrijwilligers werk, sociale werkplaats, vrouwen- en vakbeweging betrokken, terwijl binnen SWIZ een werkgroep buurtgerichte economie actief is.

Tenslotte kan niet onvermeld blijven, dat vanuit SWIZ nog enige andere contacten gelegd zijn. Ter onderbouwing van het werk op bedrijfseconomisch en op macro-nivo is de wetenschapswinkel te Rotterdam gevraagd een bijdrage te leveren. Momenteel wordt aan de hand van gegevens van de Kamer van Koophandel en anderen gewerkt aan een onderzoek, dat meer handvaten moet bieden om werkgelegenheid in de regio te creëren.

Om de diverse activiteiten met meer kennis van zaken ter hand te kunnen nemen, ligt het in de bedoeling een aantal cursussen te ontwikkelen. In de planning zitten boekhouding en marketing, maar ook vormingsgerichte activiteiten i.s.m. Vormingscentrum Crabbehof als arbeidsethos, vernieuwing van en aanvallen op de sociale zekerheid, en de thema's die bij het Platform al aangegeven zijn. Van groot belang is ook, dat aandacht wordt gegeven aan de positie van hen, die noodgedwongen lange tijd zonder werk blijven of afhankelijk zijn van een uitkering. Hun belangen ver-

dienen brede steun en hun problemen kunnen ook niet los worden gezien van de vragen, die zich voordoen bij het scheppen van werk.

Ronald Gunst

St. Werk, Inkomen en Zeggenschap, Achterhakkers 4, Dordrecht.
Tel. 078-132976.

"LEKENBOUW" IN TILBURG

Voorgeschiedenis

In 1981 ontstond er in Tilburg een initiatiefgroep, bestaande uit mensen van de Technische Hogeschool Eindhoven, het Provinciaal Opbouworgaan Noord Brabant en de stichting Maatschappelijke Hulp aan Jongeren, de laatste 2 uit Tilburg. Hier werd het idee geboren om een project te ontwikkelen waarbij ongeschoolde, werkloze jongeren, door middel van zinvolle arbeid, namelijk het bouwen van hun eigen woning hun positie konden verbeteren. De positieverbetering zou voornamelijk moeten liggen op terreinen van: huisvesting, opleiding, werkgelegenheid, inkomen en tijdsbesteding. Door soortgelijke initiatieven, met name ontwikkeld in Engeland via de zogenaamde "Segal"-methode, was aangetoond dat met goedkope bouwmethoden en eenvoudige constructietechnieken ook leken hun eigen woningen konden bouwen. Daarbij zou een kostenbesparing tot 30% bereikt kunnen worden.

De initiatiefgroep bracht in december 1982 een nota uit: "Lekenbouw, een eerste aanzet", waarin ze de door haar ontwikkelde ideeën op papier zette.

Deze nota werd op ruime schaal verspreid en gepresenteerd op een informatiedag in maart van dit jaar.

In april volgde de officiële erkenning van het project Lekenbouw door de Stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting, die de Minister adviseert omtrent te ontwikkelen experimenten in de woningbouw.

In mei vond er overleg plaats met wethouder van Hassel waarin hij op de hoogte werd gesteld van het project.

In juli werd een projectleidster aangesteld om de werkzaamheden rond het project te coördineren.

In augustus en september volgde er uitgebreid overleg met instellingen en diensten die een rol zouden kunnen spelen bij het realiseren van het project.

In september werd de Stichting Lekenbouw Tilburg officieel opgericht en de statuten vastgesteld.

Stand van zaken

Het project is nu in een fase aangeland, waarbij de voorbereidingen kunnen worden afgerond en tot concrete uitvoering moet worden overgegaan. Daartoe is een nota in voorbereiding die naar het College van Burgemeester en Wethouders in de Gemeente Tilburg wordt gezonden en waarbij hun medewerking

wordt gevraagd bij de uitvoering.

Er is een aantal knelpunten waarvoor oplossingen gezocht moeten worden en waarover beslissingen genomen moeten worden. Globaal is het project terug te brengen tot 3 deelaspecten, nl.: huisvesting, werkgelegenheid en scholing. Voor deze drie onderdelen zullen we in het kort de situatie beschrijven:

Huisvesting

Er is allereerst naarstig gezocht naar mogelijke lokaties in de gemeente Tilburg waar een project gestart zou kunnen worden. Aan de hand van een lijst van 15 mogelijke lokaties, verstrekt door de afdeling Stadsontwikkeling, zijn we een ronde gaan maken langs al deze lokaties en hebben we ze beoordeeld op geschiktheid. Wij vonden er ongeveer 7 à 8 geschikt. Toen wij opnieuw contact opnamen met de afdeling stadsontwikkeling bleken de meeste lokaties alsnog niet in aanmerking te komen omdat er deels al bouwplannen voor lagen en deels de grond niet in gemeente-eigendom was. De uiteindelijke keus is gevallen op een lokatie die ook al in de nota genoemd was, nl. Boomstraat 43 t/m 51.

Op dit centraal gelegen punt van ongeveer 200 m² kunnen 5 wooneenheden gebouwd worden.

De realisatie hiervan zou kunnen geschieden op basis van een raadsuitspraak die 1 miljoen vrij besteedbaar reserveerde om vrijkomende gronden in de binnenstad te bestemmen voor koop- en huurwoningen, waarbij de gemeente in grond en bouwkosten subsidieert tot een nivo van de reguliere sociale woningbouw.

Op deze wijze kan er buiten het bestaande contingent om een project gerealiseerd worden voor jongeren op een aantrekkelijke lokatie.

Dat de gemeente niet bij voorbaat afwijzend staat tegenover een dergelijk initiatief blijkt uit de inmiddels uitgekomen gemeentebegroting waarin staat dat initiatieven ondersteund worden met zelfbouwprojecten voor werkloze jongeren.

Werkgelegenheid

Het grote knelpunt hierbij is of het project wordt uitgevoerd tegen normale beloning of dat dit gebeurt met behoud van uitkering. Dat dit geen eenvoudige problematiek is mogelijk blijkt uit de discussie die inmiddels al maan-

den lang woedt en waarbij de verschillende Ministeries en belangengroepen (vakbeweging, werkgevers, vrijwilligerswerk) konstant met elkaar overhoop liggen.

Ook de gemeenten zullen in deze discussie niet buiten schot blijven, gezien de door de Minister van Sociale Zaken gewenste "toetsingscommissies" die elk project op lokaal niveau moeten beoordelen, en bij het niet vinden van algemene goedkeuring in de commissie, teruggezonden en bijgesteld moeten worden.

Een drietal mogelijkheden staat hierbij open:

a. *Werkloosheidsproject*. Onder zeer stringente voorwaarden werken met behoud van uitkering, waarbij de werkzaamheden additioneel moeten zijn (anders niet zouden plaatsvinden) en een (gedeeltelijke) financiering uit partikuliere bron beschikbaar moet zijn.

b. *Onbetaald werk in georganiseerd verband*. (De zogenaamde "gemeenschapstaken"). Speciale projecten ten behoeve van werklozen die door of onder verantwoordelijkheid van de lokale overheid worden gekreëerd.

c. *Werkgelegenheidsproject*. Projecten waarbij deelnemers voor de duur van het (tijdelijke) project in dienst worden genomen en een normale rechtspositie hebben. In het kabinetsbeleid worden "nieuwe plannen op het terrein van de experimentele woningbouw" uitdrukkelijk genoemd als mogelijkheid.

Bij al deze werkvormen zou er een beoordeling moeten plaatsvinden door de toetsingscommissie.

Scholing en vorming

Met het streekcentrum is overleg geweest over een scholingsprogramma voor de deelnemers aan het project.

Zij hebben in principe hun medewerking toegezegd. Er zou een opleidingsplan moeten komen, waarin het scholings- en opleidingsprogramma wordt vastgelegd.

Vooralsnog komen er twee regelingen in aanmerking:

- een opleiding volgens de cursus jeugdwerkloosheid
- een opleiding in het kader van het leerlingstelsel.

Vooruitgang

Nadat de nota aan het Kollege van B&W is aangeboden, hetgeen binnenkort zal gebeuren, zal er een overleg moeten komen tussen de Stichting Lekenbouw en het Gemeentebestuur, waarbij de knelpunten zoals hiervoor omschreven besproken moeten worden.

Tevens zullen er besluiten moeten vallen over met name de keuze van de lokatie, het beschikbaar stellen van geld voor grond- en bouwkosten en de scholingsactiviteiten. Nadat deze onderhandelingen zijn afgerond en er enige zekerheid bestaat over de daadwerkelijke uitvoering van het project, zal worden begonnen met de werving en selectie van de jongeren. Voorkomen moet worden dat bij jongeren valse verwachtingen worden gewekt.

Het streven is en blijft om in het voorjaar van 1984 met de uitvoering te beginnen.

Marijke Blom, Lekenbouw
Tilburg, Postbus 90123,
5000 LA Tilburg
Tel. 013-351535

WERKPROJECTEN TURKSE VROUWEN

Vanuit het werkproject buitenlandse werknemers in Zevenhuizen - een vrijwilligersproject dat zich ten doel stelt buitenlandse werknemers en hun gezinsleden wegwijs te maken in de Nederlandse samenleving - is in januari 1983 door buitenlandse en Nederlandse vrouwen het werkproject Turkse vrouwen gestart.

Een aantal Turkse vrouwen had te kennen gegeven lessen te willen volgen in het gebruik van breimachines om zo produkten te kunnen maken die in tweërlei opzicht bruikbaar zijn: bruikbaar en nuttig binnen het eigen gezin maar daarnaast wellicht ook bruikbaar voor de verkoop.

In het besef dat naai- en breilessen direkt te koppelen zijn aan de economische positie van het buitenlandse gezin heeft men bij de keuze om te werken aan het kreëren van werkgelegenheid de volgende aandachtspunten betrokken:

- Hoe langer hoe meer vrouwen worden werkloos: vrouwen zonder werk worden geacht thuis te blijven en hun taak binnen

het gezin te vervullen. Bij het verliezen van hun werk raken zij daardoor in een sociaal isolement. half jaar het recht op een uitkering; de economisch toch al zwakke situatie van de buitenlandse gezinnen wordt dan nog wakeler.

- Het huidige vrijwilligerswerk als tijdsbesteding om zinvol bezig te zijn en een maatschappelijke functie te hebben, biedt geen aansluiting op de ervaringswereld van de buitenlandse vrouw: zij is op dit moment ook nog te veel bezig "de eindjes aan elkaar te knopen" in materieel en immaterieel opzicht.
- Aktiviteiten overdag geven meer mogelijkheden voor contact van vrouwen met vrouwen, daar de meesten overdag minder verplichtingen hebben naar het gezin.
- Er kan in groepsverband meer gewerkt worden aan inzichtvergroting betreffende de Nederlandse samenleving en het leren gebruiken van de Nederlandse taal.
- Het nut van gebruiksartikelen is gemakkelijker aan te geven dan het nut van arti-

kelen die het resultaat zijn van creatieve uitingen. Het produceren van gebruiksartikelen kan door een systematische aanpak mogelijkheden scheppen tot het creëren van arbeidsplaatsen in een nieuwe sektor.

7. Vrouwen zijn op dit moment de zwakste groep ook gezien in verhouding tot hun familieleden: - mannen die hun werk of contactmogelijkheden hebben - kinderen die via de leerplicht gekonfronteerd worden met de Nederlandse samenleving. Daar de integratie van de laatstgenoemden wél enigszins via werk of school gestalte krijgt, krijgt de vrouw helemaal een uitzonderingspositie als daar geen mogelijkheden voor gekreëerd worden.

Doelstelling

Het hoofddoel van het project is het scheppen van betaald werk voor Turkse vrouwen in de wijk en wel zodanig dat de mogelijkheden hiervoor zoveel mogelijk door vrouwen zelf gekreëerd worden en zodanig dat de verantwoordelijkheid bij de vrouwen zelf ligt.

Realisering van deze doelstelling kan worden bereikt door aan te sluiten op de mogelijkheden, geboden middels de kennis en vaardigheden die bij de betreffende groep aanwezig zijn. Deze liggen met name op het terrein van brei-, weef- en haakprodukten en gestikte dekens.

Een tweede doelstelling - maatschappelijk gezien niet minder belangrijk - is om middels scholing en vorming op allerlei gebied de Turkse vrouwen uit hun isolement te halen en te verzelfstandigen. Daarbij gaat het om scholing in de diverse werkvormen waardoor bereikt wordt dat de produktievaardigheden van de vrouwen worden geoptimaliseerd en tegelijkertijd het zelfvertrouwen wordt vergroot waardoor het maatschappelijk functioneren verbetert. Bovendien is het van belang ook op andere gebieden vormingskansen te bieden, zoals taalflessen en het vertrouwd maken met de

gang van zaken in de Nederlandse samenleving.

Begeleiding

Een aantal vrijwilligsters ondersteund door het opbouwwerk hebben de voortrekkersrol op zich genomen om de formele en organisatorische kanten van het project te regelen, waarbij werkwijze en beleid regelmatig worden getoetst in bijeenkomsten met de buitenlandse vrouwen waarin opzet van het project en de uitvoering van activiteiten aan de orde worden gesteld.

Financiering en toekomst

Dankzij beperkte financiële steun van betrokken instellingen, een partikuliere bijdrage en het (tijdelijk) ter beschikking stellen van een akkomodatie door de gemeente Apeldoorn kon het project van start gaan. De toekomst is echter allerwegen onzeker. Niet in het minst omdat de gemeentelijke overheid denkt en handelt in termen van subsidieregels in plaats van een eigen gemeentelijk beleid te ontwikkelen waardoor initiatieven als deze een reële kans wordt geboden. Een project t.b.v. kulturele minderheden waarin werkgelegenheid, edukatie en (vrouwen)emancipatie zo nadrukkelijk in het vizier zijn, verdient een serieuzer benadering. Het zo belangrijk geachte partikulier initiatief kan immers niet verder gaan dan het nemen van een initiatief!

*Hanne Walter, opbouw-
werkster De Bres, Hoofd-
straat 179, 7311 AZ Apel-
doorn.*

*Het verslag over de er-
varingen van het eerste
half jaar is te verkrijgen
door overmaking van
f 5,- op giro nr. 835310
t.n.v. Opbouwwerk Apel-
doorn De Bres.*

LANGE ADEM NODIG VOOR IDEE WERKWINKEL IN VEENENDAAL

In het februari-nummer van M.O. (nummer 8) is melding gemaakt van de Initiatiefgroep Werkwinkel in Veenendaal.

Doel van de groep is het realiseren van een Werkwinkel. Daarmee wordt bedoeld een voorziening waar werklozen actief betrokken worden bij het creëren van nieuwe perspectieven op een zinvolle invulling van hun bestaan.

Dat zou moeten gebeuren door het op één adres aanbieden van ondersteuning en mogelijkheden voor verschillende activiteiten: kleine bedrijfjes, 'behoud van uitkering'-projecten, vrijwilligersvakaturebank, scholings- en stageprojecten, e.d.

Deze ideeën werden destijds vastgelegd in een nota. Het provinciaal steunpunt Mensen Zonder Werk ondersteunde de nota en als

gevolg daarvan is het idee van een Werkwinkel in de provincie besproken en verbreed. In enkele steden zijn op basis daarvan projecten gestart.

Niet in Veenendaal echter, waar de nota wel onderwerp van bespreking is geweest bij het College van B & W, maar waar het idee als te veelomvattend werd beschouwd. Men wilde liever met een enkel project beginnen en daar de resultaten van afwachten. Bovendien wilde men de ontwikkelingen niet overlaten aan een partikulier initiatief maar vanuit de eigen verantwoordelijkheid de zaken zelf oppakken.

Door de gemeente wordt momenteel een project "vrijwilligerswerk met behoud van uitkering" verzorgd waartoe iemand is aange-

steld die tussen vraag en aanbod daarvoor bemiddelt. Deze ambtenaar zou ook verder de activiteiten die de gemeente t.b.v. werklozen wil of kan ondersteunen moeten coördineren. Voorts is er een Stichting Ondernemerscentrum Veenendaal opgericht. Job Creation b.v. moet in dat ondernemerscentrum de komende 2 jaar 200 arbeidsplaatsen creëren. Werkgelegenheidsprojecten die de Initiatiefgroep Werkwinkel afgelopen jaar voorstelde, of groepen die om (financiële) ondersteuning vroegen, worden daarnaar doorverwezen. Het vraagstuk van de konkurventievalsing werd daarmee omzeild: een project met als doel loonvorming hoorde al gauw in de reguliere commerciële sekotr en kan dan ondersteund worden door Job Creation b.v. Wel is in een raadsvergadering het idee genoemd om bij het Ondernemerscentrum ruimte in te richten waar werklozen met gereedschappen en machinerieën aan de gang kunnen om een aantal vaardigheden te verwerven. Men wil echter eerst dat het project Job Creation b.v. zich manifesteert, voordat deze mogelijkheden uitgewerkt worden.

Voor de Initiatiefgroep heeft dit alles tot gevolg gehad dat men nog wel mogelijkheden ziet om het idee van een werkwinkel te realiseren, maar dat de ruimte om daar aan te werken er pas over enige tijd zal zijn. Bovendien is duidelijk geworden dat de gemeente eerst zelf ervaringen op wil doen

met één 'behoud van uitkering'-project alvorens medewerking te geven aan groepen en voorstellen die vanuit de Initiatiefgroep ondersteund worden. Er wordt daarmee een erg 'lange adem' gevraagd, want je op andere werklozen richten zonder dat je mogelijkheden voor projecten ziet heeft weinig wervingskracht. Bovendien is het idee Werkwinkel ontstaan vanuit het gegeven dat werklozen in Veenendaal zich op geen enkele manier organiseerden en dat van een duidelijk aanbod van mogelijkheden een stimulerende werking uit zal gaan om wel iets met de eigen situatie te gaan doen. De Initiatiefgroep is nu bezig om zich meer op de adviesfunctie te gaan richten en hoopt met een dergelijk aanbod dan toch werklozen te bereiken. Op die manier kunnen toch mogelijkheden ontstaan om zaken aan te pakken, in plaats van het wachten op eerste stappen vanuit de gemeente.

Ingrid Niemans
Initiatiefgroep Werkwinkel
Veenendaal
pla De Sterke Arm 3,
3901 EK Veenendaal
tel. 08385-24050

ALTERNATIEVE WONINGVERBETERING EN WERKGELEGENHEID IN ENSCHEDÉ

In de buurt Tubantia in Enschede is de buurtcommissie nu 6 jaar bezig met het vergroten van de leefbaarheid in de buurt. Na een moeizaam onderhandelingsproces met de betreffende woningeigenaren kwam na 5½ jaar een betaalbare renovatie van de grond voor 58 woningwetwoningen. De woningeigenaar was voor sloop en vervangende nieuwbouw. Het merendeel van de bewoners is tevreden met het renovatie-plan en de nieuwe huur.

Een plan voor de verbetering van de woonomgeving is bijna klaar. Dit plan voorziet naast de normale verbetering in het weren van sluipverkeer en in het binnen de buurt brengen van groen en speelgelegenheid. Dit plan heeft de instemming van de bewoners.

Tot voor kort kwam de verbetering van de 132 partikuliere woningen niet van de grond. Er was geen actief gemeentelijk beleid inzake de partikuliere verbetering en de buurtcommissie had handen vol werk om de woningwetwoningen te redden van de ondergang. Toen de renovatie van het woningwetwoningen-komplex zeker was gesteld, heeft de buurtcommissie een aantal woningeigenaren benaderd met het idee om een vereniging op te richten, die zich met behulp van vrijwilligers/deskundigen sterk zou kunnen maken voor het verbeteren van de partikuliere woningen.

De vereniging is inmiddels opgericht. Zij

heeft in haar doelstellingen de leefbaarheid van de hele buurt voorop staan. Tussen het bestuur van de vereniging en de buurtcommissie is afgesproken dat de buurtcommissie zich bezighoudt met het afhandelen van de lopende renovatie en verbetering van de woonomgeving. De vereniging richt zich in eerste instantie op het weer voor 25 jaar opkrikken van het partikuliere deel van de buurt. Na gereedkomen van de renovatie en de verbetering van de woonomgeving zal de buurtcommissie haar taken overdragen aan de vereniging.

Organisatie

Er is een voorlopig bestuur gevormd bestaande uit 6 partikuliere bewoners en een vertegenwoordiger van de gemeente en de voorzitter van de buurtcommissie. Het bestuur heeft met een aantal vrijwilligers kontrakten afgesloten. Daarnaast heeft zij in de buurt een winkel gehoord.

Vanuit de buurtwinkel werken momenteel een coördinator, een bouwkundige, een timmerman (tijdelijk) en een administratieve kracht aan de voorbereiding en de uitvoering van het beleid van het verenigingsbestuur. De vrijwilligers worden hierbij begeleid door een opbouwwerker. T.a.v. organisatie-opbouw, financiën en onderzoeksoptet is er begeleiding door een werker van het Instrumentarium Democratische Planning.

Beide functionarissen zijn tevens adviseur van het bestuur.

Financiering

De inrichting van de buurtwinkel is gefinancierd m.b.v. een lening van St. Opbouwwerk en een subsidie van de gemeente Enschede. Daarnaast heeft de St. Opbouwwerk een vast bedrag gesubsidieerd voor de betaling van huur en telefoon. Er is momenteel echter geen geld voor de tekenbenodigdheden, apparatuur en dokumentatie die nodig zijn voor de verwerking van de resultaten van het op dit moment lopende onderzoek. Een projectsubsidie in het kader van de particuliere woningverbetering (f 1.000,- per woning) is nog niet door de gemeente aangevraagd. De raad beschikt dus nog niet over een vaste dekking op termijn die het mogelijk zou maken ons nu al een voorschot te verschaffen. Door de benodigde spullen te lenen en door dokumentatie te kopiëren hoopen we de tijd te overbruggen die ligt tussen nu en een telefonisch akkoord van het ministerie t.a.v. de subsidiëring van ons project.

Woningverbetering

Momenteel zijn de vrijwilligers bezig met het uitvoeren van een steekproefonderzoek naar de bouwkundige kwaliteit van de particuliere woningen.

Doel van het onderzoek is inzicht te krijgen in het bedrag dat in de buurt moet worden geïnvesteerd om alle particuliere woningen weer voor 25 jaar mee te laten gaan.

Op basis van deze gegevens zal de vereniging zich naar overheid en derden sterk proberen te maken om de noodzakelijke investering ook daadwerkelijk voor de buurt te plegen. Een en ander vindt plaats in nauw overleg met de gemeente.

Werkgelegenheid

De vrijwilligers zijn niet onmisbaar, maar het zal duidelijk zijn dat een dergelijk project nooit van de grond kon komen zonder de vrijwilligers.

Enschede kent een vrijwilligersvakaturebank. Als een vakature is goedgekeurd is de opvulling nog slechts een formaliteit. De werving van koördinator, timmerman en administratieve kracht (allen uit Enschede) gaf dan ook geen enkel probleem. Anders lag het met de bouwkundige vrijwilliger (afkomstig uit Hengelo). Hij was afhankelijk van het besluit van een commissie in Hengelo. In deze commissie stelde de vakbond zich op het standpunt dat er betaald werk zou moeten worden verricht, dit ondanks het feit dat na contact met het arbeidsbureau zowel in Enschede als in Hengelo geen financiering rond kwam. Alleen door contact tussen de in Enschede voor het project verantwoordelijke wethouder met zijn kollega in Hengelo is de aanstelling van deze vrijwilliger nu een feit.

Het bestuur van de vereniging is van plan op termijn een werkgelegenheidsmaatregel na te streven voor genoemde vrijwilligers. Daarnaast ligt het in de bedoeling dat bij de uitvoering van een concreet verbeteringsplan van de particuliere woningen gebruik wordt gemaakt van werkgelegenheidsmaatregelen. Voor een deel zullen deze ook terecht komen bij werklozen in de buurt zelf.

Job Zwart, opbouwwerker

*Ver. Buurtwinkel Tubantia
Tubantiastraat 47
7521 BL Enschede
Tel. 053-358412.*

TUINBOUWPROJECT "DE DAGERAAD" SCHEPT WERKGELGENHEID IN CAPELLE

Kleinschalige arbeidsprojecten ontwikkelen is een belangrijke doelstelling van het opbouwwerk in Capelle. In samenwerking met buurt- en jongerenorganisaties en andere contacten is eerst een experimenteel arbeidsproject voor jeugdige werklozen ontwikkeld: STAD-Capelle (Stichting Technische Administratieve Dienstverlening Capelle). STAD-Capelle is een samenwerkingsverband van 8 Nederlandse en molukse jongeren, begeleid door een koördinator en een werkbegeleider.

Mede naar aanleiding van dit project is Capelle gekozen als één van de vijf proefprojecten van het ministerie van WVC in het kader van de methodiek ontwikkeling opbouwwerk / werkgelegenheid.

Uitgangspunten in deze methodiekontwikkeling zijn vijf criteria, die tevens als werkdoelen voor de projecten gelden.

1. coalitievorming en samenwerking
2. zelforganisatie
3. zelf(hulp)bronnen aanboren

4. ervaringsoverdracht
5. inzicht in maatschappelijke problemen m.b.t. werkloosheid.

Het tuinbouw project "De Dageraad" is onderdeel van het Capelse proefproject, dat nu organisatorische vorm heeft gekregen in de stichting Werkgelegenheid Capelle. Deze stichting behartigt het financiële en personele beheer van startende werkgelegenheidsprojecten.

Typering project

De Dageraad is een milieu-vriendelijk tuinbouwproject, dat wil zeggen door de deelnemers is gekozen voor de biologische-dynamische richting binnen de alternatieve tuinbouw.

Het project kent de volgende doelstellingen: stimuleren van werk- en scholingsvoorziening voor jeugdige werklozen op het gebied van de kleinschalige land- en tuinbouw en het een bijdrage leveren aan de bewustwor-

ding m.b.t. milieuvriendelijke voedselproductie en goed voedselgebruik. Overwegingen bij de ontwikkeling van dit project waren onder meer de aansluiting bij de kleinschalige tuinbouwkultuur in Capelle, het ongemoeid kunnen laten van de concurrentieverhoudingen als gevolg van de specifieke produktiemethode en de verwachting dat het project uiteindelijk loonvormend kan draaien.

Vooraf de laatste twee overwegingen waren belangrijk, omdat daarmee voldaan werd aan voorwaarden, die bij subsidiëring van het proefproject in Capelle van belang waren. Zo worden de concurrentieverhoudingen ongemoeid gelaten omdat het project een ander (biologisches) produkt levert tegen een andere (hogere) prijs. Daarmee is tevens gezegd dat de opzet voor het reguliere bedrijfsleven niet interessant genoeg is. Hoogstens treedt er enige concurrentie op met de informele (zwarte) markt van volkstuinders e.d. Anderzijds kan worden vastgesteld dat er wel degelijk zeker in de regio Rotterdam een markt is voor milieu-vriendelijke tuinbouwproducten.

Om de doelstellingen van het project te verwezenlijken moest aan de volgende voorwaarden voldaan worden:

- verkrijgen van de benodigde financiële middelen
- verkrijgen van voor tuinbouw geschikte grond.
- opstellen bedrijfsplan en teeltplan
- mobiliseren deelnemers voor het project
- opzetten scholingsplan
- realiseren medezeggenschapsstructuur
- beschikken over voldoende deskundigheid en ervaring.

In meer of mindere mate zijn met medewerking van verschillende instanties boven vermelde voorwaarden gerealiseerd. 15 jongeren werken met behoud van uitkering en twee WVM-ers werken nu op en aan de grond

die van de gemeente gepacht is. Met de specifieke produktie methode bekende instanties hebben de benodigde deskundigheid toegeleverd.

De aandacht voor scholing en vorming van de projektdeelnemers en belangstellenden als potentiële konsumenten, gaat in toenemende mate gepaard met aandacht voor de bedrijfsmatige aspecten van het projekt. In de opzet is de uiteindelijke loonvormendheid besloten. In de eerste plaats komt dat tot uitdrukking in de opstelling van een bedrijfsplan, waarin de verschillende werkzaamheden uitgezet zijn tegen de tijd, als tegen wat daar allemaal voor moet gebeuren. Dan is er het financiële beleid. Onderdelen daarvan zijn de opzet van een exploitatie- en investeringsbegroting, de ontwikkeling van de boekhouding als beleidsmatig instrument, de realisering van vormingsvorming en de planning van de verhouding eigen inkomsten-subsidiemiddelen op basis van een kosten-baten analyse. Tot slot moet er een goede afzet structuur van de grond komen, die aansluit bij de aard van de produkten.

Met name op het laatste punt-de afzet structuur-is door federatie 't Buskruid een haalbaarheidsonderzoek verricht, welke, gerelateerd aan een realistische omzet prognose, een indicatie geeft van de mogelijkheden van het projekt om zelfstandig te draaien.

Langzaam komen alle bedrijfsmatige facetten verbonden aan het projekt in beeld; gekoppeld aan het enorme enthousiasme van de deelnemers aan het projekt lijkt een goede toekomst van het projekt verzekerd.

Informatie bij:

Louis Ouwkerk, St. Capelse Gemeenschap,
Duikerlaan 1, Capelle a/d IJssel. Tel. 010-500322.

OPBOUWERK HAVELTE ONDERSTEUNT WERK- EN LEERPROJEKTEN VOOR JONGEREN

Vier dorpen en een paar buurtschappen in zuid-west Drenthe vormen tezamen de gemeente Havelte. In totaal zijn er een kleine zesduizend inwoners. Een groot deel van de beroepsbevolking werkt in de omliggende gemeenten: Meppel, Steenwijk en Zwolle. Een minderheid oefent zijn/haar beroep in Havelte uit.

De economische teruggang heeft vooral zijn sporen achtergelaten in de bouw en de administratieve sektor. Ook in de metaal en in de land-, tuin- en bosbouw zijn de klappen hard aangekomen.

Bij het gewestelijk arbeidsbureau staan ca. 300 mensen uit de gemeente Havelte als werkzoekende ingeschreven. Dat is zo'n 14% van de beroepsbevolking.

Vooraf de toenemende werkloosheid onder jongeren heeft de stichting Welzijnsbevordering Havelte e.o. doen besluiten om de

lokale werkgelegenheidsproblematiek prioriteit te geven. Naast de reeds bestaande activiteiten (recreatie, scholing en vrijwilligerswerk) moeten mogelijkheden worden geschapen en voorwaarden gekreëerd die werkzoekenden het perspectief op een baan of een andere zinnvolle bestaansinvulling kunnen geven. Men denkt daarbij aan praktijkgerichte scholing en aan de ondersteuning van werkzoekenden die nieuw werk willen kreëren.

Projecten

Op dit moment staan er twee leer-/werkprojecten op stapel. Het eerste projekt, een "dienstverleningswinkel" wordt voorbereid door een werkgroep van werkloze jongeren met ondersteuning van de opbouwwerkster. Het projekt ligt in het verlengde van diensten die SWH sinds 1975 verleent aan andere non-profit instellingen en het verenigingsleven

in Havelte: stencil- en fotokopieerwerk (tegen betaling) en verhuur van o.m. spelmaten, filmprojektor en bandrekorder. Dit werk wordt sinds enkele jaren uitgevoerd door WVM-krachten. Het is de laatste jaren enorm toegenomen en verwacht wordt dat het zich nog verder zal uitbreiden.

Voorlopig zal het dienstverleningsproject nog aangehangen blijven aan het SWH. De twee WVM-ers komen in dienst van het SWH, tot een stichting voor werkkreatie is opgericht. Behalve de twee WVM-ers die 32 uur per week gaan werken, komt er plaats voor twee vrijwilligers die met behoud van uitkering gedurende 20 uur in de week werkervaring kunnen opdoen.

De vrijwilligers/stagières worden geselecteerd door de Vrijwilligers Vakature Bank die sinds 1982 funktioneert in Havelte. Ze gaan meedraaien in al het lopende werk: druk-, layout-, kopieer- en typewerk en verhuur audio-visuele apparatuur. Daarnaast kunnen ze leer-ervaringen opdoen m.b.t. de bedrijfsvoering.

Na 2 tot 3 jaar wil men bekijken of de dienstverleningswinkel een loonvormend bedrijfje kan worden.

Het tweede project, dat eveneens door werkloze schoolverlaters wordt voorbereid, is "De Slinger", een atelier/winkel voor zelfgemaakte, verstelde en vermaakte kleding.

Ook bij dit project gaat het om werk- en leerervaring. Men wil twee (WVM-)krachten aanstellen voor 32 uur in de week en daarnaast maximaal acht stagières voor 16 uur in de week laten meelopen. De stagières worden een halve dag in de week betrokken bij alle voorkomende werkzaamheden, krijgen één dag in de week onderricht in het vervaardigen van kleding en ze kunnen voor de rest van de tijd inzicht verwerven in bedrijfsvoering en -leiding.

Als er belangstelling voor bestaat, zal "De Slinger" na de startperiode naaicursussen gaan geven. Verder wil men om bekendheid aan het bedrijfje te geven en als "klantenbinding" informatieve weken gaan organiseren, waarin steeds één aspect van kleding maken centraal staat. Belangstellenden kunnen die week terecht voor informatie of adviezen.

Voor de financiering van de beide werk-/leerprojecten zal - naast de eigen inkomsten - een beroep worden gedaan op diverse subsidiegevers: gemeente (art. 36 WWV), het ministerie van WVC (in het kader van experimentele werkprojecten) en fondsen.

Projectplan werkgelegenheidsvraagstukken

Het ontwikkelen van projecten als de dienstverleningswinkel en "De Slinger" staat niet op zichzelf. Al eerder was SWH betrokken bij de opzet van een schoolverlatersproject, waar ook de afdeling sociale zaken van de gemeente aan meewerkt. Dit project beoogt werkloze jongeren op te vangen d.m.v. een kennismakings- en scholingsprogramma enerzijds en anderzijds vanuit door de jongeren gekozen gemeenschappelijke doelen projecten op te zetten op het gebied van scholing, vrijwilligerswerk en loonvormend werk.

Een ander initiatief was de oprichting in november 1982 van een vrijwilligers vakature bank voor bemiddeling van individuele vrijwilligers en het opzetten van projecten voor groepen vrijwilligers.

Genoemde initiatieven maken deel uit van een totaalplan werkgelegenheidsvraagstukken dat SWH heeft ontwikkeld. Daarmee moet een proces op gang worden gebracht, waarbij de voorwaarden worden geschapen, waarlangs mensen perspectief wordt geboden op werk of een andere zinvolle bestaansinvulling.

Een ander onderdeel uit dit plan is het ontwikkelen van een ondersteuningsstructuur voor nieuwe initiatieven.

Bezig zijn met werkgelegenheidsvraagstukken vraagt van het opbouwwerk een andere inzet dan bijv. woonomgevings- en onderwijsvraagstukken. Er moeten nieuwe contacten worden gelegd met bijv. werklozen en organisaties als arbeidsbureau, kamer van koophandel, werkgevers- en werknemersorganisaties.

Om bestaande projecten te kunnen begeleiden en nieuwe initiatieven te steunen, zal een goede overlegstructuur tot stand moeten worden gebracht tussen het gemeentebestuur, gemeentelijke instanties en organisaties als het SWH en andere.

In het plan is ook voorzien in het onderzoeken van mensen van werkzoekenden en het onderzoeken van mogelijkheden op sociaal-ekonomisch terrein in Z.W.Drenthe. Er is inmiddels een opzet gemaakt voor een onderzoek naar de gevolgen van de ekonomische achteruitgang op de leefgemeenschap van Uffelte, één van de vier dorpen waaruit Havelte bestaat. Behalve het verzamelen van feitelijke gegevens over de sociaal-ekonomische situatie, wil men onderzoeken hoe werklozen in Uffelte het werkloos zijn ervaren, hoe door werkenden tegen hen wordt aangekeken en in hoeverre mensen gemotiveerd zijn of te motiveren om verandering in hun situatie te brengen. Ook wil men bekijken welke mogelijkheden er zijn voor scholing, belangenbehartiging, vrijwilligerswerk en nieuw te creëren loonvormend werk en welke instanties daarbij inhoudelijk en financieel kunnen helpen.

Informatie bij:

Mieke Rats, St. Welzijns-
bevoordering Havelte,
Veldkamp 77, 7971 BX
Havelte, Tel. 05214-1922.

WONINGVERBETERING/WERKGELEGENHEID : OVERHEID VERDIENT GROOT DEEL INVESTERING TERUG

Woningverbetering en werkgelegenheid kunnen hand in hand gaan, terwijl de kosten zeer laag kunnen blijven door zgn. inverteerdieneffekten voor de overheid. Dat is gebleken uit een woningverbeteringsproject in de Leeuwardense wijk Heechterp. Mede dankzij een investering door het ministerie van VRO/M is mogelijk gemaakt dat in Heechterp thans 576 woningen worden opgeknapt, waarmee in totaal 66 mensen aan werk zijn geholpen. Voor de huurders blijft de huurverhoging beperkt. En de overheid verdient een groot deel van de investering weer terug door besparing op uitkeringsgelden en doordat belastinggelden terugvloeien in 's rijks schatkist.

Het plan om voor de verbetering van de woningen uitkeringsgelden te gebruiken en zo tevens werkloosheid in de bouw terug te dringen, is ontwikkeld door de huurdersvereniging en het opbouwwerk. Eigenlijk werd het plan uit 'hooft' geboren: verbetering van de na-oorlogse woningen bleek met de gebruikelijke 2½%-regeling niet mogelijk. De huren zouden in dat geval onaanvaardbaar stijgen. Ook alleen het wegwerken van achterstallig onderhoud was - gezien de financiële positie van het woningbedrijf - niet haalbaar.

Hoewel aanvankelijk door de overheid verdeeld gereageerd werd op het plan, bleek de toenmalige minister Nypels bereid om voor het project zes miljoen gulden uit een speciale werkgelegenheidspot te trekken. Een en ander onder voorwaarde dat het woningbedrijf een zelfde bedrag op tafel zou leggen. Met dit geld zou zowel het achterstallig onderhoud kunnen worden weggewerkt als enkele geriefsverbeteringen worden aangebracht. De huurders gaan voor deze geriefsverbeteringen een huurverhoging van f 35,- per maand betalen.

Omdat het idee nog steeds zeer actueel is - alleen al in Leeuwarden zijn nog vele miljoenen nodig voor onderhoud aan na-oorlogse woningen - hebben het Centraal Orgaan Leeuwarden en de huurdersvereniging Heechterp aan de RU Groningen gevraagd te onderzoeken wat nu de exakte inverteerdieneffekten zijn. Het blijkt dat de rijksoverheid ruim vier miljoen gulden 'terugverdient', zodat voor dit project een netto-investering overblijft van nog geen twee miljoen.

Van belang voor andere projecten, waarbij dit uitgangspunt wordt gekozen, is dat ook is onderzocht onder welke voorwaarden de inverteerdieneffekten maximaal zijn. Tevens stellen de onderzoekers twee problemen aan de orde; de afstemming tussen de betrokken departementen en het feit dat de effecten van de investeringen pas na geruime tijd zichtbaar worden.

Hieronder wordt ingegaan op de voorgeschiedenis van het project in Heechterp en op de resultaten van genoemd onderzoek.

Vorgeschiedenis

In het voorstel (T), dat de huurdersvereniging Heechterp samen met het Leeuwarder opbouwwerk ontwikkelde, werden niet de gebruikelijke financieringspaden voor woningverbetering gevolgd. De huurdersvereniging stelde voor om voor het opknappen van de woningen uitkeringsgelden te gebruiken. De gedachtegang hierachter is betrekkelijk simpel. Op dit moment keert de overheid per jaar 2,5 miljard gulden uit aan uitkeringen voor werkloze bouwvakkers. Als dit geld zou worden gebruikt voor het opknappen van woningen, ontstaat er een zwaard dat aan twee kanten snijdt: woningen worden opgeknapt, terwijl tegelijkertijd de werkloosheid in de bouw vermindert. Hierdoor hoeft de overheid minder uitkeringen uit te betalen. Dit financieringsvoorstel was niet direct gericht op de stimulering van de werkgelegenheid. De huurdersvereniging had bovenal het opknappen van de wijk voor ogen. Eerder werd getracht met de gebruikelijke 2½%-regeling de wijk op te knappen. Dit bleek echter niet realistisch. De huurdersvereniging becijferde dat na renovatie de woonlasten voor de bewoners onaanvaardbaar zouden stijgen.

Vervolgens werden de mogelijkheden onderzocht om uitsluitend het achterstallig onderhoud weg te werken. Ook deze poging leed schipbreuk. Nu moest de eigenaresse - het gemeentelijk woningbedrijf - het laten afweten. Gezien de financiële situatie van het woningbedrijf zou de uitvoering van een onderhoudsplan over tien jaar moeten worden uitgesmeerd. De kwaliteit van de woningen was daarvoor te slecht. Om uit deze 'patstelling' te komen lanceerde de huurdersvereniging het plan om uitkeringsgelden aan te wenden. De huurdersvereniging stelt in haar nota 'Meer werk en woningverbetering' voor de verhuurder en het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid ieder de helft van de onderhoudskosten voor hun rekening te laten nemen. Wat overblijft zijn de kosten die de beperkte geriefsverbetering met zich meebrengt. Van deze verbeteringskosten zou vijf procent aan de huurder worden doorberekend. De ideeën vielen goed bij de toenmalige minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening. De bewindsman van Sociale Zaken en Werkgelegenheid was ambivalent. De ministers van Economische Zaken en van Financiën zagen echter geen been in het voorstel. Hoewel de oorspronkelijke voorstellen van de huurders niet werden gehonoreerd, bleek het geen verspilde energie te zijn geweest. Om 576 portiekflats in de wijk Heechterp op te knappen, trok de toenmalige minister van

V.R.O. - Nypels - zes miljoen gulden uit, onder voorwaarde dat de verhuurder eenzelfde bedrag op tafel zou leggen. De huurders moesten voor de beperkte geriefverbeteringen een huurverhoging betalen. Nadat in ijf tempo de plannen gereed kwamen, besloot de Leeuwarder gemeenteraad het aanbod van de minister te accepteren. De uitvoering van het onderhoudsplan is thans in volle gang.

Onderhoudsplan

Alleen al in Leeuwarden zijn vele miljoenen gulden nodig om onderhoud te plegen in de vlak na de oorlog gebouwde complexe woningen. Vorig jaar becijferde het gemeentelijk woningbedrijf dat zij voor het opknappen van haar na-oorlogse woningbezit - inclusief Heechterp - 80 miljoen gulden nodig heeft. Ook de andere Leeuwarder woningcorporaties hebben een aanzienlijk aantal na-oorlogse complexen, die een flinke opknapbeurt nodig hebben.

In andere steden zijn eveneens veel woningen aan groot onderhoud toe. Hiervoor zijn enorme bedragen nodig. Eerder becijferden we (2) hoeveel geld hiermee is gemoed. "Illustratief voor de gigantische omvang van het probleem is de konstatering dat we in 1982 te maken hebben met 25 miljard gulden aan achterstallig onderhoud in de woningvoorraad. Naast het geld dat nodig is om het achterstallige onderhoud in te halen, moet er de komende vijf jaar 12½ miljard gulden vrijgemaakt worden voor het onderhoud van de woningvoorraad. Dit geld is nodig om de bijna 500.000 woningen die dan ouder dan 25 jaar worden, een opknapbeurt te kunnen geven van gemiddeld 25.000 gulden. In 1973 werd de na-oorlogse productie-top van ruim 155.000 woningen bereikt. Het bedrag dat nodig is voor het noodzakelijke onderhoud neemt derhalve tot 1998 toe".

Onderzoek

Het zal duidelijk zijn dat het oorspronkelijke voorstel, om uitkeringsgelden te gebruiken voor de financiering van het onderhoud, nog steeds zeer actueel is. De huurdersvereniging Heechterp en het Leeuwarder opbouwwerk hebben dan ook de economische faculteit van de Rijksuniversiteit Groningen gevraagd te onderzoeken hoeveel de rijksoverheid van haar investering van 6 miljoen heeft terugverdiend. Twee ekonomen van de RUG verrichtten dit onderzoek (3). De gegevens voor het becijferen van de inverdieneffekten hebben de onderzoekers verkregen, door de bij de uitvoering van het onderhoudsproject Heechterp betrokken aannemers en onderaannemers een uitgebreide vragenlijst voor te leggen. Op basis hiervan komen de ekonomen tot de volgende bevindingen: totaal ontvangen het rijk en de sociale verzekeringsfondsen ruim 4.1 miljoen terug. Dit bedrag is als volgt samengesteld:

omzetbelasting	f 2.003.979,--
uitgespaarde uitkeringen directe arbeid	- 1.437.935,--
uitgespaarde uitkeringen toeleverende bedrijven	- 310.493,--
uitgespaarde uitkeringen consumptie direct werk	- 34.275,--
loonbelasting en sociale premies direct werk	- 300.020,--

omzetbelasting consumptie
direct werk

	- 34.593,--
Totaal	f 4.121.295,--

Dit betekent dat de netto-investering van de rijksoverheid ongeveer 1,9 miljoen bedraagt. Met deze bescheiden investering werden 576 woningen opgeknapt. In totaal zijn met de uitvoering van het groot-onderhoud 76 maanden werk gemoed.

Naast een kwantitatief deel, wordt in het onderzoek - kort - ingegaan op het vraagstuk van het gebruik van uitkeringsgelden voor de financiering van werkgelegenheidsplannen in de bouw. Daarbij worden twee - samenhangende - problemen gesignaleerd. Ten eerste worden de effecten van de investeringen pas na geruime tijd zichtbaar. Ten tweede wordt het afstemmingsprobleem tussen de betrokken departementen genoemd: Financiën (int de bestaande), Sociale Zaken (keert minder aan uitkeringen uit, het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer investeert).

Teneinde deze problemen te ondervangen, wordt voorgesteld om de inverdieneffekten uiteindelijk te verrekken met het departement dat investeert.

Deze oplossing sluit aan bij hetgeen twee medewerkers van de Directie Coördinatie Werkgelegenheidsbeleid van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in een artikel in Economisch Statistische Berichten pleitten (4): "Ze stellen voor om departementen het bedrag aan uitkeringen dat de rijksoverheid bij de uitvoering van werkgelegenheidsprojecten bespaart, te laten voorfinancieren. Na afloop van het project wordt berekend hoeveel werklozen hoe lang hebben gewerkt en welk bedrag aan uitkeringsgelden daarmee is bespaard. Dat bedrag kan dan achteraf worden overgeboekt van het begrotingsartikel van de uitkeringsgelden naar het betrokken departement. Deze vorm van financiering is neutraal t.a.v. het financieringstekort en stimuleert departementen tot maximale inverdieneffekten te komen".

Aanvullend onderzoek

Op een aantal essentiële onderdelen wijken de kondities waaronder het "project Heechterp" wordt uitgevoerd af van andere voorstellen waarbij het terugploegen van uitkeringsgelden als uitgangspunt wordt gekozen. Het departement van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer heeft indertijd niet de voorwaarde gesteld, dat langdurig werklozen het "project Heechterp" moesten uitvoeren. Andere voorstellen gaan er wel vanuit dat langdurig werklozen worden ingeschakeld. Tevens wordt daarbij uitgegaan van budgettair neutrale financiering: de inverdieneffekten dienen gelijk te zijn aan de investering van het rijk. Zoals we gezien hebben, was dit bij de uitvoering van het Leeuwarder project niet het geval. De investering van V.R.O.M. was 1,9 miljoen hoger dan de inverdieneffekten. Dit leidde tot vervolgstudies: Daarin kwamen drie vragen aan de orde:

* zouden de inverdieneffekten groter zijn geweest, indien voor het "project Heechterp"

- * langdurig werklozen waren ingeschakeld onder welke voorwaarden zijn de inverteffekten maximaal
- * hoe vallen de verschillen te verklaren tussen hetgeen in het onderzoek naar de inverteffekten is geconstateerd en berekeningen waarbij de investering gelijk is aan de inverteffekten.

Indien het werk door langdurig werklozen was uitgevoerd, zouden de inverteffekten van de rijksoverheid ongeveer 30% hoger zijn. De inverteffekten voor de sociale fondsen zijn dan echter de helft lager. De totale inverteffekten - dus die naar rijk en sociale fondsen vloeien - zijn bij een normale aanbesteding per saldo gelijk aan die, ingeval het werk door langdurig werklozen zou zijn uitgevoerd. Deze constatering heeft de volgende achtergrond. Als gevolg van de voorwaarde om het projekt met langdurig werklozen uit te voeren, zijn de betrokken aannemers genoodzaakt om een deel van hun reguliere werknemers te ontslaan. Deze ontslagen bouwvakkers ontvangen een uitkering van het Sociaal Fonds. Langdurig werklozen komen ten laste van de rijksoverheid. Door inschakeling van langdurig werklozen, vermindert derhalve het beroep op de rijksmiddelen.

Vervolgens werd bekeken, onder welke condities de inverteffekten maximaal zijn. Gesteld wordt dat:

- * de inverteffekten het grootst zijn bij arbeidsintensieve projecten
- * bij hoge uitkeringen de inverteffekten het grootst zijn
- * de inverteffekten zijn hoger bij een hogere werkloosheid
- * door het stellen van de voorwaarde dat voor de uitvoering van het projekt langdurig werklozen moeten worden ingeschakeld, kan de overheid haar inverteffekten vergroten ten koste van de Sociale Fondsen.

In maart vorig jaar stelde G.S. Friesland voor om in Friesland 18.000 na-oorlogse woningen met uitkeringsgelden op te knappen. In de nota "Bouwen Werkt 2" werd het voorstel nader uitgewerkt (5). Op basis van de rekenmethode in deze nota zouden de inverteffekten in Heechterp ruim twee miljoen hoger liggen. Onderzocht werd hoe deze verschillen vallen te verklaren. De inverteffekten in Heechterp zijn lager doordat het aantal manjaren werk waarvan in Bouwen Werkt 2

wordt uitgegaan, 40% hoger ligt, dan in ons onderzoek. Daarnaast wordt in het voorstel van Gedeputeerde Staten de uitgespaarde uitkering op een hoger nivo vastgesteld.

Konklusies

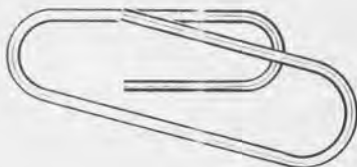
Voor het opknappen van het na-oorlogse woningbezit zijn vele miljarden gulden nodig. Hiervoor kunnen uitkeringsgelden worden aangewend. Op basis van het onderhavige onderzoek moet worden vastgesteld, dat de inverteffekten in Heechterp niet gelijk zijn aan de investering van het rijk. Dit betekent dat het 'terugploegen van uitkeringen' ingepast zou moeten worden in bestaande subsidieregelingen van het Ministerie van V.R.O.M. Dit is mogelijk, indien de feitelijke inverteffekten ten gunste van de begraoting van dit departement komen.

- (1) Meer werk en woningverbetering. Wijkcomité Schieringen/Huurlersvereniging Heechterp, februari 1982. Zie ook: "Uitkeringen aanwenden voor achterstallig onderhoud", A. de Groot en J. Schuyt, Bouw no. 11, 29.05.1982
- (2) Groot-onderhoud; oplossing voor de werkloosheid in de bouw?, A. de Groot en J. Schuyt, Berichten in de Stadsvernieuwing nr. 4 - 1982
- (3) Het opknappen van woningen en de baten voor de collectieve sector, M.R. Dojes en J. van Herk, Leeuwarden, 1983.
- (4) Werken met behoud van uitkering: een gaanbare weg?, D.L.J. Kok, M. van der Meer, FSB 11.05.1982
- (5) Bouwen Werkt 2, Gedeputeerde Staten van Friesland, maart 1983.

Jim Schuyt
Centraal Orgaan Leeuwarden,
Emmakade 66a,
8933 AT Leeuwarden
tel. 058-150775

Een artikel van gelijke strekking is opgenomen in het tijdschrift "Bouw" van 12 november jl.

De NOS-televisie zal zondag 4 december om 18.30 uur in het programma "Mensenwerk" aandacht besteden aan het projekt in Heechterp.

SAMENWERKINGSVERBAND OPBOUWWERK EN LOKALE WERKGELEGENHEIDSVRAAGSTUKKEN

Het op dé-centrale basis landelijk samenwerken krijgt wat (alternatieve) werkgelegenheid betreft vorm in het "samenwerkingsverband opbouwwerk en lokale werkgelegenheidsvraagstukken".

Leden van het samenwerkingsverband zijn m.n. opbouwwerkkers en andere beroepsmatig bij de dienstverlening aan lokale initiatieven- en projecten betrokkenen. Het initiatief tot dit samenwerkingsverband werd herfst 1981 genomen door het Platform Opbouwwerk en de NOW (sectie opbouwwerk).

In eerste instantie werd samen met een beperkt aantal van meet af aan geïnteresseerde plaatselijke opbouwwerk-instellingen globaal nagegaan welke initiatieven vanuit het opbouwwerk op werkgelegenheids-terrein ondernomen, c.q. ondersteund werden.

Daarnaast is besloten in te gaan op voorstellen van het (toenmalige) ministerie van C.R.M., dat een beperkt aantal experimenten op dit terrein wilde ondersteunen in het kader van haar ontwikkelingsbeleid.

Uitgaande van een gemeenschappelijke plaatselijke behoeften-formulering ontwikkelde het samenwerkingsverband de eigen taken in hoofdlijn op de volgende punten:

- *de ontwikkeling van een oriëntatie-kader van uit het uitvoerend opbouwwerk op lokale werkgelegenheidsvraagstukken;
- *het voorzien in de uitwisseling van informatie en ervaring onderling in relatie tot derden; en het kritisch volgen van eigen en andermans praktijkwerk,
- *het waar nodig gemeenschappelijk stappen ondernemen om bepaalde middelen (zowel financieel als anderszins) te verwerven.

Aangaande het laatste voerde het samenwerkingsverband meerdere malen gesprekken met het Departement van C.R.M., correspondeerde met verschillende Gemeente-besturen (n.b.: waar deelnemers werkzaam zijn) en nam eenmaal ook deel aan een gesprek met een College van B. en W. en het departement over de positie van de lokale opbouwwerkinstelling m.b.t. opbouwwerk rond werkgelegenheidsvraagstukken ter plaatse.

Informatie-uitwisseling

Inzake de informatie-uitwisseling werden eerste stappen gezet om tot ordening van interessant materiaal te komen, maar een belangrijker accent werd gelegd op faciliteiten voor informele informatie-uitwisseling; zowel tijdens bijeenkomsten als d.m.v. het voor de hand liggend maken van rechtstreeks onderlinge contacten tussen plaatsen.

Tevens werd het Nimo verzocht om onderzoeksmatige bijdragen aan het samenwerkingsverband te leveren. Een eerste verzoek aan de Nimo-onderzoekers betrof de opstelling van een "vergelijkende start-analyse in een negental gemeenten".

In die vergelijking werden tal van sociaal-geografische en economische data betrokken, alsmede de aan- of afwezigheid van een aktueel lokaal beleid en lokale initiatieven.

De uitkomsten leverden onder meer op dat de positie en taakstelling van plaatselijk opbouwwerk in hoge mate bepaald zijn door de historische initiatief-positie van het opbouwwerk én door wat andere aktoren (gemeente, vakbonden, maatschappelijke initiatieven) wel of niet ont-plooiën.

Er zijn dan ook zowel plaatsen waar het opbouwwerk a.h.w. een spil-positie inneemt op een breed front, alsook plaatsen waar het gelimiteerd

is tot de dienstverlening aan in het beleid en andere initiatieven "vergeeten groepen".

Een andere interessante uitkomst van het onderzoek betrof de vaststelling dat er op stadhuizen zelden of nooit een samenhangende beleidsvoering bestaat inzake "werkgelegenheidsbevordering" enerzijds en "bestrijding van de gevolgen van de werkloosheid" anderzijds.

Themadagen

Het samenwerkingsverband heeft met de genoemde inventarisatie als inzet een "werkbijeenkomst" georganiseerd van opbouwwerkers en gemeente-ambtenaren over dit thema. Daarbij werd m.n. ingegaan op de volgende onderwerpen:

*werkloosheidsbestrijding en werkgelegenheidsbeleid als gescheiden circuits;

*(alternatieve) werkgelegenheid als broed- en ontwikkelingsfunctie m.b.t. sociaal economische en welzijns-aspekten in de lokale samenleving;

*"alles" (instrumentarium, financiën) is al voorhanden, maar moet anders worden aangewend om vooruitgang te boeken.

Een van de vaststellingen op de thema-bijeenkomst betrof een "parallel" op ambtelijk en politiek nivo m.b.t. de stadsvernieuwings-problematiek.: ook daar bestonden indertijd "gescheiden" circuits van aan de ene kant de plannenmakers en aan de ander kant de sociale-gevolgen-bestrijders. Gewezen werd op de moeizame "trial and error" wijze waarop daar verandering in gekomen is; en de vraag werd opgeworpen of die ontwikkeling m.b.t. dit maatschappelijk vraagstuk herhaald zou moeten worden. Aan dit vraagstuk is enkele maanden later een tweede thema-bijeenkomst gewijd; voorbereid door o.m. Drs. H. Broekman (Wonn) die overeenkomst en verschil nader uitwerkte.

Als verschilpunten werden o.m. vastgelegd dat werkloosheid (meer dan stadsvernieuwing) als individueel vraagstuk ervaren wordt, terwijl ook het territorium-vraagstuk (buurt) diffuser is en de markt-afhankelijkheid groter.

Met medewerking van Drs. P. Keizers (Erasmus Universiteit) werd enkele maanden later een thema-dag belegd over het heikel onderwerp "Konkurrentie vervalsing". Hiertoe kregen alle deelnemers een uitgebreide dokumentatie-map thuis ter voorbereiding. Afgezien van de uiteenzetting van een aantal economische en markt-principes bepleitte P. Keizers in de richting van het opbouwwerk vooral duidelijke doelstellingen-keuzes te maken: een edukatief projekt als zodanig te zien en te instrumenteren; en ook een bedrijfsmatig projekt als zodanig te zien en te instrumenteren. In de namiddag volgde een forum-diskussie m.m.v. Kl. de Vries, Raja-Drenthe, Drs. P. Lemmen V.N.G., Ir. F. Schreiner konsulent midden- en kleinbedrijf en H. Weggelaar F.N.V., welke zich toespitste op de beruchte "toetsings-kommissies".

De meest recent gehouden thema-bijeenkomst - opgezet in de vorm van een simulatie - ging in op de waarneembare beleidsontwikkelingen om werkloosheids-problematiek niet langer middels het kreëren van (aanvullend)werk op te lossen, maar meer grootschalig werklozen met behoud van uitkering in te zetten in publieke diensten enerzijds (gemeenschaps-taken) en bij bedrijven anderzijds (werkervaring). Daar werd ook de relatie bij betrokken met kleinschalige werk-projekten en initiatieven van werkzoekenden zelf en specifieke welzijns-aktiviteiten.

Ontwikkelingsprojekten

Een andere pool van het samenwerkingsverband heeft betrekking op de "ontwikkelingsprojekten" die door het Ministerie van W.V.C. in een aantal plaatsen worden gesubsidieerd.

In deze plaatsen (Hoorn, Capelle a.d. IJssel, Tilburg, Nijmegen en Klazienaveen) wordt gedurende vier jaar een opbouwwerker subsidiabel gesteld t.b.v. specifieke werkgelegenheidsvraagstukken rond jongeren. In het Rijksplan SCW-'84 wordt voorzien in een uitbreiding van die lokale ontwikkelings-projecten met Den Haag, Havelte en Veenendaal. Ook zijn nog aanvragen ingediend en besproken van het opbouwwerk te Heerenveen, Dordrecht, Amsterdam en Hengelo.

De Werkgroep ontwikkelings-projecten van het samenwerkingsverband komt om de twee maanden bijeen, telkens "op lokatie", waarbij projecten worden onderzocht, de werk-voortgang wordt doorgesproken en aandacht wordt besteed aan het aktie-onderzoek dat het Nimo op deze ontwikkelings-projecten verricht.

De "opbrengsten" van de ontwikkelings-projecten worden zoveel mogelijk ook beschikbaar gesteld aan alle deelnemers van het grotere samenwerkingsverband.

Ook voor het komende jaar worden er weer thema-bijeenkomsten en daarop aansluitende dokumentatie voorbereid. De deelnemers betalen voor de (reguliere) activiteiten van het samenwerkingsverband een kontributie op jaarbasis.

Vooraankondiging

STUDIEKONFERENTIE WERKGELEGENHEID & OPBOUWWERK

Op 30 en 31 januari a.s. organiseert de Werkplaats Opbouwwerk Noord-Nederland (WONN) een konferentie over dit thema.

De belangrijkste doelen zijn voorlichting en methodiek-ontwikkeling.

Aan de orde komen:

- een overzicht en analyse van projecten (sukses- en faalfactoren)
- regelgeving en bestuurlijk optreden van de overheden
- buurt ekonomie
- fondsen en financiering.

Tevens zullen resultaten gepresenteerd worden van een onderzoek naar feitelijke barrières en knelpunten bij opbouwwerkinstellingen op dit terrein.

Nadere details over programma en aanmelding zullen in het volgende M.O.-nummer worden gepubliceerd.

WERKEN met behoud van uitkering: een begaanbare weg? / door D.J.L. Kok en M. van der Meer. Economisch Statistische Berichten 68 (1983) 3404 (11 mei) 414-415.

In de werkgelegenheidsnotitie van het kabinet Lubbers van januari 1983 is een afzonderlijk hoofdstuk gewijd aan alternatieven voor structurele werkgelegenheid. Ingegaan wordt op de voor- en nadelen van de verschillende mogelijkheden voor werklozen om werkzaamheden te verrichten en de verschillen tussen werklozenprojecten en werkgelegenheidsprojecten. Het op grote schaal inschakelen van werklozen met behoud van uitkering in werklozenprojecten stuit op economische bezwaren en leidt tot het ontstaan van tweede-rangswerknemers met slechtere rechtspositie. De voorkeur verdient een aanpak via werkgelegenheidsprojecten. Het kabinet heeft aangekondigd 1 miljard beschikbaar te stellen voor werkgelegenheidsprojecten in de periode 1984-1986.

OVER experimentele arbeidsprojecten voor jeugdige werklozen. Sociaal Bestek 44 (1982) 20 (2 nov) 473-474.

Weergave van een toespraak van staatssecretaris Van Zeil op de conferentie Arbeidsprojecten voor jongeren te Utrecht op 1 oktober 1982, waarbij hij ingaat op het door de stuurgroep Experimentele Arbeidsprojecten uitgebrachte advies over knelpunten bij de beoordeling voor aangedragen projecten. Hij bepleit een scherpere omschrijving van de doelgroep. Het accent zal in de komende periode moeten liggen op bedrijfsmatige projecten. (Eind augustus 1982 bedroeg het aantal werkloze jongeren onder 23: 215.000).

"JE gaat nooit meer terug naar af": Leren en belangenbehartiging in een vrouwen-drukkerij / door S. Nieborg. Marge 6 (1982) 9 (sep) 240-249.

Aan de hand van het tot stand komen van de vrouwendrukkerij Iris te Culemborg wordt geïllustreerd hoe vormingswerk en opbouwwerk in de praktijk kunnen worden geïntegreerd. In dit werkgelegenheidsproject leren vrouwen produktiegericht te werken, in de vorm van "kollektieve aktie" en "strukturele veranderingen", en wordt aandacht besteed aan procesmatige aspecten, zoals het leren van de eigen mogelijkheden en het verkrijgen van een directe greep op de eigen levensomstandigheden.

NIEUWE regering draait arbeidsprojecten langzaam de nek om / door W. Tinnemans. Jeugdwerk nu 14 (1982) 21 (26 nov) 4-6.

De Stuurgroep experimentele arbeidsprojecten voor jeugdige werklozen heeft onlangs in een notitie aangegeven waar de EAJ-regeling bijgestuurd zou moeten worden en er een betere regeling ter bestrijding van de jeugdwerkloosheid van te maken. De reaktie van staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid P. van Zeil, doet het ergste vreezen voor het voortbestaan van de experimentele arbeidsprojecten.

JEUGDWERKPLANNEN. Onderneming 11 (1982) 10 (12 mrt) 13-17.

Een overzicht wordt gegeven van plannen die in Nederland en andere landen door politieke partijen, jongerenorganisaties, ondernemingen en de overheid zijn ontwikkeld om de jeugdwerkloosheid te bestrijden. Enerzijds wordt getracht de positie van jongeren op de arbeidsmarkt te versterken door een beter aan de vraag aangepaste scholing, anderzijds richt men zich op het verruimen van de werkgelegenheid door het scheppen van tijdelijk werk en deeltijdarbeid. In het kommentaar wordt gesteld dat de eventuele negatieve effecten van de plannen op de structurele lastenverlichting van ondernemingen niet mogen worden onderschat of verdoezeld.

EXPERIMENTELE arbeidsprojecten voor jongeren / door H. Zomer. Marge 6 (1982) 3 (mrt) 75-80.

In 1981 gingen in de gemeente Breda zes experimentele arbeidsprojecten voor jongeren zonder werkervaring of vakopleiding van start. Een gesprek met R. Welschen, wethouder voor jeugdzaken van de gemeente Breda, over karakter, doelstellingen en financiering van de projecten, particuliere initiatieven tot mens en milieuvriendelijke bedrijfjes, en werken met behoud van uitkering.

LOKALE initiatieven om werkgelegenheid te scheppen. De Europese Gemeente (1983) 4, 7-49.

J.P. Lemmense: Bedrijvencentra; toevermiddele voor de bestrijding van de werkloosheid? G.A. van Driem: Broedplaats voor hoogwaardige technische bedrijven in Twente. R. Giljames: Zand in de wind?, de betekenis van lokale initiatieven om nieuwe werkgelegenheid te scheppen. A. Scheffers: Lokaal werk maken, maar wel je eigen werk. F.W.M. Boekema en L.J.H. Verhoef: Veel aandacht voor een lokaal stimuleringsbeleid, maar hoe nu verder?

JEUGDWERKLOOSHEID: feiten, analyses, beleid en praktijk. Jeugd en samenleving 13 (1983) 5-6 (Jun) 290-403.

J. Geurts: Jeugdwerkloosheid en uitbreiding van de beroepsopleiding. R. van Bekkum en G. van Egmond: Jeugdwerkloosheidsbeleid. L. Hoekendijk: Wat is er te doen voor werkloze jongeren? K. Hoefnagel en E. Talstra: Arbeidsprojecten voor jongeren; het afgedwongen compromis. T. Miltenburg: Met uitkeringen aan het werk. J. van Maasackers: Het brugjaar schoolverlaters. A. Glebeek: Jeugdwerkloosheid en het onderwijs. W. Salverda: Het averechtse beleid tegen de jeugdwerkloosheid.

BETAALDE arbeid blijft draagvlak samenleving/door L. de Graaf. Nederlandse Staatscourant (1983) 100 (27 mei) 3, 5.

Er moet ruimte zijn voor onbetaalde arbeid, maar de praktijk dwingt het reguliere arbeidsbestel overeind te houden. Er kan

geen sprake zijn van een gegarandeerd inkomen als daar geen arbeidsprestatie tegenover staat. Het loslaten van de criteria 'arbeidsbereidheid' en 'sollicitatieplicht' bij sociale zekerheidsregelingen kan daarom geen beleidsvoornemen zijn. Gewaakt moet ook worden voor een kloof tussen sterke en zwakke groepen op de arbeidsmarkt. Kort komen enkele hoofdpunten van het beleid van Sociale Zaken en Werkgelegenheid aan de orde: de 'echte' minima, beheersing van de groei van in enig opzicht onvolwaardige arbeidsplaatsen, het werkgelegenheidsbeleid, scholing, arbeids(on)geschiktheid, arbeidsduurverkorting, onbetaalde arbeid, gemeenschapstakenplan en werklozenprojecten, sollicitatieplicht, loontoeslag bij werken met behoud van uitkering.

BESCHRIJVING van 31 lopende projecten en hun deelnemers, van vrijgave t/m de eerste maanden. - Scholing, vorming en begeleiding, en het functioneren van begeleidingscommissies / door H.P.A. Kroft, H.I.E. Dijkhuis-Potgieser en R.A. Wong. Uitg. door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Den Haag 1983.

De experimentele arbeidsprojecten voor jeugdige werklozen hebben als doelstelling het scheppen van volwaardige werkgelegenheid van langere duur en het verbeteren van de arbeidsmarktpositie van de deelnemers. In een verslag van de Werkgroep Arbeidsvraagstukken van de R.U. Leiden, gebaseerd op een onderzoek naar 31 lopende projecten in het najaar van 1981, wordt ingegaan op de kenmerken van de projecten (aard van de activiteiten, organisatie, begeleiding, arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden), de kenmerken van de deelnemers, de personeelsvoorziening en met name de rol van het GAB, en uitslag en vakatures. In het tweede deel worden de aspecten scholing, vorming en het functioneren van begeleidingscommissies in het project beslecht.

ROTTERDAM: ander werkloosheidsbeleid / door H. Zomerdiik. De Nederlandse Gemeente 37 (1983) 15 (15 april) 238-239.

Duizenden werklozen worden in deze gemeente aan nieuwe vormen van werk geholpen. Met een doelstelling gericht op (her)intreding in het traditionele arbeidsproces zouden slechts enkele tientallen te helpen zijn. Verder is Rotterdam van plan het werken met behoud van uitkering op ruimere schaal toe te passen. Het hoofd van het projectbureau werkloosheidsbestrijding vindt dat het met de concurrentievervalsing bij werklozenprojecten in de praktijk meevalt. De bestaande projecten behelzen veelal ambachtelijk werk: fietsenmakerij, kaasmakerij, klusjesdienst e.d.

SURINAMERS werken zich Nederlands-interview met R. van Bosse / door H. Horsten. Jeugdwerk nu 15 (1983) 6 (6 april) 4-5.

Gesprek met initiatiefnemer en koördinator R. van Bosse van het door de gemeente

gesubsidieerd project 'Workshop' door werkloze Surinaamse en Hollandse jongeren in de Haagse Schilderswijk. De elektro- en metaalwerkplaats richt zich in zijn werkzaamheden vooral op de laagstbetaalden en streeft naar economische zelfstandigheid na drie jaar.

EXPERIMENTELE arbeidsprojecten en jeugdwerkloosheid: verslag van de conferentie 'Arbeidsprojecten voor jongeren' van 1 okt. 1982 / uitg. door het Secretariaat Arbeidsprojecten (SAP), Utrecht, 1982.

In het kader van de in 1979 ingestelde subsidieregeling 'Experimentele Arbeidsprojecten voor jeugdige werklozen' waren in 1982 ongeveer 75 projecten van uitbreid gegaan. Teneinde verbetering en uitbreiding van de werking van de maatregel te realiseren heeft het SAP een aantal voorstellen gepresenteerd. Staatssecretaris Van Zeil echter wenst de projecten te beperken tot de commerciële sektor en de mogelijkheid tot deelname in te perken. In het verslag van de conferentie zijn o.a. de inleidingen van H. Schiller, voorzitter van SAP, staatssecretaris P. van Zeil en H. van Zutem, betrokken bij Jeugdfabriek Twente, opgenomen.

GEMEENSCHAPSTAKEN en vergelijkbare projecten voor langdurig werklozen: verslag van een onderzoek / door J. Heijink, M. van Melis en Th. Miltenburg. Uitg. door het Instituut voor Toegepaste Sociologie, Nijmegen, 1983.

Het verrichten van onbetaald werk door werklozen staat sterk in de belangstelling. De overheid wil met het door Van der Louw gelanceerde Gemeenschapstakenplan stimuleren dat in gemeenten projecten worden georganiseerd waarbinnen jeugdige werklozen met behoud van uitkering taken verrichten voor de lokale samenleving. Verslag van vier case-studies en tien kortere onderzoeken naar de wijze waarop in 14 gemeenten onbetaalde arbeid wordt georganiseerd. Aansluitend wordt het verschijnsel vrijwilligerswerk, onbetaalde arbeid en werken met behoud van uitkering geplaatst tegen de achtergrond van de ontwikkeling van de werkgelegenheid in Nederland. Enige conclusies: De projecten zijn in vergelijking met de omvang van de jeugdwerkloosheid van beperkte schaal en omvang; de doelgroep van kansarme schoolverlaters wordt slecht bereikt; het onbetaalde werken kan een bedreiging vormen voor het reguliere arbeidsbestel. Vervolgonderzoek dient zich met name te richten op organisatie en aard van de projecten, concurrentievervalsing en betekenis voor de deelnemers.

JE moet goed voor ogen houden wat je zelf wilt. -werk voor twintig meiden in kinder-dagverblijf. / Door H. Nelissen en S. van Eenbergen. Uitg. Serpentine 2 (1982) 10 (juni) 27-31.

Verslag van een initiatief tot een kleinschalige onderneming van drie vrouwen (met gedeeltelijke werkloosheidsuitkering of parttimebaan) in Leeuwarden en van de door het

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid gesubsidieerde Experimentele Arbeidsprojecten, waarbij op de arbeidsmarkt kansarme jongeren een opleiding kunnen combineren met een betaalde baan.

EXPERIMENTELE arbeidsplaatsen lijken ten dode opgeschreven. / Door J. Ravenstein. Uitg. Buut 4 (1982) 15(15 dec) 19-20.

In Nederland zijn momenteel ongeveer 70 arbeidsprojecten voor jongeren die gesubsidieerd worden door het ministerie van Sociale Zaken via de Experimentele Arbeidsprojecten (EAJ)-regeling, ontstaan uit het Plan van de Jeugarbeid van het NVV-jongeren-kontakt. Een aantal nieuwe en reeds goedgekeurde projecten kan echter niet starten omdat de minister weigert het EAJ-budget van 1983 te verhogen. Volgens de minister dient het EAJ te worden opgenomen in het Jeugdwerkplan, met prioriteit voor de marktsektor, en moeten strengere eisen aan die deelnemers gesteld worden. Het uitgangspunt van zinvolle arbeid komt hierdoor op de tocht te staan.

REM op arbeidsprojecten voor jongeren. / Door P. Lemmen. Uitg. De Nederlandse Gemeente 36 (1982) 40: 607

Bespreking van recente maatregelen met betrekking tot EAJ-projecten (experimentele arbeidsprojecten voor jongeren).

RECHT op werk?: een boekje open over de positie van mensen zonder werk. Uitg. door de Gelderse Stuurgroep Werkloosheid. Arnhem, 1982.

Mede als gevolg van de toenemende druk van de overheid op hun positie gaan uitkeringsgerechtigden zich in toenemende mate organiseren. In de provincie Gelderland zetten werklozen via activiteiten als projecten Mensen Zonder Werk, komites van Vrouwen in de bijstand, het Aktieplan werkgelegenheid Nijmegen, een hulp- en adviescentrum van vrijwilligers, en een regionale krant, zich in voor verbetering van de positie van mensen zonder werk en het scheppen en behoud van werk.

EEN ALTERNATIEVE bedrijfstak of een nieuwe tendens? Mens en milieuvriendelijk ondernemen. / Door P. van Aalst. Uitg. door Kroniek van het ambacht/klein- en middenbedrijf. 35 (1981) 4(juli-aug) 218-225.

De Mens en Milieuvriendelijk Ondernemen beweging raakt steeds meer geïntegreerd in het sociaal-ekonomisch bestel. Eerst vooral een alternatieve bedrijfstak, biedt zij nu voor veel bedrijven een zinvol alternatief in het proces van aanpassing van de veranderde opvatting over arbeid en ondernemen. Korte historische kenschets van de Stichting MeMo en een situering van de MeMo-bedrijven en hun ontwikkeling. Analyse van de kenmerken van MeMo-bedrijven.

KLEINSCHALIGE werkgelegenheid: de positie van het kleine bedrijf in de industrie. / Door C.H.T. Vijverberg. Uitg. Economisch Statistische Berichten no. 64 (1979) 3216 (8 aug) 784-788.

De hoofdlijnen van het rapport "Kleinschalige werkgelegenheid: oriënterende analyse van de bedrijfsgrootte vanuit bedrijfseconomisch en maatschappelijk gezichtspunt" worden weergegeven. Ingegaan wordt m.n. op die onderdelen van het onderzoek die betrekking hebben op de ekonomische aspecten van de bedrijfsgrootte.

ARBEID tussen inkomen en uitkering. / Door Ph.W.G. Boucher en Chr. Pieters; onderzoek door het Coöperatieve Adviesbureau voor Personeelsbeleid Groningen. Uitg. Staatsuitgeverij, Den Haag, 1980.

Overzicht van initiatieven voor mensen die buiten het arbeidsbestel zijn geraakt, voorafgegaan door een schets van voorlogse sociale en ekonomische ontwikkelingen en van problemen zoals die de laatste jaren door velen zijn gesignaleerd in een poging deze tot oplossing te brengen. Het veranderde denken over arbeid en het arbeidsplaatsentekort. Landelijke initiatieven voor/door niet-actieven: projecten Mensen zonder Werk; vormingswerk voor niet-actieven; initiatieven voor/door WAO-ers; alternatieve bemiddeling; alternatieve arbeid. Conclusies en aanbevelingen t.a.v. werving van deelnemers, financiering van projecten, (her)intreding in het arbeidsbestel, belangenbehartiging. Initiatieven van bestaande organisaties. Deel twee bevat detailverslagen van de verschillende projecten.

ONBETAALDE arbeid: hoe werkt dat?: werken met behoud van uitkering als nieuw verschijnsel op de arbeidsmarkt. / Door L.J.H. Dietz. Uitg. De Toorts, Haarlem, 1981.

Het aantal niet-actieven neemt voortdurend toe. Tegen de achtergrond van de centrale plaats die arbeid in onze samenleving inneemt heeft dit nadelige gevolgen voor de niet-actieven zelf en voor de maatschappij als geheel. De laatste jaren is er een tendens ontstaan om tijdens de uitkeringsperiode werk te verrichten. Op basis van veldonderzoek wordt een beschrijving gegeven van de verschillende vormen van werken met behoud van uitkering. De nadruk ligt daarbij op projecten en in mindere mate op hobbywerkplaatsen en vrijwilligerswerk. Het stimuleren van alternatieve werkvormen kan een belangrijk instrument zijn van meer gedecentraliseerd arbeidsmarktbeleid. Overzicht van het huidige instrumentarium en de belangrijkste instanties op het gebied van het arbeidsmarkt beleid.

ARTIKEL 36 WWV.: de begeleiding van werklozen door de plaatselijke overheid. / Door H.G.M. Daeter. Uitg. Intermediair 16 (1980) 10 (7mrt) 53-57.

Resultaten van een onderzoek waarin plaatselijke overheden van alle 131 Noord-Brabantse gemeenten kritische kanttekeningen plaatsen bij art. 36 WWV, volgens welk het sociaal-cultureel werk voor werklozen gerealiseerd dient te worden. Gepleit wordt voor een ruimere doelstelling van art. 36.

JEUGDWERKLOOSHEID in Nederland: literatuurstudies en interviews met betrekking tot de omvang, aard en gevolgen van jeugdwerkloosheid in Nederland; verricht in opdracht van het Instituut psychologische marktonderzoek. / Door W. Stoffels, M. Zeldenrust-Noordanus en A. Woorts. Uitg. door het Instituut voor Psychologisch marktonderzoek Rotterdam, 1978.

In de literatuurstudie die beoogt economische, sociale en psychologische aspecten te combineren, wordt o.a. aandacht besteed aan de volgende onderwerpen: jeugdwerkloosheid en het minimum jeugdloon, de arbeidsmarkt als sociale institutie; veranderende waardering voor de arbeid; de realiteit tussen onderwijs en arbeidsmarkt; de beleving van de werkloosheid; herintreding in het werk door een actief arbeidsmarktbeleid; de politieke haalbaarheid van werkloosheidsbestrijding. Interviews onder meer van F.H. A.M. Kruse. Inventarisatie van sociaal-wetenschappelijk onderzoek over jeugdwerkloosheid.

ATLAS van lokale initiatieven in Nederland 1983. / Door I. v.d. Kruijff, L. Weideman en L. Verhoef. Uitg. door de Stichting Economisch Instituut, Tilburg, 1983.

Inventarisatie, registratie en beschrijving van lokale initiatieven ter bevordering van de bedrijvigheid en werkloosheid, onderverdeeld in de categorieën: regionale bedrijfs-kontakbeurzen, regionale bedrijfsfinancieringsmogelijkheden, stimuleringsburo's, bedrijvencentra voor startende jongeren, regionale innovatie- en uitvindingsburo's, regionale management-informatiebijeenkomsten en regionale werklozenprojecten (beperkt tot/door of in samenwerking met het bedrijfsleven).

WERKGELEGENHEIDPLANNEN. Scholing en vorming no. 15 (1983) 1 (feb) 1-42.

Themanummer over het vakbondsbeleid ten aanzien van, werknemersplannen voor behoud of creatie van werkgelegenheid. C. Inja: vakbeweging en werkgelegenheidsbeleid; het huidige reactieve beleid moet vervangen worden door een actieve opstelling van de vakbeweging, waarbij, met als organisatorisch en strategisch zwaartepunt het regionale nivo, bonden, distrikten en afdelingen werkgelegenheids- en investeringsprojecten ontwikkelen. H. Droppert: pleidooi voor creatie van maatschappelijk zinvolle werkgelegenheid via ontwikkeling, op decentraal nivo, van werkgelegenheidsplannen. Verslag van een conferentie van de Rooms-katholieke Ontwikkelingscentrale (november 1981) over werknemersplannen waar onder meer het vakbewegingsbeleid t.a.v. de werkgelegenheid in de bouw- en houtnijverheid, de ontwikkeling van het nationaal betalingscircuit, en het Holec-concern ter sprake kwamen.

WERKPROJECTEN; een alternatief? Een onderzoek naar werkprojecten voor en/of door niet-(beroepsmatige)actieven, een inventarisatie en een evaluatie van hun functies in twee provincies. / Door R. Muffels, J. Rieken en A. ter Huurne. Uitg. door

het IVA-instituut voor Sociaal Wetenschappelijk Onderzoek van de Katholieke Hogeschool te Tilburg, 1983.

Schets van achtergronden van de stromachtige opkomst vanaf 1977 van initiatieven voor en door niet-(beroepsmatige)actieven. Onderzoeksinstrumenten en veldwerk. Constructie van een typologie van werkprojecten. Bespreking van de achtergrondkenmerken van de werkprojecten in Zuid-Holland en Noord-Brabant, waarbij met name aandacht wordt besteed aan de kenmerken van de deelnemers en begeleiders van de projecten naar opleidingsnivo, leeftijd en arbeidsverleden. Tevens worden de bijzondere kenmerken van de groepsprojecten van de werkgelegenheidsverruimende Maatregel beschreven. Knelpunten en resultaten van de projecten beleidsgerichte conclusies. In de bijlagen is meer achtergrondinformatie over de diverse projecten opgenomen alsmede de verslagen van groeps gesprekken met begeleiders en deelnemers.

WERK scheppen met uitkeringsgelden; kan dat? Een verkennend onderzoek naar de opvattingen over het aanwenden van uitkeringsgelden voor de financiering van extra arbeidsplaatsen, in de vorm van loonkosten subsidie. / Door J. Rieken en R. Muffels. Uitg. door het IVA-instituut van de Katholieke Hogeschool te Tilburg, Tilburg, 1983.

Bij het merendeel van de ondervraagde bedrijven bestaat een positieve opvatting t.a.v. het idee om uitkeringsgelden in de vorm van loonkostensubsidie aan te wenden voor het scheppen van extra of het behouden van bestaande arbeidsplaatsen. Naast bedrijfseconomische motieven spelen sociaal-maatschappelijke- en arbeidsmarkt motieven een belangrijke rol bij de positieve houding, ten aanzien van het idee. Wel worden bezwaren gemaakt, c.q. randvoorwaarden als: concurrentievervalsing, substitutie en ongelijke rechtspositie van personeel onderkend. In zijn algemeenheid wordt een snelle en dus decentrale toewijzingsprocedure van een te treffen regeling gewenst.

Opvoerende literatuur is een selectie uit een literatuurlijst "Arbeidsprojecten (kleinschalige werkgelegenheid)", opgesteld door de afdeling Bibliotheek en documentatie van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Anna Paulownastraat 36, postbus 20801, 2500 EV Den Haag. Tel. 070-714623/714633.

is een mededelingenblad voor het opbouwwerk.

M.O. verschijnt tenminste acht maal per jaar: zes gewone en 2 à 4 themanummers. Een abonnement kost S 25,-. Bij méér-abonnementen reductie op aanvraag. Losse nummers S 3,50, excl. portokosten.

Prins Mauritslaan 26
2582 LS Den Haag
070-521354

Samenstelling: Jur de Haan, Charlotte Krop,
Wil van de Leur

HS4001000015
15
Tijdschriften MC